

Fortum Oyj

Puolivuosikatsaus Tammi-kesäkuu 2017

20.7.2017

Join the
change

 fortum

Fortum Oyj
Kotipaikka Espoo
Y-tunnus 1463611-4

Sisällys

Strategian toteuttaminen jatkuu Hafslund uudelleenjärjestelyn myötä, alhainen vesivoimatuotanto vaikuttaa yhä tulokseen	3
Fortumin toimitusjohtajan Pekka Lundmarkin kommentti	5
Taloudellinen tulos	6
Taloudellinen asema ja rahavirta	8
Markkinatilanne	9
Segmenttikatsaukset	11
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin sekä käyttöomaisuuden ja osakkeiden myynnit	18
Osakkeet ja osakepääoma	20
Konsernin henkilöstö	20
Tutkimus ja kehitys	21
Kestävä kehitys	21
Muutoksia Fortumin johdossa	24
Yhtiökokous 2017	24
Katsauskauden jälkeiset tapahtumat	25
Avaintekijät ja riskit	25
Näkymät	25
Fortumin kaupankäynti- ja liikkeeseenlaskijatunnuksen muutos	29
Osingonmaksu	29

Tilinpäätöstiedotteen taulukot

Lyhennetty konsernin tuloslaskelma	30
Lyhennetty konsernin tase	32
Lyhennetty laskelma konsernin oman pääoman muutoksista	33
Lyhennetty konsernin rahavirtalaskelma	34
Nettovelan muutokset ja tunnusluvut	36
Konsernin lyhennetyn osavuositarkastuksen liitetiedot	38
Tunnuslukujen laskentakaavat	58
Markkinatilanne ja saavutetut sähkön tukkumyyntihinnat	60
Fortumin tuotanto- ja myyntivolyymit	61

Ellei toisin mainita, sulkeissa esitetyt luvut viittaavat vertailukauteen eli samaan ajanjaksoon edellisenä vuonna.

Strategian toteuttaminen jatkuu Hafslund uudelleenjärjestelyn myötä, alhainen vesivoimatuotanto vaikuttaa yhä tulokseen

Huhti-kesäkuu 2017

- Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 219 (209) miljoonaa euroa, +5 %
- Vertailukelpoinen liikevoitto oli 109 (122) miljoonaa euroa, -11 %
- Liikevoitto oli 66 (67) miljoonaa euroa, josta vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä oli -42 (-54) miljoonaa euroa
- Osakekohtainen tulos oli -0,08 (0,06) euroa, josta -0,14 (0,00) euroa liittyi tuloverotuspäätökseen Ruotsissa ja -0,04 (-0,05) euroa vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin
- Liiketoiminnan rahavirta oli yhteensä 232 (-5) miljoonaa euroa
- Fortum ja Oslon kaupunki sopivat Hafslundin omistusjärjestelyistä

Tammi-kesäkuu 2017

- Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 642 (566) miljoonaa euroa, +13 %
- Vertailukelpoinen liikevoitto oli 421 (397) miljoonaa euroa, +6 %
- Liikevoitto oli 456 (437) miljoonaa euroa, josta vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä oli 34 (40) miljoonaa euroa
- Osakekohtainen tulos oli 0,30 (0,43) euroa, josta -0,14 (0,00) euroa liittyi tuloverotuspäätökseen Ruotsissa ja 0,03 (0,03) euroa vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin
- Liiketoiminnan rahavirta oli yhteensä 514 (370) miljoonaa euroa
- City Solutions -divisioona jaettiin strategian toteuttamisen tukemiseksi City Solutions ja Consumer Solutions -divisiooniin
- Russia-segmentin 18,2 miljardin ruplan liikevoittotavoitetaso (EBIT) saavutettiin ensimmäisellä vuosineljänneksellä 2017

Yhteenveto näkymistä

- Fortum arvioi edelleen, että sähkön kysyntä Pohjoismaissa kasvaa keskimäärin noin 0,5 % vuodessa
- Generation-segmentin suojaukset pohjoismaiselle tuotannolle: loppuvuodeksi 2017 on suojattu noin 45 % hintaan 30 euroa/MWh ja vuodeksi 2018 noin 45 % hintaan 28 euroa/MWh

Taloudelliset avainluvut

	2016	Edelliset 12 kk
Sijoitetun pääoman tuotto, %	4,0	4,3
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate (EBITDA)	0,0	0,6

Tunnuslukuja

Milj. euroa tai kuten merkitty	II/17	II/16	I-II/17	I-II/16	2016	Edelliset 12 kk
Liikevaihto	937	768	2 169	1 757	3 632	4 044
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	219	209	642	566	1 015	1 091
Vertailukelpoinen liikevoitto	109	122	421	397	644	668
Liikevoitto	66	67	456	437	633	652
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	35	38	94	105	131	120
Tulos ennen veroja	49	61	461	451	595	605
Tulos/osake, euroa	-0,08	0,06	0,30	0,43	0,56	0,43
Liiketoiminnan rahavirta	232	-5	514	370	621	765
Oma pääoma/osake, euroa			14,22	14,92	15,15	
Korollinen nettovelka (kauden lopussa)			605	-934	-48	

Fortumin toimitusjohtaja Pekka Lundmark:

“Jatkoimme Fortumin strategian toteuttamista ja pääoman uudelleeninvestointeja toisella vuosineljänneksellä. Viimeisten kahden vuoden aikana olemme tehneet kolme merkittävää yrityskauppaa: DUON, Ekokem ja tämän vuoden toisella vuosineljänneksellä Hafslund. Samanaikaisesti olemme lisänneet tulevaisuuden investointejamme: tuoreimpina esimerkkeinä aurinkovoimaa Intiaan, tuulivoimaa Pohjoismaihin ja Venäjälle, ydinvoimaan liittyviä palveluita Saksaan, Charge & Drive -verkostomme laajentaminen sekä digitaalisen OmaFortum-sovelluksen julkaiseminen kuluttaja-asiakkaille. Näiden investointien jälkeen olemme käyttäneet noin 20 % pääomista ja saaneet takaisin lähes 100 % myydyin sähkönsiirtoliiketoiminnan kassavirrasta. Jatkamme strategiamme toteuttamista kannattavuutemme parantamiseksi ja kilpailukykyämme turvaamiseksi pitkällä aikavälillä.

Markkinatilanne ei juurikaan parantunut vuoden 2017 toisella neljänneksellä. Pohjoismaiset spot-hinnat pysyivät melko alhaisina, mutta kuitenkin korkeampina kuin vuoden 2016 erittäin alhaiset hinnat. Vaikka termiinihinnat ovat jonkin verran nousseet, ne ovat edelleen matalampia kuin spot-hinnat. Vuoden toista neljänneestä kuvaavat kylmä sää ja vakaat vesivarannot. Kesäkuun lopussa vesivarannot olivat lähellä pitkän aikavälin keskiarvoa ja vaihtelivat neljänneksen aikana vain vähän.

Vertailukelpoinen liikevoitto toisella neljänneksellä heikkeni 11 % ja oli 109 miljoonaa euroa. Puolivuositulo oli silti vertailukautta parempi ensimmäisen neljänneksen vahvan tuloksen ansiosta.

Lämmönmyynti kasvoi kylmän sään ansiosta ja paransi City Solutions -segmentin tulosta. Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi 6 miljoonaa euroa vuoden 2016 toiseen neljännekseen verrattuna. Ydinvoiman hyvästä käytettävyydestä huolimatta Generation-segmentin tulos heikkeni. Tulosta rasitti hieman alhaisempi vesivoimatuotanto. Myös saavutettu sähkön hinta oli alhaisempi. Russia-segmentti teki jälleen vahvan tuloksen - parannusta 19 miljoonaa euroa. Olemme kasvattaneet panostuksia uusiin liiketoimintoihin sekä tutkimukseen ja kehitykseen. Odotamme näiden panostusten alkavan tuottaa tulosta vuodesta 2018 alkaen.

Yksi neljänneksen tärkeimmistä tapahtumista oli Hafslund-omistuksen uudelleenjärjestely, josta kerroimme neljänneksen alussa. Järjestelyn kautta saamme 1,1 miljoonaa uutta asiakasta, jolloin asiakaskuntamme kasvaa 2,5 miljoonaan. Tämä luo hyvän alustan uusien asiakasratkaisujen ja palveluiden kehittämiseksi. Osana järjestelyä Fortum ja Oslon kaupunki perustavat yhteisyrityksen, jossa yhdistetään Hafslundin Heat-liiketoiminnot ja Oslon kaupungin omistama jätteenpolttolaitos, Klemetsrudanlegget. Strategian mukaiset järjestelyt parantavat käyttökatettamme. Oslon kaupunginvaltuusto hyväksyi järjestelyt kesäkuussa. Myös kaikki viranomaishyväksynät on jo saatu.

Sen jälkeen, kun saimme investointiohjelmamme Venäjällä päätökseen viime vuonna, aloitimme tuotantosalkkumme monipuolistamisen ja investoimme Ulyanovskin tuulipuistoon. Puisto on ensimmäinen teollisen kokoluokan tuulipuisto Venäjällä ja se on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2018 alussa. Vuoden 2017 toisella neljänneksellä kerroimme Fortumin ja RUSNANOn sijoitusrahaston perustamisesta. Investointi tukee aikaisemmin julkaisemaamme tavoitetta tuottaa pitkällä aikavälillä noin 500 megawattia tuulivoimaa Venäjällä. Sijoitusrahasto menestyi hyvin Venäjän uusiutuvan energian huutokaupassa kesäkuussa 2017 ja voitti oikeuden rakentaa merkittävän määrän takuuhintaista tuulivoimakapasiteettia Venäjälle. Takuuhinta vastaa noin 115-135 euroa megawattituntia kohden.

Fortum kannattaa markkinaperusteisia ratkaisuja ja eri maiden toimintaperiaatteiden parempaa harmonisointia. Tätä korostettiin myös Fortumin ja muiden suurten pohjoismaisten energiayhtiöiden yhteisessä ehdotuksessa, joka julkaistiin kesäkuussa. Fortum tukee erityisesti vahvempaa pohjoismaista yhteistyötä, mitä myös kesäkuussa julkaistu pohjoismaisten energiaministereiden tilaama Ollila-raportti peräänkuuluttaa. Yhdenmukainen energiapolitiikka on ja tulee olemaan merkittävä tekijä siirryttäessä puhtaaseen, pitkälti uusiutuvaan energiaan perustuvaan energiajärjestelmään tulevina vuosikymmeninä.”

Taloudellinen tulos

Liikevaihto segmentteittäin

Milj. euroa	II/17	II/16	I-II/17	I-II/16	2016	Edelliset 12 kk
Generation	402	384	876	851	1 657	1 682
City Solutions	205	121	495	349	782	928
Consumer Solutions	164	146	406	321	668	753
Russia	238	182	586	431	896	1 051
Muut	24	23	48	46	92	94
Nord Poolissa tehtyjen ostojen ja myyntien netotus	-73	-69	-191	-189	-384	-386
<i>Eliminoinnit</i>	-23	-19	-52	-52	-79	-79
Yhteensä	937	768	2 169	1 757	3 632	4 044

Vertailukelpoinen käyttökate segmentteittäin

Milj. euroa	II/17	II/16	I-II/17	I-II/16	2016	Edelliset 12 kk
Generation	111	124	277	306	527	498
City Solutions	37	20	131	90	186	227
Consumer Solutions	8	15	22	29	55	48
Russia	88	64	256	169	312	399
Muut	-24	-15	-44	-28	-64	-80
Yhteensä	219	209	642	566	1 015	1 091

Vertailukelpoinen liikevoitto segmentteittäin

Milj. euroa	II/17	II/16	I-II/17	I-II/16	2016	Edelliset 12 kk
Generation	78	98	214	253	417	378
City Solutions	1	-5	57	39	64	82
Consumer Solutions	6	13	18	26	48	40
Russia	53	34	185	113	191	263
Muut	-28	-18	-52	-34	-77	-95
Yhteensä	109	122	421	397	644	668

Liikevoitto segmentteittäin

Milj. euroa	II/17	II/16	I-II/17	I-II/16	2016	Edelliset 12 kk
Generation	34	32	264	243	338	359
City Solutions	0	-2	59	56	86	89
Consumer Solutions	8	20	-1	25	59	33
Russia	53	36	185	147	226	264
Muut	-28	-18	-52	-34	-77	-95
Yhteensä	66	67	456	437	633	652

Huhti-kesäkuu 2017

Vuoden 2017 toisella vuosineljänneksellä konsernin liikevaihto oli 937 (768) miljoonaa euroa. Kasvu johtui pääasiassa ydin- ja lämpövoimatuotannon kasvusta, kylmästä säästä, Venäjän ruplan vahvistumisesta sekä Ekokemin yhdistämisestä Fortum-konserniin. Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 219 (209) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 109 (122) miljoonaa euroa. Liikevoittoa heikensivät alhaisempi vesivoimatuotanto ja Muut-segmentin kasvaneet kulut, jotka syntyivät pääasiassa panostamisesta uusiin liiketoimintoihin sekä tutkimukseen ja kehitykseen. Konsernin raportoitu liikevoitto oli 66 (67) miljoonaa euroa. Raportoituun liikevoittoon vaikuttivat -42 (-54) miljoonan euron vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät sisältäen myyntivoitot, pääasiassa suojaukseen käytettyjen johdannaisten IFRS:n (IAS 39) mukaisen kirjanpitokäytännön sekä ydinjätehuoltorahastoon liittyvät oikaisut (liite 4).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli yhteensä 35 (38) miljoonaa euroa, josta Hafslundin osuus oli 17 (18) miljoonaa euroa, TGC-1:n 19 (18) miljoonaa euroa ja Fortum Värmen 1 (1) miljoonaa euroa. Hafslundin ja TGC-1:n osuudet tuloksesta perustuvat yhtiöiden julkaisemiin vuoden 2017 ensimmäisen vuosineljänneksen osavuositarkastuksiin (liite 12).

Tammi-kesäkuu 2017

Konsernin liikevaihto tammi-kesäkuussa 2017 oli 2 169 (1 757) miljoonaa euroa. Kasvu johtui pääasiassa Venäjän ruplan vahvistumisesta sekä Ekokemin ja DUONin yhdistämisestä Fortum-konserniin. Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 642 (566) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 421 (397) miljoonaa euroa, ja konsernin raportoitu liikevoitto 456 (437) miljoonaa euroa. Raportoituun liikevoittoon vaikuttivat 34 (40) miljoonan euron vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät sisältäen myyntivoitot, pääasiassa suojaukseen käytettyjen johdannaisten IFRS:n (IAS 39) mukaisen kirjanpitokäytännön sekä ydinjätehuoltorahastoon liittyvät oikaisut (liite 4).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli yhteensä 94 (105) miljoonaa euroa, josta Hafslundin osuus oli 31 (32) miljoonaa euroa, TGC-1:n 20 (27) miljoonaa euroa ja Fortum Värmen 44 (45) miljoonaa euroa. Hafslundin ja TGC-1:n osuudet tuloksesta perustuvat yhtiöiden julkaisemiin vuoden 2016 neljännen vuosineljänneksen ja vuoden 2017 ensimmäisen vuosineljänneksen osavuositarkastuksiin (liite 12).

Nettorahoituskulut olivat -88 (-91) miljoonaa euroa ja ne sisälsivät -6 (2) miljoonan euron rahoitusinstrumenttien käyvän arvon muutoksen.

Tulos ennen veroja oli 461 (451) miljoonaa euroa.

Raportointikauden verot olivat 190 (62) miljoonaa euroa. Tuloslaskelman efektiivinen tuloverokanta oli 41,2 % (13,9 %). Vertailukelpoinen efektiivinen tuloverokanta, kun osuutta osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta, verovapaita myyntivoittoja ja tuloverotuspäätöksiä Ruotsissa ei oteta huomioon, oli 20,3 % (18,7 %) (liite 8).

Kauden tulos oli 271 (389) miljoonaa euroa. Osakekohtainen tulos (EPS) oli 0,30 (0,43) euroa, josta -0,14 (0,00) euroa liittyi tuloverotuspäätökseen Ruotsissa ja 0,03 (0,03) euroa vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin.

Taloudellinen asema ja rahavirta

Rahavirta

Liiketoiminnan rahavirta tammi-kesäkuussa 2017 kasvoi 144 miljoonalla eurolla ja oli 514 (370) miljoonaa euroa. Muutos syntyi 76 miljoonaa euroa korkeammasta vertailukelpoisesta käyttökatteesta (EBITDA), 191 miljoonaa euroa pienemmistä toteutuneista valuuttakurssieroista ja 169 miljoonaa euroa pienemmistä maksetuista tuloveroista. Toteutuneet valuuttakurssierot olivat -63 (128) miljoonaa euroa ja ne liittyivät Fortumin ruotsalaisten ja venäläisten tytäryhtiöiden lainoja suojaavien valuutanvaihtosopimusten jatkamiseen. Kesäkuussa 2016 Fortum maksoi Ruotsissa 127 miljoonan euron tuloverot, jotka liittyvät käynnissä olevaan verokiistaan. Käyttöpääoman muutos kasvoi 58 miljoonalla eurolla 65 (7) miljoonaan euroon, sisältäen päivittäin selvitettävien futuuripositioiden kassavaikutuksen Nasdaq OMX Europe Commodities -kauppapaikassa (Rahavirtalaskelman lisätietoja).

Investoinnit, sisältäen yrityshankinnat, pysyivät vertailukauden tasolla ja olivat 359 (357) miljoonaa euroa. Investointien rahavirta laski -199 (-641) miljoonaan euroon. Muutos syntyi lähinnä hyödykejohdannaiskaupassa käteisvakuuksina käytettyjen pankkitalletuksien laskusta 72 (-269) miljoonaa euroa.

Rahavirta ennen rahoitusta oli 315 (-271) miljoonaa euroa.

Fortum maksoi huhtikuussa 2017 osinkoja 977 (977) miljoonaa euroa. Pitkäaikaisia lainoja maksettiin yhteensä 464 (808) miljoonaa euroa ja ne sisälsivät yhteensä 343 miljoonan euron joukkovelkakirjalainat ja 120 miljoonan euron lainojen takaisinmaksun. Likvidit varat pienenevät yhteensä 1 034 (2 063) miljoonaa euroa.

Yhtiön varat ja sijoitettu pääoma

Taseen loppusumma pieneni 1 681 miljoonalla eurolla ja oli 20 283 (31.12.2016: 21 964) miljoonaa euroa.

Likvidit varat raportointikauden lopussa olivat 4 106 (31.12.2016: 5 155) miljoonaa euroa.

Sijoitettu pääoma pieneni 1 218 miljoonalla eurolla ja oli 17 431 (31.12.2016: 18 649) miljoonaa euroa.

Oma pääoma

Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma oli 12 635 (31.12.2016: 13 459) miljoonaa euroa.

Emoyhtiön omistajille kuuluva osuus omasta pääomasta pieneni 824 miljoonaa euroa, mikä johtui pääosin kauden tuloksesta, 265 miljoonaa euroa, -170 miljoonan euron muuntoeroista sekä 977 miljoonan euron osingonmaksusta.

Rahoitus

Nettokassa pieneni 653 miljoonalla eurolla ja oli -605 (31.12.2016: 48) miljoonaa euroa.

Kesäkuun lopussa konsernin likvidit varat olivat 4 106 (31.12.2016: 5 155) miljoonaa euroa mukaan lukien OAO Fortumin rahat ja pankkisaamiset, joiden yhteenlaskettu arvo oli 223 (31.12.2016: 105) miljoonaa euroa. Likvidien varojen lisäksi Fortumilla oli käytettävissään 1,9 miljardia euroa nostamattomia valmiusluottoja (liite 14).

Konsernin nettorahoituskulut olivat -88 (-91) miljoonaa euroa sisältäen -67 (-79) miljoonaa euroa nettokorkokuluja.

Fortumin pitkäaikaisissa luottoluokituksissa ei tapahtunut muutoksia raportointikaudella. Fortumin Standard & Poor's:in pitkäaikainen luottoluokitus (vahvistettiin kesäkuussa 2017) on BBB+ ja lyhyen ajan luokitus A-2. Näkymät ovat vakaat. Fitchin Fortumin pitkänajan luottoluokitus (IDR) on BBB+ ja lyhyen aikavälin luokitus on F2, näkymät vakaat.

Tunnuslukuja

Kesäkuun lopussa vertailukelpoisen nettovelan ja käyttökatteen (EBITDA) suhde edellisten 12 kuukauden ajalta oli 0,6 (31.12.2016: 0,0).

Velkaantumisasaste oli 5 % (31.12.2016: 0 %) ja omavaraisuusaste 63 % (31.12.2016: 62 %).

Osakekohtainen oma pääoma oli 14,22 (31.12.2016: 15,15) euroa. Sijoitetun pääoman tuotto edellisten 12 kuukauden ajalta oli 4,3 % (31.12.2016: 4,0 %).

Markkinatilanne

Pohjoismaat

Alustavien tilastotietojen mukaan vuoden 2017 toisella neljänneksellä Pohjoismaissa kulutettiin sähköä 88 (86) terawattituntia (TWh). Kulutus kasvoi vertailukaudesta pääasiassa kylmemmän sään takia. Tammi-kesäkuun 2017 sähkönkulutus oli 202 (203) TWh.

Vuoden 2017 alussa Pohjoismaiden vesivarastot olivat 75 TWh eli 8 TWh alemmat kuin pitkän aikavälin keskiarvo ja 23 TWh alemmat kuin vuotta aiemmin. Kesäkuun lopussa vesivarannot olivat 3 TWh alle pitkän aikavälin keskiarvon ja 2 TWh vähemmän kuin vuotta aiemmin. Vuoden ensimmäisen puoliskon aikana varannot muuttuivat alkuvuoden vajeesta lähemmäs pitkän aikavälin keskiarvoa Norjan keskimääräistä korkeamman sadannan takia.

Vuoden 2017 toisella neljänneksellä sähkön keskimääräinen systeemihinta Nord Poolissa oli 27,4 (23,9) euroa megawattitunnilta (MWh). Hiililauhteen selkeästi korkeampi marginaalikustannus kohotti hintoja erityisesti Manner-Euroopassa, mikä lisäsi sähkönvientiä Pohjoismaista. Lisäksi kylmempi sää ja myöhäinen kevättulva nostivat hintaa vuoden toisella neljänneksellä. Keskimääräinen sähkön aluehinta Suomessa oli 30,9 (30,2) euroa/MWh ja Ruotsissa SE3-alueella (Tukholma) 28,5 (26,5) euroa/MWh.

Tammi-kesäkuussa 2017 sähkön keskimääräinen systeemihinta Nord Poolissa oli 29,3 (24,0) euroa/MWh. Keskimääräinen sähkön aluehinta Suomessa oli 32,0 (30,3) euroa/MWh ja Ruotsissa SE3-alueella (Tukholma) 30,2 (25,3) euroa/MWh.

Saksassa keskimääräinen spot-hinta vuoden 2017 toisella neljänneksellä oli 29,8 (24,8) euroa/MWh. Tammi-kesäkuussa 2017 keskimääräinen spot-hinta oli 35,5 (25,0) euroa/MWh.

CO₂-päästöoikeuksien (EUA = EU Emission Allowance) markkinahinta oli 6,5 euroa/tonni vuoden alussa päättyen kesäkuun 2017 lopussa 5,0 euroon/tonni.

Russia

Fortum toimii Länsi-Siperiassa Tjumenin ja Hanti-Mansian alueilla, joissa teollinen tuotanto on keskittynyt öljyyn ja kaasuun, sekä Uralilla metalliteollisuuden keskittyneellä Tšeljabinskin alueella.

Alustavien tilastotietojen mukaan Venäjän sähkönkulutus vuoden 2017 toisella neljänneksellä oli 238 (230) TWh. Vastaava luku Fortumin toiminta-alueella, hintavyöhykkeellä 1 (Venäjän Euroopan puoleinen alue ja Uralin alue) oli 184 (176) TWh. Tammi-kesäkuussa 2017 Venäjän sähkönkulutus oli 522 (510) TWh ja Fortumin toiminta-alueella, 1 hintavyöhykkeellä 402 (388) TWh.

Keskimääräinen sähkön spot-hinta, kapasiteettihinta pois lukien, laski 1,6 % 1 148 (1 166) ruplaan/MWh hintavyöhykkeellä 1 vuoden 2017 toisella neljänneksellä. Tammi-kesäkuussa 2017 keskimääräinen sähkön spot-hinta, kapasiteettihinta pois lukien nousi 0,6 % 1 164 (1 157) ruplaan/MWh hintavyöhykkeellä 1.

Tarkemmat markkinatiedot on esitetty taulukoissa katsauksen lopussa (sivu 60).

Liiketoimintaympäristö Euroopassa ja päästömarkkinat

Ruotsin ydin- ja vesivoimaverotus hyväksytty

Ruotsin valtiopäivät hyväksyi kesäkuun 2016 energiasopimuksessa ehdotetut ydin- ja vesivoiman verotuksen muutokset toukokuussa 2017. Ydinvoimalaitosten veroa lasketaan 90 % heinäkuusta 2017 alkaen nykyisestä 14 770 SEK/MW/kuukausi tasolle 1 500 SEK/MW/kuukausi. 1.1.2018 vero poistuu kokonaan. Vesivoiman kiinteistövero alennetaan neljässä vaiheessa 2,8 %:sta 0,5 %:iin vuoteen 2020 mennessä.

Suomen kansallinen jätesuunnitelma julkistettu

Suomen kansallinen jätesuunnitelma julkistettiin ja lähetettiin lausunnolle toukokuussa 2017. Suunnitelman keskeisin tavoite on lisätä jätteen kierrätystä. Yhdyskuntajätteen kierrätystavoitteeksi on asetettu 55 % vuoteen 2023 mennessä. Suunnitelmassa todetaan, että Suomessa on riittävästi jätteenpolttokapasiteettia yhdyskuntajätteen käsittelyyn, mutta muiden lämpökäsittelyä vaativien jätteiden osalta lisäkapasiteettia tarvittaisiin ainakin yhden laitoksen verran. Lisäkapasiteettia tarvitaan myös muun muassa jätteen esikäsittelyyn ja biokaasutukseen.

Suunnitelmassa käsitellään myös jätteenpolton verotusta ja sisällyttämistä EU:n päästökauppajärjestelmään.

Eduskunnan lausunto Suomen kansallisesta ilmasto- ja energiastrategiasta

Eduskunta antoi toukokuussa 2017 lausuntonsa hallituksen ehdotuksesta (marraskuu 2016) kansalliseksi ilmasto- ja energiastrategiaksi vuoteen 2030. Eduskunta edellyttää valtioneuvostolta mm. uusiutuviin energialähteisiin perustuvan sähkön- ja lämmöntuotannon tukijärjestelmien uudistamista niin, että järjestelmät perustuvat tuotantomuodon kustannustehokkuuteen ja ovat teknologianeutraaleja. Eduskunta korostaa myös toimenpiteitä liikenteen sähköistämiseen valmistautumiseksi. Valtioneuvostolta edellytetään pohjoismaisen energiainfran alueellisen yhteistyön ja koordinoinnin vahvistamista sekä yhteisen pohjoismaisen energia- ja ilmastostrategian laatimisen edellytysten selvittämistä.

Pohjoismaisen energiayhteistyön kehittäminen: Jorma Ollilan raportti

Pohjoismaiden Neuvosto nimitti Jorma Ollilan riippumattomaksi selvitysmieheksi tehtävänäään laatia ehdotuksia pohjoismaisen energiayhteistyön parantamiseksi. Ollila luovutti raporttinsa kesäkuussa. Raportti sisältää useita hyviä ehdotuksia siitä, miten kansallisia energia- ja ilmastopolitiikkoja, tutkimusta sekä EU-kantoja koordinoimalla voitaisiin saada pohjoismainen näkökanta paremmin esiin Brysselissä. Yksi tärkeimmistä ehdotuksista oli eri energia-alojen toimijat kokoavan pohjoismaisen sähkömarkkinafoorumien perustaminen. Raportti puoltaa energiapohjaisen markkinan kehittämistä, reaaliaikaisen hintaohjauksen vahvistamista sekä sähkön vähittäismarkkinoiden harmonisointia. Pohjoismaiset energiainisterit keskustelevat raportista vuosittaisessa kokouksessaan marraskuussa 2017.

Segmenttikatsaukset

City Solutions -divisioona jaettiin 1.3.2017 alkaen kahteen divisioonaan: City Solutions ja Consumer Solutions, jotka raportoivat erillisinä segmentteinään. City Solutions -divisioonan vastuulle kuuluvat kaukolämpö ja -kylmä, jätteen energiahyötykäyttö, biopolttoaineet sekä muut kiertotalouden ratkaisut. Consumer Solutions -divisioonan vastuulle kuuluvat sähkön myynti ja asiakaspalvelu Pohjoismaissa ja Puolassa sekä kaasun myynti ja jakelu Puolassa (asiakaspalvelu Pohjoismaissa raportoitiin aikaisemmin Muut-segmentissä). Uuden organisaatorakenteen mukaiset vertailuluvut julkaistiin 11.4.2017.

Generation

Generation-segmentti vastaa Fortumin sähköntuotannosta Pohjoismaissa. Siihen kuuluvat ydinvoima-, vesivoima- ja lämpövoimatuotanto, sähköntuotannon optimointi ja sähkökauppa, markkina-analyysi sekä globaalisti ydinvoiman asiantuntijapalvelut.

Milj. euroa	II/17	II/16	I-II/17	I-II/16	2016	Edelliset 12 kk
Liikevaihto	402	384	876	851	1 657	1 682
- sähkönmyynti	394	379	864	840	1 635	1 659
josta sähkön tukkumyynti Pohjoismaissa*	318	325	692	718	1 339	1 313
- muu myynti	8	5	12	11	22	23
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	111	124	277	306	527	498
Vertailukelpoinen liikevoitto	78	98	214	253	417	378
Liikevoitto	34	32	264	243	338	359
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista**	-5	-1	-7	-5	-34	-36
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			5 724	5 832	5 815	
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto %					6,9	6,0
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	42	50	67	77	203	193
Henkilöstön lukumäärä			1 075	1 119	979	

* Sähkön tukkumyyntitulot ja -volyymit Pohjoismaissa sisältävät vesi- ja ydinvoimatuotannon ilman vähemmistöosuksia. Ne eivät sisällä lämpövoimatuotantoa, vähemmistöosuksia, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

** Voimalaitokset rakennetaan usein yhdessä muiden energiantuottajien kanssa ja omistajat ostavat sähköntuotannon hinnalla, joka vastaa tuotannon kustannuksia mukaan lukien korkokulut ja tuotannolliset verot. Osuus tuloksesta koostuu lähinnä IFRS-oikaisuista (eli ydinvoimaan liittyvien varojen ja velkojen kirjanpito) ja poistojen kirjaamisesta alkuperäisistä kauppahinnan kohdistuksista konsernin taseella (liite 20 vuoden 2016 tilinpäätöksessä).

Sähköntuotanto energialähteittäin

TWh	II/17	II/16	I-II/17	I-II/16	2016	Edelliset 12 kk
Vesivoima Pohjoismaissa	4,9	5,7	10,1	12,2	20,7	18,6
Ydinvoima Pohjoismaissa	6,1	5,4	12,8	12,2	24,1	24,7
Lämpövoima Pohjoismaissa	0,4	0,0	0,5	0,1	0,5	0,9
Yhteensä	11,4	11,1	23,4	24,5	45,3	44,2

Pohjoismainen myynti

TWh	II/17	II/16	I-II/17	I-II/16	2016	Edelliset 12 kk
Myynti Pohjoismaissa	13,1	12,1	27,3	28,0	52,4	51,7
josta sähkön tukkumyynti Pohjoismaissa*	10,6	10,7	22,1	23,5	43,2	41,8

* Sähkön tukkumyyntitulot ja -volyymit Pohjoismaissa sisältävät vesi- ja ydinvoimantuotannon ilman vähemmistöosuuksia. Ne eivät sisällä lämpövoimantuotantoa, vähemmistöosuuksia, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

Myyntihinta

Euroa/MWh	II/17	II/16	I-II/17	I-II/16	2016	Edelliset 12 kk
Segmentin sähkön tukkumyyntihinta Pohjoismaissa*	30,0	30,5	31,3	30,6	31,0	31,4

* Segmentin sähkön tukkukinta sisältää vesi- ja ydinvoimantuotannon ilman vähemmistöosuuksia. Se ei sisällä lämpövoimantuotantoa, vähemmistöosuuksia, asiakaskauppaa tai muita ostoja.

Huhti-kesäkuu 2017

Generation-segmentin kokonaissähköntuotanto Pohjoismaissa vuoden 2017 toisella neljänneksellä oli 11,4 (11,1) TWh. Kasvu johtui ydin- ja lämpövoimantuotannon kasvusta, jota kuitenkin tasoittivat vesivoiman pienemmät tuotantomäärät. Tuotannosta 96 % (100 %) oli hiilidioksidipäästötöntä.

Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 111 (124) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 78 (98) miljoonaa euroa. Heikkeneminen johtui lähinnä pienemmästä vesivoiman tuotannosta ja alemmasta saavutetusta sähkön hinnasta, joita ydin- ja lämpövoimantuotannon kasvu kuitenkin osittain kompensoi.

Liikevoitto oli 34 (32) miljoonaa euroa. Liikevoittoon vaikuttivat sähköntuotantoa pääasiassa suojaavien johdannaisten IFRS:n (IAS 39) mukainen kirjanpitokäytäntö ja ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu, yhteensä -43 (-66) miljoonaa euroa (liite 4).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista oli -5 (-1) miljoonaa euroa (liite 12).

Generation-segmentissä saavutettu sähkön tukkumyyntihinta Pohjoismaissa oli 30,0 (30,5) euroa/MWh. 0,5 euron/MWh lasku johtui vertailukautta alemmasta keskimääräisestä suojaushinnasta. Sähkön keskimääräinen systeemihinta Nord Poolissa oli 27,4 (23,9) euroa/MWh. Keskimääräinen aluehinta Suomessa oli 30,9 (30,2) euroa/MWh ja Ruotsissa Tukholman alueella (SE3) 28,5 (26,5) euroa/MWh.

OKG AB päätti vuonna 2015 lopettaa sähköntuotannon Oskarshamnin ydinvoimalayksikössä 1 kesäkuun 2017 loppuun mennessä. Yksikön tuotanto lopetettiin noin kaksi viikkoa suunniteltua aikaisemmin 17.6.2017.

Tammi-kesäkuu 2017

Generation-segmentin kokonaissähköntuotanto Pohjoismaissa tammi-kesäkuussa 2017 oli 23,4 (24,5) TWh. Tuotannosta 98 % (99 %) oli hiilidioksidipäästötöntä.

Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 277 (306) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 214 (253) miljoonaa euroa. Heikkeneminen johtui lähinnä alemmasta vesivoimantuotannosta, jota korkeampi saavutettu sähkön hinta, ydinvoimantuotannon kasvu ja jonkin verran pienemmät kiinteät kulut hieman tasoittivat.

Liikevoitto oli 264 (243) miljoonaa euroa. Liikevoittoon vaikuttivat sähköntuotantoa pääasiassa suojaavien johdannaisien IFRS:n (IAS 39) mukainen kirjanpitoikäntö ja ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu, yhteensä 51 (-10) miljoonaa euroa (liite 4).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista oli -7 (-5) miljoonaa euroa (liite 12).

Generation-segmentissä saavutettu sähkön tukkumyyntihinta Pohjoismaissa oli 31,3 (30,6) euroa/MWh eli 0,7 euroa/MWh korkeampi kuin vastaavana ajankohtana vuonna 2016. Sähkön keskimääräinen systeemihinta Nord Poolissa oli 29,3 (24,0) euroa/MWh. Keskimääräinen aluehinta Suomessa oli 31,9 (30,3) euroa/MWh ja Ruotsissa Tukholman alueella (SE3) 30,1 (25,3) euroa/MWh.

City Solutions

City Solutions -segmentin vastuulla on kehittää kestävästä kaupunkiratkaisuista kasvavaa liiketoimintaa Fortumille. Segmenttiin kuuluvat kaukolämpö ja -kylmä, jätteen energiahyötykäyttö, biopolttoaineet sekä muut kiertotalouden ratkaisut. Segmentillä on liiketoimintaa Pohjoismaissa, Baltiassa ja Puolassa. Segmenttiin kuuluu myös Fortumin 50 %:n omistusosuus Fortum Värmestä, joka on yhteisyritys ja yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä.

Milj. euroa	II/17	II/16	I-II/17	I-II/16	2016	Edelliset 12 kk
Liikevaihto	205	121	495	349	782	928
- lämmönmyynti	90	72	266	242	448	472
- sähkönmyynti	25	22	68	65	122	125
- muu myynti	89	26	162	42	212	332
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	37	20	131	90	186	227
Vertailukelpoinen liikevoitto	1	-5	57	39	64	82
Liikevoitto	0	-2	59	56	86	89
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	4	4	50	52	76	74
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			2 889	2 020	2 873	
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto %					5.9	5.8
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	43	17	63	37	807	833
Henkilöstön lukumäärä			1 789	1 382	1 701	

4.4.2017 Ekokemin brändi muuttui Fortumiksi. Entinen Ekokem muodostaa Fortumin Recycling and Waste Solutions -yksikön (kierrätys- ja jäteratkaisut), joka kuuluu City Solutions -divisioonan.

Huhti-kesäkuu 2017

City Solutions -segmentin lämmönmyynti vuoden 2017 toisella neljänneksellä oli 1,7 (1,2) TWh. CHP-laitosten sähkönmyyntimäärät olivat yhteensä 0,6 (0,5) TWh.

Segmentin liikevaihto kasvoi 205 (121) miljoonaan euroon, mikä johtui pääosin Ekokemin yhdistämisestä Fortum-konserniin.

Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) kasvoi ja oli 37 (20) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 1 (-5) miljoonaa euroa. Kasvu johtui pääosin kylmän sään aiheuttamasta kasvaneesta lämmön myynnistä, suotuisammista polttoaineiden hinnoista ja Ekokemin yhdistämisestä Fortum-konserniin.

Liikevoitto oli 0 (-2) miljoonaa euroa ja siihen vaikuttivat pääasiassa suojaukseen käytettyjen johdannaisten IFRS:n (IAS 39) mukainen kirjanpitokäytäntö, -2 (4) miljoonaa euroa (liite 4) ja 1 (0) miljoonan euron korkeammat myyntivoitot.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista oli 4 (4) miljoonaa euroa ja se koostui lähinnä Fortum Värmen liikevoitosta (liite 12).

Tammi-kesäkuu 2017

City Solutions -segmentin lämmönmyynti tammi-kesäkuussa 2017 oli 5,4 (4,7) TWh. CHP-laitosten sähkönmyyntimäärät olivat yhteensä 1,5 (1,5) TWh.

Segmentin liikevaihto kasvoi 495 (349) miljoonaan euroon, mikä johtui pääosin Ekokemin yhdistämisestä Fortum-konserniin.

Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) kasvoi ja oli 131 (90) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 57 (39) miljoonaa euroa. Kasvu johtui pääosin kasvaneesta lämmön myynnistä toisella vuosineljänneksellä, suotuisammista polttoaineiden hinnoista ja Ekokemin yhdistämisestä Fortum-konserniin.

Liikevoitto oli 59 (56) miljoonaa euroa ja siihen vaikuttivat pääasiassa suojaukseen käytettyjen johdannaisten IFRS:n (IAS 39) mukainen kirjanpitokäytäntö, 1 (5) miljoonaa euroa (liite 4) ja 1 (12) miljoonan euron pienemmät myyntivoitot.

Fortumin osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista oli 50 (52) miljoonaa euroa ja se koostui lähinnä Fortum Värmen liikevoitosta (liite 12).

Lämmönmyynti maittain

TWh	II/17	II/16	I-II/17	I-II/16	2016	Edelliset 12 kk
Suomi	0,8	0,5	2,2	1,9	3,6	3,9
Puola	0,6	0,5	2,2	2,0	3,6	3,8
Muut maat	0,3	0,2	1,0	0,7	1,5	1,7
Yhteensä	1,7	1,2	5,4	4,7	8,7	9,4

Sähkönmyynti maittain

TWh	II/17	II/16	I-II/17	I-II/16	2016	Edelliset 12 kk
Suomi	0,3	0,3	0,9	0,9	1,5	1,5
Puola	0,1	0,1	0,3	0,3	0,7	0,7
Muut maat	0,1	0,1	0,3	0,3	0,6	0,6
Yhteensä	0,6	0,5	1,5	1,5	2,8	2,8

Consumer Solutions

Consumer Solutions -segmentti tarjoaa sähkö- ja kaasutuotteita sekä kehittää uusia digitaalisia kuluttajaratkaisuja ja palveluja. Segmenttiin kuuluvat sähkön myynti ja asiakaspalvelu Pohjoismaissa ja Puolassa sekä kaasun myynti ja jakelu Puolassa.

Milj. euroa	II/17	II/16	I-II/17	I-II/16	2016	Edelliset 12 kk
Liikevaihto	164	146	406	321	668	753
- sähkönmyynti	115	104	291	273	528	546
- muu myynti	49	42	115	48	140	207
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	8	15	22	29	55	48
Vertailukelpoinen liikevoitto	6	13	18	26	48	40
Liikevoitto	8	20	-1	25	59	33
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	0	0	0	0	0	0
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			129	125	154	
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	1	3	3	117	120	6
Henkilöstön lukumäärä			986	1 019	961	

8.11.2016 DUONin brändi muutettiin Fortumiksi. Entinen DUON muodostaa Consumer Solutions, Poland -yksikön, joka kuuluu Consumer Solutions -divisioonaan.

Huhti-kesäkuu 2017

Vuoden 2017 toisella neljänneksellä sähkön ja kaasun myynti oli 3,5 (3,3) TWh. Asiakasmäärä kauden lopussa oli noin 1,36 (1,35) miljoonaa.

Myynti kasvoi 164 (146) miljoonaan euroon, mikä johtui pääasiassa korkeammista pohjoismaisista sähkön markkinahinnoista sekä Puolan sähkö- ja kaasukaupankäynnin kasvusta.

Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 8 (15) miljoonaa euroa ja vertailukelpoinen liikevoitto oli 6 (13) miljoonaa euroa. Tulosta heikensivät sähkö- ja kaasutuotteiden pienemmät keskikatteet sekä uusien digitaalisten palvelujen kehitystyöhön liittyvät kulut.

Liikevoitto oli 8 (20) miljoonaa euroa ja siihen vaikutti pääasiassa suojaukseen käytettyjen johdannaisten IFRS:n (IAS 39) mukainen kirjanpitokäytäntö, 2 (7) miljoonaa euroa.

Tammi-kesäkuu 2017

Tammi-kesäkuun 2017 sähkön ja kaasun myynti oli yhteensä 8,8 (7,4) TWh.

Myynti kasvoi 406 (321) miljoonaan euroon, mikä johtui DUONin yhdistämisestä Fortum-konserniin 1.4.2016 alkaen.

Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 22 (29) miljoonaa euroa ja vertailukelpoinen liikevoitto oli 18 (26) miljoonaa euroa. Kannattavuutta paransi DUONin yhdistäminen Fortum-konserniin. Tulosta puolestaan heikensivät sähkö- ja kaasutuotteiden pienemmät keskikatteet sekä uusien digitaalisten palvelujen kehitystyöhön liittyvät kulut.

Liikevoitto oli -1 (25) miljoonaa euroa ja siihen vaikutti pääasiassa suojaukseen käytettyjen johdannaisten IFRS:n (IAS 39) mukainen kirjanpitokäytäntö, -19 (-2) miljoonaa euroa.

Myynti

TWh	II/17	II/16	I-II/17	I-II/16	2016	Edelliset 12 kk
Sähkö	2,7	2,6	6,7	6,7	12,3	12,4
Kaasu*	0,8	0,7	2,1	0,7	2,5	2,5

* ei sisällä tukkumyyntiä

Asiakasmäärä

Tuhatta*	II/17	II/16
Sähkö	1 340	1 350
Kaasu	10	10
Yhteensä	1 360	1 350

* pyöristettynä lähimpään 10 000:een

Russia

Russia-segmentti koostuu sähkön ja lämmön tuotannosta ja myynnistä Venäjällä. Segmentti sisältää myös Fortumin yli 29 prosentin omistusosuuden TGC-1:ssä. TGC-1 on osakkuusyhtiö, joka yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä.

Milj. euroa	II/17	II/16	I-II/17	I-II/16	2016	Edelliset 12 kk
Liikevaihto	238	182	586	431	896	1 051
- sähkönmyynti	192	155	427	327	691	791
- lämmönmyynti	42	25	155	101	199	253
- muu myynti	3	2	4	3	6	7
Vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA)	88	64	256	169	312	399
Vertailukelpoinen liikevoitto	53	34	185	113	191	263
Liikevoitto	53	36	185	147	226	264
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	19	18	20	27	38	31
Vertailukelpoinen sidottu pääoma (kauden lopussa)			3 156	2 871	3 284	
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %					8,0	9,3
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	42	53	73	93	201	181
Henkilöstön lukumäärä			3 714	3 757	3 745	

Maaliskuussa 2016 valmistuneen monivuotisen investointiohjelman jälkeen Fortumin kokonaiskapasiteetti Venäjällä on 4 512 MW.

Vuoden 2007 jälkeen rakennettua uutta kapasiteettia on 2 298 MW, joka on Venäjän valtion takaaman takuuhinnan piirissä (CSA, Capacity Supply Agreement). Jokaiselle uudelle laitokselle maksetaan Venäjän valtion takaamaa takuuhintaa 10 vuoden ajan käyttöönotosta lähtien. Saadut kapasiteettimaksut vaihtelevat voimalaitosten iän, sijainnin, tyypin ja koon mukaan. Myös sesonkivaihtelut ja käytettävyys vaikuttavat kapasiteettimaksuihin. Kapasiteettimaksut voivat myös vaihdella hieman vuosittain, sillä tuotto on sidottu Venäjän pitkän aikavälin valtionobligatioihin, joiden maturiteetti on 8-10 vuotta. Maaliskuussa 2017 sähkön tukkukaupan viranomaisen julkisti painotetun pääoman keskimääräisen kustannuksen (WACC) ja kuluttajahintaindeksin (CPI) vuodelle 2016. Näitä tietoja käytettiin uutta kapasiteettia koskevien

CSA (Capacity Supply Agreement) -maksujen määrittämiseen vuodelle 2017. Kapasiteettimaksuja laskettiin hiukan vastaamaan Venäjän pitkän aikavälin valtionobligaatioiden alemmaa korkoa. Viranomainen tarkasteli myös investointivelvoitesopimuksen takaamia kapasiteettimaksuja. Tarkastelussa (tehdään kolmen ja kuuden vuoden kuluttua laitoksen käyttöönotosta) otettiin huomioon sähkönmyyntituotot ja kapasiteettimaksuja nostettiin pienempien tuottojen vuoksi.

Koko Fortumin ennen vuotta 2008 rakennetulla tuotantokapasiteetilla, yhteensä 2 214 MW joulukuussa 2016, oli oikeus osallistua vanhaa kapasiteettia (CCS, Competitive Capacity Selection) koskevaan huutokauppaan vuodelle 2017. Kaikki Fortumin huutokaupassa tarjoamat voimalaitokset tulivat valituiksi. 195 MW Fortumin vanhasta kapasiteetista on saanut forced mode -statuksen eli yhtiö saa korkeamman maksun tästä kapasiteetista.

Huhti-kesäkuu 2017

Vuoden 2017 toisella neljänneksellä Russia-segmentin sähkönmyynti oli 7,1 (6,9) TWh ja lämmönmyynti 3,2 (2,4) TWh. Kylmä sää kasvatti lämmönmyyntiä.

Liikevaihto kasvoi 238 (182) miljoonaan euroon pääasiassa Venäjän ruplan vahvistumisen ja korkeampien saatujen CSA-maksujen ansiosta sekä Tjumenin alueen lämpöreformin johdosta.

Russia-segmentin vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 88 (64) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 53 (34) miljoonaa euroa. Korkeammat saadut CSA-maksut, matalammat polttoainekustannukset ja lämmönmyynnin kasvu ja paremmin onnistunut luottotappioiden perintä paransivat liikevoittoa. Venäjän ruplan vaikutus Russia-segmentin tulokseen oli 4 miljoonaa euroa.

Liikevoitto oli 53 (36) miljoonaa euroa.

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 19 (18) miljoonaa euroa (liite 12).

Tammi-kesäkuu 2017

Tammi-maaliskuussa 2017 Russia-segmentin sähkönmyynti oli 15,0 (15,2) TWh ja lämmönmyynti 11,5 (11,4) TWh. Kylmä sää kasvatti lämmönmyyntiä. Toisaalta Tobolskin CHP-laitoksen myynti helmikuussa 2016 laski sekä sähkön että lämmön tuotantomääriä. Sähkön tuotantomääriä laski lisäksi Nyaganin huolto.

Liikevaihto kasvoi 586 (431) miljoonaan euroon pääasiassa Venäjän ruplan vahvistumisen ja korkeampien saatujen CSA-maksujen ansiosta sekä Tjumenin alueen lämpöreformin johdosta.

Russia-segmentin vertailukelpoinen käyttökate (EBITDA) oli 256 (169) miljoonaa euroa. Vertailukelpoinen liikevoitto oli 185 (113) miljoonaa euroa. Uusien yksiköiden käyttöönotto, korkeammat CSA-maksut, matalammat polttoainekustannukset, lämmönmyynnin kasvu ja paremmin onnistunut luottotappioiden perintä paransivat liikevoittoa Venäjän ruplan vaikutus Russia-segmentin tulokseen oli 33 miljoonaa euroa.

Liikevoitto oli 185 (147) miljoonaa euroa, joka sisälsi 0 (32) miljoonaa euroa myyntivoittoja (liite 4).

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta oli 20 (27) miljoonaa euroa (liite 12).

Fortumin keskeiset sähkön kapasiteetin ja kaasun hinnat Venäjällä

	II/17	II/16	I-II/17	I-II/16	2016	Edelliset 12 kk
Sähkön spot-hinta (markkinahinta) Uralin alue RUB/MWh	1 012	1 011	1 023	1 015	1 055	1 059
Keskimääräinen säännelty kaasun hinta Uralin alueella RUB/1000 m ³	3 614	3 614	3 614	3 614	3 614	3 614
Keskimääräinen kapasiteettihinta vanhalle kapasiteetille (CCS) tRUB/MW/kk*	138	129	148	139	140	145
Keskimääräinen kapasiteettihinta uudelle kapasiteetille (CSA) tRUB/MW/kk*	819	737	901	804	815	864
Keskimääräinen kapasiteettihinta tRUB/MW/kk	492	434	539	467	481	517
Fortumin saavuttama sähkönhinta Venäjällä RUB/MWh	1 738	1 663	1 807	1 665	1 734	1 808
Fortumin saavuttama sähkönhinta Venäjällä EUR/MWh**	27,0	22,6	28,5	21,5	23,5	27,0

* Kapasiteettihinnat maksettu kapasiteettivolyymeille, pois lukien suunnittelemattomat seisokit, huollot ja oma käyttö

** Muunnettu käyttäen keskurssia

Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin sekä käyttöomaisuuden ja osakkeiden myynnit

Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin vuoden 2017 toisella neljänneksellä olivat 153 (140) miljoonaa euroa. Investoinnit ilman yritysostoja olivat 136 (133) miljoonaa euroa (liite 4).

Investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin tammi-kesäkuussa 2017 olivat 360 (347) miljoonaa euroa. Investoinnit ilman yritysostoja olivat 308 (215) miljoonaa euroa (liite 4).

Fortum suunnittelee ottavansa käyttöön uutta sähkön- ja lämmöntuotantokapasiteettia ja suorittavansa perusparannuksia olemassa oleviin laitoksiin seuraavasti:

Tyyppi	Sähkön- tuotanto- kapasiteetti MW	Lämmön- tuotanto- kapasiteetti MW	Toimitus alkoi/alkaa
Generation			
Loviisa, Suomi	Ydinvoima	6	Q4 2017
Vesivoimaloita Ruotsissa ja Suomessa	Vesivoima	~10	2017
City Solutions			
Zabrze, Puola	CHP	75	145
Russia			
Uljanovsk	Tuuli	35	Q1 2018**
Muut			
Solberg, Ruotsi	Tuuli	75*	Q4 2017
Ånstadblåheia, Norway	Tuuli	50	2018
Sørfjord, Norway	Tuuli	90	2019
Karnataka, Intia	Aurinko	100	Q3 2017**

* Skellefteå Kraft AB (SKAB) osalistuu projektiin 50%:n (37.5 MW:n) osuudella

** Päivitetty

Generation

Fortum osallistuu 1 600 MW:n Olkiluoto 3 -ydinvoimalaitosyksikön rakentamiseen Suomessa Teollisuuden Voima Oyj (TVO) -omistusosuutensa kautta. Laitoksen toimittajan, AREVA-Siemens-yhteenliittymän mukaan yksikön kaupallisen sähköntuotannon odotetaan alkavan loppuvuonna 2018. TVO on nostanut 300 miljoonaa euroa osakaslainaa yhteensä 600 miljoonan euron sitoumuksesta. Fortumin osuus 300 miljoonan euron nostetusta lainasta on noin 75 miljoonaa euroa. Fortumin jäljellä oleva sitoumus OL3-yksikköön on 75 miljoonaa euroa (liite 13).

City Solutions

Ekokem Oyj:n loppujen vähemmistöosakkeiden lunastusprosessin lopullinen päätös tehtiin välimiesoikeudessa 30.3.2017, mikä nosti Fortumin omistuksen 100 %:iin.

Consumer Solutions

Toukokuussa Fortum päätti myydä puolalaisen kaasunjakelu-yhtiön DUON Dystrybcja S.A.:n koko osakekannan Infracapitalille. Infracapital on M&G Investmentsiin kuuluva infrastruktuuri-investointeihin keskittyvä rahastoyhtiö. DUON Dystrybcja S.A. toimii Puolassa verkkokaasun ja nesteytetyn maakaasun jakelu-yhtiönä. Fortum hankki yhtiön vuonna 2016 osana sähkön- ja kaasunmyyntiyhtiö DUONin yritysostoa (nykyisin Fortum Markets Polska S.A.). Fortum arvioi, että kauppa saadaan päätökseen vuoden 2017 kolmannella vuosineljänneksellä. Osapuolet ovat sopineet, että kauppahintaa ei julkisteta. Kaupalla odotetaan olevan vähäinen positiivinen vaikutus Fortumin tulokseen.

Russia

27. huhtikuuta Fortum ja RUSNANO päättivät 50/50-yhteistyösopimuksesta, jonka tavoite on varmistaa mahdollisuus takuuhinnan piirissä (CSA) olevan tuulivoiman rakentamiseen. Perustettu sijoitusrahasto voitti kesäkuussa Venäjän valtion uusiutuvan energian huutokaupassa oikeuden rakentaa 1 000 megawattia takuuhintaista (CSA, Capacity Supply Agreement) tuulivoimakapasiteettia Venäjälle. Takuuhinnan piiriin valittujen projektien tuulivoimalat otetaan käyttöön vuosina 2018-2022, ja takuuhinta vastaa noin 115-135 euroa megawattituntia kohden. Laitoksille maksetaan takuuhintaa 15 vuoden ajan. Jokainen investointi päätetään tapauskohtaisesti sijoitusrahaston kokonaisvaltuutuksen puitteissa. Fortumin sijoitusrahastoon sijoittaman oman pääoman määrä on enimmillään 15 miljardia ruplaa (tällä hetkellä noin 240 miljoonaa euroa) ja pääomaa sitoutuu mikäli investointipäätöksiä tehdään (noin 5 vuoden aikana). Sijoitusrahasto on valinnut Vestaksen tuuliturbiininsa toimittajaksi Venäjällä.

Muut

Tammikuun 2017 alussa Fortum sai päätökseen kolmen tuulivoimaprojektin oston norjalaiselta Nordkraft yhtiöltä. Kauppaan kuuluu Nygårdsfjellet-tuulipuisto, joka on jo toiminnassa, sekä täysin luvitetut Ånstadblåheia- ja Sør fjord-projektit. Tuulipuistojen arvioidaan valmistuvan 2018 ja 2019 ja niiden suunniteltu yhteinen tuotantokapasiteetti on noin 170 MW.

Maaliskuun 2017 lopussa Fortum otti käyttöön teholtaan 70 MW:n aurinkovoimalaitoksen Bhadla-aurinkopuistossa Rajasthanin osavaltiossa Intiassa. Fortum voitti tammikuussa 2016 käänteisen huutokaupan aurinkovoimaprojektista, ja aurinkovoimalaitos toteutettiin suunnitellussa aikataulussa. Voimalaitoksella tuotetulle sähkölle maksetaan takuuhintaa 25 vuoden ajan. Sähkönostosopimus on tehty Intian suurimman sähköyhtiön, National Thermal Power Corporationin (NTPC) kanssa.

26. huhtikuuta Fortum ja Oslon kaupunki sopivat järjestelevänsä uudelleen omistuksensa Hafslund ASA:ssa, yhdessä Pohjoismaiden suurimmista pörssilistatuista energiayhtiöistä. Hankintojen velaton kokonaishinta on noin 970 miljoonaa euroa. Järjestelyjen nettokauppahinnan arvioidaan olevan noin 240 miljoonaa euroa. Oslon kaupunginvaltuusto (Bystret) hyväksyi järjestelyn kesäkuussa ja kaikki tarvittavat viranomaishyväksynnot on saatu. Järjestely odotetaan saatavan päätökseen vuoden 2017 kolmannen vuosineljänneksen aikana.

Osakkeet ja osakepääoma

Fortumin osake Nasdaq Helsingissä

Tammi-kesäkuu 2017	Osakevaihto kpl	Arvo yhteensä euroa	Korkein euroa	Alin euroa	Keskihinta* euroa	Viimeisin euroa
FORTUM**	207 967 880	3 838 497 781	15,33	12,69	14,17	13,73

* kaupankäyntimäärällä painotettu

** 25.1.2017 asti FUM1V

	30.6.2017	30.6.2016
Markkina-arvo, miljoonaa euroa	12 197	12 775
Osakkeenomistajia, kpl	135 183	137 305
Suomen valtion omistusosuus, %	50,8	50,8
Hallintarekisteröityjen ja ulkomaisten omistajien osuus, %	27,9	26,9
Kotitalouksien omistusosuus, %	11,4	11,6
Rahoitus- ja vakuutuslaitosten omistusosuus, %	1,8	1,8
Muiden kotimaisten sijoittajien osuus, %	8,2	9,0

Helsingin pörssin lisäksi Fortumin osakkeita vaihdettiin useilla vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla, esimerkiksi Boat-, BATS Chi-X- ja Turquoise-markkinoilla sekä OTC-markkinoilla. Tammi-kesäkuussa 2017 noin 66 % osakkeiden kokonaisvaihdosta käytiin muilla markkinapaikoilla kuin Nasdaq Helsingissä.

30.6.2017 Fortum Oyj:n osakepääoma oli 3 046 185 953 euroa ja rekisteröityjen osakkeiden kokonaismäärä 888 367 045 kappaletta. Fortum ei omistanut omia osakkeitaan.

Yhtiökokous päätti 4. huhtikuuta 2017 valtuuttaa hallituksen päättämään yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta ja luovuttamisesta. Hankittavien tai luovutettavien omien osakkeiden lukumäärä voisi kummankin osalta olla enintään 20 000 000 osaketta, mikä vastaa noin 2,25 prosenttia yhtiön kaikista osakkeista. Valtuutukset ovat voimassa seuraavaan varsinaiseen yhtiökokoukseen saakka, kuitenkin enintään 18 kuukautta. Hallitus ei ole käyttänyt valtuutustaan 20.7.2017 mennessä.

Konsernin henkilöstö

Fortumin toiminta on keskittynyt pääasiassa Pohjoismaihin, Venäjälle, Puolaan ja Baltiaan. Kesäkuun 2017 lopussa Fortumin henkilöstömäärä oli 8 368 (31.12.2016: 8 108).

Kesäkuun 2017 lopussa Generation-segmentissä oli 1 075 (31.12.2016: 979) työntekijää; City Solutions -segmentissä 1 789 (31.12.2016: 1 701); Consumer Solutions -segmentissä 986 (31.12.2016: 961), Russia-segmentissä 3 714 (31.12.2016: 3 745) ja Muut-segmentissä 804 (31.12.2016: 722).

Tutkimus ja kehitys

Kestävä kehitys on olennainen osa Fortumin strategiaa ja nykyisten liiketoimintojensa rinnalla Fortum tutkii ja kehittää uusia uusiutuvaan energiaan liittyviä kasvuratkaisuja.

Fortumin tavoitteena on olla energiateknologian ja sovelluskehityksen kärjessä. Kiihdyttääkseen innovaatiotoimintaa ja uusien ratkaisujen kaupallistamista Fortum vahvistaa omaa kehitystyötään ja digitalisaation hyödyntämistä sekä solmii kumppanuuksia maailman johtavien toimittajien, tutkimuslaitosten ja nousevien teknologia- ja palveluyritysten kanssa. Fortum investoi suoraan ja välillisesti lupaavia uusia innovaatioita kehittäviin kasvuyrityksiin. Yhtiö keskittyy teknologioihin, jotka tarjoavat älykkäitä ratkaisuja tulevaisuuden hajautetun energiajärjestelmän tarpeisiin ja joissa on potentiaalia muuttaa nykyistä energiajärjestelmää ratkaisevasti sekä vauhdittaa siirtymää kiertotalouteen. Fortum investoi myös teknologioihin, jotka tukevat nykyisen tuotannon ja järjestelmien parempaa hyödyntämistä ja jotka voivat luoda uusia markkinoita ja tuotteita Fortumille. Fortum pyrkii jatkuvasti kehittämään puhtaan energian ratkaisuja ja ratkaisuja, jotka kasvattavat resurssi- ja systeemitehokkuutta.

Fortum raportoi tutkimus- ja kehityksenot vuositasolla. Vuonna 2016 Fortumin T&K-menot olivat 52 (vuonna 2015: 47) miljoonaa euroa eli 1,4 % (vuonna 2015: 1,4 %) liikevaihdosta.

Kestävä kehitys

Fortum pyrkii ottamaan huomioon liiketoiminnassaan tasapainoisesti taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun. Fortumin kestävä kehityksen tavoitteet muodostuvat konsernitason avainmittareista ja divisioonatason mittareista.

Konsernin kestävä kehityksen tavoitteet painottavat Fortumin yhteiskunnallista roolia ja mittaavat ympäristö- ja turvallisuustulosten lisäksi yhtiön mainetta, asiakastyytyvääisyyttä, henkilöstön hyvinvointia sekä sähkön- ja lämmöntuotannon varmuutta. Tavoitteet asetetaan vuosittain ja ne perustuvat toiminnan jatkuvaan parantamiseen. Vuonna 2017 Fortum seuraa sairauspoissaolon pituuden sijasta tapaturmia, jotka ovat seurauksiltaan vakavia. Tällaisia ovat kuolemaan tai pysyvään vammautumiseen johtaneet tapaturmat ja tapaturmat, joista olisi mahdollisesti aiheutunut vakavia seurauksia. Uutena mittarina Fortum seuraa työtapaturmien, vakavien EHS-poikkeamien ja läheltä piti -tapausten tutkinnan laatua.

Kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista seurataan kuukausi-, neljännesvuosi- ja vuosiraportoinnin avulla. Kestävä kehityksen tavoiteasetanta ja tulosten seuranta, samoin kuin Fortumin kestävä kehityksen politiikan hyväksyminen ja kestävä kehityksen raportoinnin katselmointi kuuluvat Fortumin hallituksen työjärjestykseen. Fortum raportoi kestävä kehityksen toiminnastaan kattavasti yhtiön vuosiraportoinnissa.

Yhtiö on listattuna Nasdaq Helsingissä sekä mukana STOXX Global ESG Leaders, OMX GES Sustainability Finland, ECPI® ja Euronext Vigeo Eurozone 120 -indekseissä. Fortum on myös arvioitu energiasektorin parhaaksi toimijaksi luokituksella A- CDP:n (aikaisemmin Carbon Disclosure Project) vuosittaisessa pohjoismaisessa arvioinnissa vuonna 2016. Fortum on saanut saksalaiselta oekom research AG:lta Prime Status (B-) -luokituksen.

Fortumin kestävän kehityksen tavoitteet ja tulokset*

Tavoitteet		II/17	I-II/17	2016	Viiden vuoden keskiarvo
Energian kokonaistuotannon CO ₂ - ominaispäästö (sähkö ja lämpö), viiden vuoden keskiarvo, g/kWh	< 200	187	185	184	188
Merkittävien EHS-poikkeamien lukumäärä, kpl	≤ 21	5	10	22	-
CHP-laitosten energiakäytettävyys, %	> 95	98,3	93,3	97,4	-
Lääkinnällistä hoitoa vaatineiden työtapaturmien taajuus (TRIF), oma henkilöstö	≤ 2,5	2,3	1,7	1,9	-
Poissaoloon johtaneiden työtapaturmien taajuus (LWIF), oma henkilöstö	≤ 1,0	0,8	0,9	1,0	-
Poissaoloon johtaneiden työtapaturmien taajuus (LWIF), urakoitsijat	≤ 3,5	4,6	4,8	3,0	-
Vakavien työtapaturmien lukumäärä, kpl	≤ 5	0	0	5	-
Sairauspoissaolot, %	≤ 2,3	1,9	2,3	2,3**	-

* Mainetta, asiakastytytyväisyyttä, energiatehokkuutta ja tapahtumatutkinnan laatua koskevia konsernitavoitteita seurataan vuositasolla

** Sairauspoissaolot tammi-toukokuussa 2017

Taloudellinen vastuu

Fortumille taloudellinen vastuu tarkoittaa kilpailukykyä, vahvaa suoritustasoa ja markkinalähtöistä tuotantoa, jotka luovat arvoa sidosryhmillemme pitkällä aikavälillä ja mahdollistavat kannattavan kasvun. Tyytyväiset asiakkaat ovat Fortumille tärkeä menestystekijä. Fortum pyrkii hallitsemaan toimitusketjuaan vastuullisesti.

Fortumin tavoitteena on erinomainen taloudellinen menestys strategisesti valituilla keskeisillä alueilla vahvan osaamisen ja vastuullisten toimintatapojen avulla. Fortum mittaa taloudellista menestystään tunnusluvuilla, joita ovat sijoitetun pääoman tuotto (tavoite: 10 %) ja pääomarakenne (tavoite: vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate eli EBITDA noin 2,5). Lisäksi Fortum on käyttänyt Global Reporting Initiatiivin (GRI) G4-indikaattoreita soveltuvin osin taloudellisesta vastuusta raportointiin 1.1.2014 lähtien.

Fortum edellyttää liiketoimintakumppaniensa toimivan vastuullisesti ja noudattavan Fortumin Toimintaohjetta sekä Toimintaohjetta palvelun- ja tavarantoimittajille. Fortum arvioi liiketoimintakumppaneidensa toiminnan tasoa esivalinnan ja toimittaja-auditointien avulla. Tammi-kesäkuussa 2017 Fortum auditoi kuusi toimittajaa Kiinassa, Intiassa, Venäjällä ja Virossa.

Ympäristövastuu

Fortumin tavoitteena on tarjota asiakkailleen ympäristömyönteisiä tuotteita ja palveluita. Kiertotalous, resurssi- ja energiatehokkuus sekä jätteistä ja biomassasta saatavan lisäarvon maksimoiminen ovat Fortumin ympäristövastuussa ensisijaisen tärkeitä. Lisäksi Fortumin ympäristövastuussa painottuvat ilmastonmuutoksen hillintä ja ympäristövaikutusten vähentäminen. Hiilidioksidipäästöttömän vesi- ja ydinvoimatuotannon sekä energiatehokkaan sähkön ja lämmön yhteistuotannon osaaminen, panostukset aurinko- ja tuulivoimaan sekä kestävien ratkaisujen tarjoaminen kaupungeille ovat tässä avainasemassa.

Fortumin konsernitason ympäristötavoitteet liittyvät hiilidioksidipäästöihin, energiatehokkuuteen ja merkittävien ympäristö-, työterveys- ja turvallisuuspoikkeamien (EHS-poikkeamat) hallintaan. Vuoden 2017 alussa 99,9 % Fortumin sähkön- ja lämmöntuotannosta oli ISO 14001 -ympäristösertifioitu.

Fortumin ilmastotavoite seuraavalle viidelle vuodelle on: kokonaisenergiantuotannon (sähkö ja lämpö) hiilidioksidin ominaispäästöt alle 200 g/kWh kattaen kaikki toimintamaat. Tavoite on laskettu viiden vuoden keskiarvona. Kesäkuun 2017 lopussa kokonaisenergiantuotannon hiilidioksidin ominaispäästön viiden vuoden keskiarvo oli 188 (188) g/kWh, eli parempi kuin tavoitetaso.

Fortumin kokonaishiilidioksidipäästöt tammi-kesäkuussa 2017 olivat 9,7 (9,3) miljoonaa tonnia (Mt), josta 1,5 (1,3) Mt kuului EU:n päästökauppajärjestelmän (ETS) piiriin. Vuonna 2016 Fortum sai ilmaisia päästöoikeuksia 1,0 Mt, ja vuodelle 2017 arvioitu määrä on 0,9 Mt.

Fortumin hiilidioksidipäästöt

Miljoonaa tonnia, Mt	II/17	II/16	I-II/17	I-II/16	2016	Edelliset
						12 kk
Kokonaispäästöt	4,1	3,4	9,7	9,3	18,6	19,0
Päästökauppajärjestelmän alaiset päästöt	0,6	0,3	1,5	1,3	2,7	2,9
Myönnetyt päästöoikeudet	-	-	-	-	1,0	-
Päästöt Venäjällä	3,4	3,1	7,9	7,9	15,5	15,5

Fortumin tavoitteena on vuoteen 2020 mennessä parantaa olemassa olevien voimalaitosten ja kaukolämpöverkkojen energiatehokkuutta vuositasolla yli 1 400 GWh vuoteen 2012 verrattuna. Vuoden 2016 lopussa tästä tavoitteesta oli saavutettu noin 1 372 GWh. Käynnissä olevia hankkeita ovat muun muassa vesivoiman perusparannukset Suomessa ja Ruotsissa, ja uuden CHP-laitoksen rakentaminen Zabzessa Puolassa.

Fortumin tavoitteena on alle 21 merkittävää EHS-poikkeamaa vuodessa. Tammi-kesäkuussa 2017 Fortumin toiminnoissa tapahtui 10 (9) merkittävää EHS-poikkeamaa: 4 vuotoa, 4 tulipaloo, 1 räjähdys ja 1 INES (International Nuclear and Radiological Event Scale) 0-tason ylittävä tapahtuma. Poikkeamilla ei ollut merkittäviä ympäristö- tai taloudellisia vaikutuksia.

Sosiaalinen vastuu

Fortumin sosiaalisessa vastuussa painottuvat sähkön ja lämmön toimitusvarmuus, kaupungeille tarjottavat kestävätkä ratkaisut, laitos- ja työturvallisuus, henkilöstön hyvinvointi sekä liiketoiminnan eettisyys ja määräystenmukaisuus. Vuoden 2017 alussa OHSAS 18001 -sertifiointi kattoi 99,9 % Fortumin sähkön ja lämmön tuotantotoiminnasta maailmanlaajuisesti.

Tammi-kesäkuussa 2017 Fortumin CHP-laitosten energiakäytettävyys oli 98,3 % (98,8 %), mikä ylittää selvästi vuotuisen tavoitetason 95 %.

Tammi-kesäkuussa 2017 omien työntekijöiden lääkinällistä hoitoa vaatineiden työtaturmien taajuus oli 1,7 (1,5) miljoonaa työtuntia kohti, mikä oli parempi kuin konsernin tavoitetaso ($\leq 2,5$). Fortumin tavoite omien työntekijöiden poissaoloon johtaneiden työtaturmien taajuudelle (LWIF) oli 1,0 ja saavutettu 0,9 (0,9). Urakoitsijoiden vastaava työtaturmataajuus oli 4,8 (2,7), joka oli yli tavoitetason ($\leq 3,5$). Olemme käynnistäneet ostokäytäntöihin kohdistuvan projektin, jonka tavoitteena on parantaa urakoitsijaturvallisuuksia. Seurauksiltaan vakavia työtaturmia ei sattunut: 0 (3).

Sovittuja toimenpiteitä turvallisuuden parantamiseksi jatketaan painottaen erityisesti urakoitsijoiden turvallisuutta sekä Ekokemin ja DUONin toimintojen integrointia. Fortum on muuttanut työtaturmien vakavuuden määritelmää 1.1.2017 ja keskittyy sairauspoissaolon pituuden sijasta seuramaan seurauksiltaan vakavia tapaturmia. Konsernitavoite vuodelle 2017 on ≤ 5 vakavaa työtaturmaa. Fortumin tavoite on päästä eroon vakavista työtaturmista vuoteen 2020 mennessä.

Sairauspoissaoloprosentti tammi-toukokuussa 2017 oli 2,3 (2,5), eli sama kuin tavoitetaso.

Muutoksia Fortumin johdossa

8.2.2017 City Solutions -divisioonan johtaja Markus Rauramo nimitettiin Fortumin talousjohtajaksi 1.3.2017 alkaen Timo Karttisen vetäytyttyä talousjohtajan tehtävistä. Samassa yhteydessä Technology and New Ventures -yksikön johtaja Per Langer nimitettiin City Solutions -divisioonan vastaavaksi johtajaksi myös 1.3.2017 alkaen.

20.3.2017 KTM Mikael Rönnblad nimitettiin Consumer Solutions -divisioonasta vastaavaksi johtajaksi ja Fortumin johtoryhmän jäseneksi. Rönnblad aloitti tehtävässään 15.5.2017.

Yhtiökokous 2017

Fortum Oyj:n varsinainen yhtiökokous 4.4.2017 vahvisti tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.-31.12.2016 ja päätti myöntää vastuuvapauden vuodelta 2016 kaikille hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle.

Yhtiökokous päätti, että 31.12.2016 päättyneeltä tilikaudelta vahvistetun taseen perusteella maksetaan osinkoa 1,10 euroa osakkeelta. Osingonmaksun täsmäytyspäivä oli 6.4.2017 ja osingon maksupäivä 13.4.2017.

Yhtiökokous vahvisti hallituksen jäsenten palkkioiksi tulevalle toimikaudelle puheenjohtajalle 75 000 euroa vuodessa, varapuheenjohtajalle 57 000 euroa vuodessa, jäsenelle 40 000 euroa vuodessa, sekä tarkastus- ja riskivaliokunnan puheenjohtajana toimivalle hallituksen jäsenelle 57 000 euroa vuodessa siinä tapauksessa, että hän ei samalla toimi hallituksen puheenjohtajana tai varapuheenjohtajana. Lisäksi maksetaan kokouspalkkiota sekä hallituksen että valiokuntien kokouksista 600 euroa kokoukselta. Kokouspalkkio maksetaan kaksinkertaisena Suomen ulkopuolella Euroopassa asuville hallituksen jäsenille ja kolminkertaisena Euroopan ulkopuolella asuville jäsenille. Suomessa asuville hallituksen jäsenille kokouspalkkio sekä hallituksen että valiokuntien kokouksista maksetaan Suomen ulkopuolella pidettävistä kokouksista kaksinkertaisena ja Euroopan ulkopuolella pidettävistä kokouksista kolminkertaisena. Puhelinkokouksista maksetaan kaikille sekä hallituksen että valiokuntien jäsenille yksinkertainen palkkio. Päätöksistä, jotka vahvistetaan erillistä kokousta pitämättä, ei makseta palkkiota.

Yhtiökokous vahvisti hallituksen jäsenmääräksi kahdeksan. Puheenjohtajaksi valittiin uudelleen Sari Baldauf, varapuheenjohtajaksi ja uudeksi hallituksen jäseneksi Matti Lievonen. Uudelleen jäseniksi valittiin Heinz-Werner Binzel, Eva Hamilton, Kim Ignatius, Tapio Kuula, Veli-Matti Reinikkala ja uudeksi hallituksen jäseneksi Anja McAlister.

Yhtiökokous valitsi yhtiön tilintarkastajaksi tilintarkastusyhteisö Deloitte & Touche Oy:n (1.6.2017 alkaen Deloitte Oy) päävastuullisena tilintarkastajanaan KHT Reeta Virolainen. Yhtiökokous päätti lisäksi, että tilintarkastajan palkkio maksetaan yhtiön hyväksymän laskun perusteella.

Yhtiökokous päätti valtuuttaa hallituksen päättämään yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta ja luovuttamisesta. Hankittavien ja luovutettavien omien osakkeiden lukumäärä voi olla yhteensä enintään 20 000 000 osaketta, mikä vastaa noin 2,25 prosenttia yhtiön kaikista osakkeista. Omia osakkeita voidaan hankkia tai luovuttaa käytettäväksi hankintojen, investointien tai muiden liiketoimintajärjestelyiden yhteydessä, taikka säilytettäväksi tai mitätöitäväksi. Omia osakkeita ei voida hankkia tai luovuttaa käytettäväksi yhtiön kannustin- ja palkitsemisjärjestelmissä. Valtuutus kumoaa vuoden 2016 varsinaisen yhtiökokouksen päättämän valtuutuksen päättää yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta ja on voimassa seuraavaan varsinaiseen yhtiökokoukseen saakka, kuitenkin enintään 18 kuukautta.

Yhtiökokouksen jälkeen pitämässään kokouksessa Fortumin hallitus valitsi keskuudestaan nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan puheenjohtajaksi Matti Lievosen sekä jäseniksi Sari Baldaufin, Eva Hamiltonin ja Tapio Kuulan. Lisäksi hallitus valitsi tarkastus- ja riskivaliokunnan puheenjohtajaksi Kim Ignatiuksen sekä jäseniksi Heinz-Werner Binzelin, Anja McAlisterin ja Veli-Matti Reinikkalan.

Katsauskauden jälkeiset tapahtumat

3.7.2017 Fortum ilmoitti saaneensa Tukholman hallinto-oikeuden päätöksen koskien Fortum Sverige AB:n vesivoiman kiinteistöveron oikaisuhakemusta vuosilta 2009–2014. Oikeuden päätös oli Fortumille myönteinen. Veroviranomainen voi valittaa päätöksestä. Kiistanalainen kiinteistövero viidelle vuodelle oli yhteensä 510 miljoonaa ruotsin kruunua (53 miljoonaa euroa). Fortum kirjaa verotulon (veronalaista tuloa) vasta, kun päätös on lainvoimainen. Vesivoimalaitosten kiinteistövero on ollut noin 12 kertaa korkeampi kilowattituntia kohden kuin muiden energiantuotantomuotojen. Tämä on johtunut eri kiinteistöveroprosenteista sekä erilaisista arvostusperusteista.

Avaintekijät ja riskit

Fortumin taloudellinen tulos on altis useille taloudellisille, strategisille, poliittisille, yritystaloudellisille sekä operatiivisille riskeille.

Fortumin liiketoiminnan tuloksen kannalta yksi tärkeimmistä tekijöistä on sähkön tukkuhinta Pohjoismaissa. Tukkuhinnan kehityksen avaintekijöitä Pohjoismaissa ovat kysynnän ja tarjonnan tasapaino, polttoaineiden ja CO₂-päästöoikeuksien hinnat sekä hydrologinen tilanne.

Jatkuva epävarmuus maailman ja Euroopan taloudesta ovat pitäneet talouden kasvunäkymät arvaamattomina. Yleinen talouden epävarmuus vaikuttaa raaka-aineiden ja CO₂-päästöoikeuksien hintoihin, ja tämä saattaa ylläpitää sähkön tukkuhinnan laskupainetta Pohjoismaissa. Fortumin Venäjän liiketoiminnan osalta keskeisiä tekijöitä ovat talouden kasvu, ruplan kurssi, lämmöntuotannon sääntely sekä sähkön tukku- ja kapasiteettimarkkinoiden kehitys. Polttoaineiden hinnat ja voimalaitosten käytettävyys vaikuttavat kannattavuuteen kaikilla alueilla. Lisäksi talouden turbulenssin aiheuttamalla suuremmilla valuuttakurssivaihteluilla on sekä muunto- että transaktiovaikutuksia Fortumin tulokseen erityisesti Venäjän ruplan ja Ruotsin kruunun osalta.

Pohjoismaissa energia- ja ympäristöhuoltotoimialojen lainsäädännöllinen ja verotuksellinen ympäristö on lisännyt yhtiöiden riskejä. Suurin strateginen riski on se, että sääntely ja markkinaympäristö kehittyvät suuntaan, jota emme ole ennakoineet ja johon emme ole valmistautuneet. Varautuakseen näihin epävarmuuksiin Fortum on analysoinut ja arvioinut lukuisia tulevaisuuden energiamarkkinaskenaarioita ja niiden vaikutuksia eri tuotantomuotoihin ja teknologioihin. Tämän työn seurauksena Fortumin strategia uudistettiin vuonna 2016. Strategia uudistuksen painopistealueina olivat tulopohjan laajentaminen uusiin lähteisiin sekä toiminnan suuntaaminen uusiin liiketoimintoihin, teknologioihin ja markkinoihin. Ympäristönsuojelu luo ympäristöhuoltoliiketoiminnan perustan ja mahdollisuudet. Avaintekijä on kyky vastata asiakkaiden tarpeisiin kiristyvässä sääntely-ympäristössä.

Näkymät

Pohjoismaiset markkinat

Makrotalouden epävarmuudesta huolimatta sähkön osuuden energian kokonaiskulutuksesta odotetaan jatkavan kasvuaan. Sähkönkulutuksen odotetaan kasvavan Pohjoismaissa keskimäärin noin 0,5 % vuodessa ja tulevien vuosien kasvu riippuu hyvin paljon Euroopan ja erityisesti Pohjoismaiden talouskasvusta.

Tammi-kesäkuun 2017 aikana öljyn hinnat laskivat, kun hiilen hinta puolestaan jatkoi nousuaan ja oli selkeästi viime vuoden vastaavaa ajankohtaa korkeammalla tasolla. Päästöoikeuksien (EUA) hinnat pysyivät ennallaan. Sähköhinnat seuraaville 12 kuukaudelle nousivat sekä Pohjoismaissa että Saksassa.

Heinäkuun 2017 puolivälissä hiilen termiinihintaa (ICE Rotterdam) loppuvuodelle 2016 oli noin 80 Yhdysvaltain dollaria tonnilta ja CO₂-päästöoikeuksien markkinahinta vuodelle 2017 noin 5,5 euroa hiilidioksiditonniä kohti. Pohjoismainen sähkön termiinihintaa Nasdaq Commodities -markkinapaikalla oli loppuvuodelle 2017 noin 30 euroa/MWh ja vuodelle 2018 noin 26 euroa/MWh. Saksassa sähkön termiinihintaa loppuvuodelle 2017 oli noin 35 euroa/MWh ja vuodelle 2018 noin 31 euroa/MWh. Pohjoismaiden vesivarannot olivat 2 TWh pitkänajan keskiarvotason alapuolella ja lähes samalla tasolla vuodentakaiseen verrattuna.

Generation

Generation-segmentin saavutettuun sähkönhintaan Pohjoismaissa vaikuttavat suojausasteet, suojaushinta, spot-hinnat, Fortumin joustavan tuotantorakenteen käytettävyys ja käyttö sekä valuuttakurssivaihtelut. Mikäli sähköntuotantolähteiden suhteellisten osuuksien muutoksista mahdollisesti johtuvia vaikutuksia ei oteta huomioon, 1 euron muutos megawattituntia kohti segmentin saavuttamassa sähkön tukkumyyntihinnassa Pohjoismaissa tarkoittaisi noin 45 miljoonan euron muutosta Fortumin vuotuisessa vertailukelpoisessa liikevoitossa.

EU:ssa tehtävien stressitestien perusteella Ruotsin ydinvoimaviranomainen, SSM on päättänyt uudesta sääntelystä ruotsalaisiin ydinreaktoreihin. Operaattorien on otettava uudet turvallisuusinvestoinnit käyttöön 2020 mennessä.

Ydinjätemaksut tarkistetaan Ruotsissa kolmen vuoden välein. Svensk Kärnbränslehantering Ab (SKB) on päivittänyt uuden teknisen suunnitelman Ruotsin ydinvoimaviranomaisen (SSM) tarkistettavaksi. Lopullisen päätöksen ydinjätemaksuista tekee Ruotsin hallitus joulukuussa 2017. SSM on kuitenkin laskenut uudelleen Oskarshamnin ja Ringhalsin voimalaitosten ydinjätemaksut reaktoreiden ennaikaisesta sulkemispäätöksestä johtuen.

Ruotsin hallitus jätti ehdotuksen valtiopäiville 1.6.2017. Ehdotuksen mukaan ydinjätemaksun laskentaperuste muuttuu 40 käyttövuodesta 50 käyttövuodeksi. Ydinjäterahastolle sallittaisiin lisäksi mahdollisuus sijoittaa myös muihin sijoitusinstrumentteihin kuin valtion velkakirjoihin. Ehdotettujen muutosten odotetaan tulevan voimaan 1.12.2017.

Syyskuussa 2016 Ruotsin hallitus esitteli tulevien vuosien budjettiehdotuksensa. Sopimuksen keskeisiä asioita olivat eri energiamuotojen verotuskäytännön tasapuolistaminen sekä ydinvoiman ja vesivoimatuotannon verotusten yhdenmukaistaminen muun tuotantoteknologian kanssa. Budjetin mukaan ydinvoiman kapasiteettiveroa pienennetään 1 500 kruunuun/MW kuukaudessa 1.7.2017 alkaen ja 1.1.2018 vero poistetaan kokonaan. Fortumin osalta vero pienenee vuonna 2017 noin 32 miljoonalla eurolla 52 miljoonaan euroon alemman verokannan vuoksi ja 5 miljoonalla eurolla Oskarshamnin ydinvoimayksikkö 1:n ennaikaisen sulkemisen vuoksi. Vuonna 2018 kapasiteettiveroa ei enää peritä.

Vesivoiman kiinteistövero laskee neljän vuoden aikana vuodesta 2017 alkaen nykyisestä 2,8 prosentista 0,5 prosenttiin. Budjetin mukaan veroa lasketaan joka vuoden tammikuussa seuraavasti: 2017 2,2 prosenttiin, 2018 1,6 prosenttiin, 2019 1,0 prosenttiin ja 2020 0,5 prosenttiin. Fortumin osalta vuonna 2017 vero pienenee vuonna 2017 arviolta noin 20 miljoonalla eurolla noin 95 miljoonaan euroon.

Verotusasteen laskun lisäksi sähkön hinnoista riippuvaa vesivoiman kiinteistöveron verotusarvoa tarkistetaan kuuden vuoden välein vuodesta 2019 alkaen. Tämän hetkellä matalilla sähkön hinnoilla arvioituna verotusarvo on vuonna 2019 selvästi nykyistä matalampi. Myös olemassa olevien vesivoimalaitosten lupaprosessia päätettiin uudistaa.

Lokakuussa 2016 Ruotsin energiamarkkinaviranomainen julkisti konkreettisen ehdotuksensa siitä, miten uusiutuvaa energiantuotantoa lisätään sähkön sertifikaattijärjestelmän tuella 18 TWh:lla vuosien 2020-2030 aikana. Huhtikuussa 2017 Ruotsin hallitus päätti, että lisäys toteutetaan lineaarisesti.

OKG AB päätti vuonna 2015 lopettaa sähköntuotannon Oskarshamn ydinvoimalayksiköissä 1 ja 2. Ydinvoimalayksikkö 1:n tuotanto on lopetettu kaksi viikkoa suunniteltua aikaisemmin 17.6.2017 ja Oskarshamn 2 -yksikkö on ollut suljettuna kesäkuusta 2013. Sulkemisprosessin arvioidaan kestävän useita vuosia.

City Solutions

City Solutions -divisioonan vakaa kasvu, kassavirta ja tulos syntyvät yrityshankintojen ja uusien laitoinvestointien kautta. Polttoainekustannukset, laitosten käyttöaste, joustavuus ja tehokkuus sekä jätteen vastaanottomaksut ovat kannattavuuden avaintekijöitä. Myös sähkön kysynnän ja tarjonnan tasapaino, sähkön hinta sekä sääolosuhteet vaikuttavat kannattavuuteen.

Suomen hallitus päätti toukokuussa 2016 nostaa lämmityspolttoaineiden veroa vuoden 2017 alusta 90 miljoonalla eurolla. Veronkorotuksen negatiivinen vaikutus Fortumiin on noin 5 miljoonaa euroa vuodessa.

Consumer Solutions

Consumer Solutions -divisioonan kannattavuuteen vaikuttavat kilpailukykyiset tuotteet ja palvelut, toiminnan tehokkuus, suuret järjestelmien ja toimintojen käyttäjämäärät sekä huolellinen riskien hallinta. Consumer Solutions on alttiimpi sähkön hintojen lyhyen aikavälin vaihteluille kuin pitkän aikavälin suuntauksille, sillä se suojaa suurimman osan markkinariskeistään. Nopeat vaihtelut, jotka usein aiheutuvat lämpötilasta, voivat vaikuttaa merkittävästi sähkön hintaan ja kysyntään.

Kilpailuympäristö vaikuttaa segmentin tuotteiden myyntikatteeseen ja asiakkaiden määrään. Pohjoismaisen kilpailun odotetaan pysyvän kireänä, mikä luo paineita myyntikatteisiin.

Russia

Fortumin Russia-segmentin vuoden 2007 jälkeen rakennettu uusi kapasiteetti (CSA) on keskeinen yhtiön tuloskasvuun vaikuttava tekijä Venäjällä. Uusien laitosten myötä tuotannon ja sen seurauksena myyntitulojen odotetaan kasvavan, ja uudelle tuotantokapasiteetille maksetaan myös huomattavasti korkeampia kapasiteettimaksuja kuin vanhalle kapasiteetille. Uudelle tuotantokapasiteetille maksetaan takuuhintaa 10 vuoden ajan, ja näin Fortum tulee saamaan investoinnilleen taattua kapasiteettimaksua 10 vuotta laitoksen käyttöönotosta alkaen. Kapasiteettimaksut vaihtelevat voimalaitosten iän, sijainnin, tyypin ja koon mukaan. Myös sesonkivaihtelut ja käytettävyyden vaihtelut vaikuttavat. Kapasiteettimaksut (CSA) voivat myös vaihdella hieman vuosittain johtuen siitä, että tuotto on sidottu Venäjän valtion pitkän aikavälin obligaatioihin, joiden maturiteetti on 8-10 vuotta. Lisäksi viranomainen tarkastelee investointivelvoitesopimuksen takaamia kapasiteettimaksuja kolmen ja kuuden vuoden kuluttua laitoksen käyttöönotosta.

Fortumin ja RUSNANON 50/50 omistama sijoitusrahasto voitti kesäkuussa Venäjän valtion tuulivoimahuutokaupassa oikeuden rakentaa 1 000 megawattia takuuhintaista (CSA, Capacity Supply Agreement) tuulivoimakapasiteettia Venäjälle. Takuuhinnan piiriin valittujen projektien tuulivoimalat otetaan käyttöön vuosina 2018-2022, ja takuuhinta vastaa noin 115-135 euroa megawattituntia kohden. Laitoksille maksetaan takuuhintaa 15 vuoden ajan.

Pitkän aikavälin CCS-huutokaupat vuosille 2017-2019 pidettiin vuoden 2015 lopussa ja vuodelle 2020 syyskuussa 2016. Kaikki Fortumin huutokaupassa tarjoamat voimalaitokset tulivat myös valituiksi. 195 MW Fortumin "vanhasta" kapasiteetista (kokonaisuudessaan 2 214 MW) sai nk. forced mode -statuksen eli yhtiö saa korkeamman maksun tästä kapasiteetista.

Vuonna 2016 keskimääräinen kaasun hinnan nousu Venäjällä oli 3,6 %. Fortum arvioi kaasun hinnan nousevan Venäjällä keskimäärin 2,0 % vuonna 2017.

Käyttöomaisuusinvestoinnit ja myynnit

Fortum arvioi investointien ilman yritysostoja olevan noin 800 miljoonaa euroa vuonna 2017. Vuosittaisten kunnossapitoinvestointien arvioidaan vuonna 2017 olevan alle 300 miljoonaa euroa eli selkeästi alle poistojen tason.

Verotus

Fortumin vuoden 2017 efektiiviseksi veroasteeksi arvioidaan 19-21 %, kun osakkuus- ja yhteisyritysten tulosta, verovapaita myyntivoittoja ja tuloverotuspäätöksiä Ruotsissa ei oteta huomioon.

11.5.2017 Tukholman hallinto-oikeus on antanut päätöksensä koskien Fortumin vuotta 2013 koskevaa Ruotsin jälkiverotuspäätöstä. Oikeuden päätökset eivät olleet Fortumille suotuisia. Fortum valittaa päätöksistä. Mikäli päätökset pysyvät valituksesta huolimatta voimassa, vaikutus nettotulokseen olisi noin 28 miljoonaa euroa (273 miljoonaa Ruotsin kruunua). Fortum ei ole tehnyt asiaan liittyviä varauksia, koska lainopillisten arvioiden, Euroopan komission näkemyksen sekä sitä tukevien lainopillisten lausuntojen perusteella tapauksesta tulisi antaa Fortumin kannalta suotuisa päätös. Päätökset koskevat vuonna 2013 Fortumin hollantilaisen rahoitusyhtiön Fortumin ruotsalaisille tytäryhtiöille antamia lainoja. Näiden lainojen korkotulo verotettiin Hollannissa. Ruotsin veroviranomainen katsoo kuitenkin vain puolet kunkin lainan koroista vähennyskelpoisiksi eli liiketoimintalähtöisiksi. Muita korkoja verottaja ei pidä vähennyskelpoisina. Päätökset pohjautuvat Ruotsin verolainsäädännön muutokseen vuonna 2013.

30.6.2017 Tukholman valitustuomioistuin hylkäsi Fortumin valituksen koskien tilikausien 2009-2012 tuloverotusta Ruotsissa. Valitustuomioistuimen kielteisen päätöksen seurauksena Fortum kirjasi vuoden 2017 toiselle neljännekselle 1 175 miljoonan kruunun (123 milj. euron) verokulun. Kirjaus ei vaikuttanut Fortumin kassavirtaan sillä ylimääräinen vero korkoineen on maksettu jo vuonna 2016. Tapaus koskee Fortumin ruotsalaisten tytäryhtiöiden lainoitukseen liittyvien korkokulujen vähennyskelpoisuutta vuosina 2009-2012. Fortum uudisti yhtiörakennettaan vuosina 2004-2005 ja jyvitti tytäryhtiöiden lainarahoituksen uudelleen samassa yhteydessä turvatakseen toimintakykynsä tulevaisuudessa. Fortum on eri mieltä oikeuden tulkinnasta ja hakee valituslupaa korkeimmasta hallinto-oikeudesta.

Suojaukset

Kesäkuun 2017 lopussa noin 45 % Generation-segmentin arvioidusta sähkön tukkumyynnistä Pohjoismaissa oli suojattu hintaan 30 euroa/MWh loppuvuodelle 2017. Vastaavat luvut vuodelle 2018 olivat noin 45 % hintaan 28 euroa/MWh.

Raportoidut suojausasteet voivat vaihdella huomattavasti Fortumin sähköjohdannaismarkkinoilla tekemien toimenpiteiden mukaan. Suojaukset tehdään pääasiassa johdannais sopimuksilla, joista suurin osa on Nasdaq Commoditiesin termiinejä.

Fortumin kaupankäynti- ja liikkeeseenlaskijatunnuksen muutos

Fortum Oyj muutti kaupankäynti- ja liikkeeseenlaskijatunnuksensa 25.1.2017 alkaen. Fortum Oyj:n osakkeen kaupankäyntitunnus muuttui FUM1V:stä FORTUM:ksi, ja samalla yhtiön liikkeeseenlaskijatunnus muuttui FUM:sta FORTUM:ksi.

Osingon maksu

Yhtiökokous päätti, että 31.12.2016 päättyneeltä tilikaudelta maksetaan osinkoa 1,10 euroa osakkeelta. Osingonmaksun täsmäytyspäivä oli 6.4.2017 ja maksupäivä 13.4.2017.

Espoo, 19.7.2017.

Fortum Oyj
Hallitus

Lisätietoja:

Pekka Lundmark, toimitusjohtaja, puh. 010 452 4112
Markus Rauramo, talousjohtaja, puh. 010 452 1909

Sijoittajasuhteet ja talousviestintä: Måns Holmberg, puh. 044 518 1518, Rauno Tiihonen, puh. 010 453 6150, Pirjo Lifländer, puh. 040 643 3317 ja investors@fortum.com

Media: Corporate Press Officer, Mari Kalmari, puh. 040 520 1709

Tiivistetty osavuositarkastus on laadittu EU:ssa hyväksytyn IAS (International Accounting Standards) 34 Osavuositarkastus-standardin mukaisesti. Osavuositarkastus on tilintarkastamaton.

Tapahtumakalenteri 2017

Tammi-syyskuun osavuositarkastus julkaistaan 26.10.2017 noin klo 9.00.

Jakelu:

Nasdaq Helsinki
Keskeiset tiedotusvälineet
www.fortum.com/fi

Osavuositarkastukseen liittyvää lisätietoa vuosineljänneksitaulukot mukaan lukien löytyvät Fortumin verkkosivuilta www.fortum.com/sijoittajat.

Lyhennetty konsernin tuloslaskelma

milj. euroa	Liite	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	Edelliset 12kk
Liikevaihto	4, 7	937	768	2 169	1 757	3 632	4 044
Muut tuotot		9	9	18	19	34	33
Materiaalit ja palvelut		-483	-380	-1 088	-836	-1 830	-2 082
Henkilöstökulut		-106	-80	-199	-159	-334	-374
Poistot	4,10,11	-111	-87	-220	-171	-373	-422
Muut kulut		-138	-108	-258	-213	-485	-530
Vertailukelpoinen liikevoitto	4	109	122	421	397	644	668
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		-42	-54	34	40	-11	-17
Liikevoitto	4	66	67	456	437	633	652
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	4, 12	35	38	94	105	131	120
Korkokulut		-46	-48	-83	-95	-169	-157
Korkotuotot		9	8	16	16	30	30
Johdannaisten käyvän arvon muutokset		-7	0	-6	2	-2	-10
Muut rahoituserät - netto		-8	-5	-15	-14	-29	-30
Rahoituskulut - netto		-52	-44	-88	-91	-169	-166
Voitto ennen tuloveroja		49	61	461	451	595	605
Tuloverot	8	-118	-4	-190	-62	-90	-218
Kauden voitto		-69	57	271	389	504	386
Jakautuminen:							
Emoyhtiön omistajille		-70	57	265	383	496	378
Määräysvallattomille omistajille		0	1	5	6	8	7
		-69	57	271	389	504	386
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta konsernin voitosta laskettu osakekohtainen tulos (euroa per osake)							
Laimentamaton		-0,08	0,06	0,30	0,43	0,56	0,43

Laimennetut osakekohtaiset tulokset ovat samat kuin normaalit osakekohtaiset tulokset yllä, koska Fortumilla ei tällä hetkellä ole ulkona olevia laimentavia instrumentteja.

milj. euroa	Liite	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	Edelliset 12kk
Vertailukelpoinen liikevoitto		109	122	421	397	644	668
Arvon alentumiset	4	0	0	0	0	27	27
Myyntivoitot ja muut	4, 6	1	2	2	46	38	-6
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	4	-46	-57	27	-7	-65	-31
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	4, 15	4	0	5	0	-11	-6
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		-42	-54	34	40	-11	-17
Liikevoitto		66	67	456	437	633	652

Lyhennetty konsernin laaja tuloslaskelma

milj. euroa	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	Edelliset 12kk
Kauden voitto	-69	57	271	389	504	386
Muut laajan tuloksen erät						
Erät, jotka siirretään tai saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi:						
Kassavirran suojaukset						
Käyvän arvon muutokset	-31	-48	36	-41	-142	-65
Siirrot tuloslaskelmaan	13	-22	50	-47	-85	12
Siirrot vaihto-omaisuuteen/aineellisiin hyödykkeisiin	2	-3	-3	-8	-10	-5
Laskennalliset verot	3	16	-17	21	51	13
Nettosijoitusten suojaus						
Käyvän arvon muutokset	7	19	-4	9	-2	-15
Laskennalliset verot	-1	-4	1	-2	0	3
Muuntoerot	-367	27	-172	129	342	41
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten muista laajan tuloksen eristä	-3	0	1	-10	-9	2
Muut muutokset	0	1	-1	-1	0	0
	-378	-14	-111	51	145	-17
Erät, joita ei myöhemmin tulla siirtämään tulosvaikutteisiksi:						
Vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot	0	0	0	1	-7	-8
Vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot osakkuus- ja yhteisyrityksissä	0	0	-2	9	12	1
	0	1	-2	9	5	-6
Muut laajan tuloksen erät, laskennallisten verojen jälkeen	-378	-13	-113	60	150	-23
Laaja tulos yhteensä	-447	45	158	449	654	363
Laajan tuloksen jakautuminen						
Emoyhtiön omistajille	-444	42	154	440	639	353
Määräysvallattomille omistajille	-4	3	4	9	15	10
	-447	45	158	449	654	363

Lyhennetty konsernin tase

milj. euroa	Liite	30.6.2017	30.6.2016	31.12.2016
VARAT				
Pitkäaikaiset varat				
Aineettomat hyödykkeet	10	486	286	467
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	11	9 882	8 864	9 930
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	4, 12	2 111	2 037	2 112
Osuus valtion ydinjätehuoltorahastosta	15	845	826	830
Muut pitkäaikaiset sijoitukset		115	102	113
Laskennalliset verosaamiset		39	68	66
Johdannaisinstrumentit	5	353	494	415
Pitkäaikaiset korolliset saamiset	13	941	928	985
Pitkäaikaiset varat yhteensä		14 772	13 605	14 918
Lyhytaikaiset varat				
Vaihto-omaisuus		234	234	233
Johdannaisinstrumentit	5	88	175	130
Lyhytaikaiset korolliset saamiset	13	321	297	395
Tuloverosaamiset		146	293	290
Myyntisaamiset ja muut saamiset		615	489	844
Talletukset ja arvopaperit (eräänntyminen yli kolme kuukautta)		1 277	2 847	3 475
Rahat ja pankkisaamiset		2 829	3 303	1 679
Likvidit varat	14	4 106	6 150	5 155
Lyhytaikaiset varat yhteensä		5 511	7 638	7 046
Varat yhteensä		20 283	21 243	21 964
OMA PÄÄOMA				
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma				
Osakepääoma		3 046	3 046	3 046
Ylikurssirahasto		73	73	73
Kertyneet voittovarot		9 485	10 042	10 369
Muut oman pääoman erät		30	97	-29
Yhteensä		12 635	13 258	13 459
Määräysvallattomat omistajat		85	77	84
Oma pääoma yhteensä		12 720	13 335	13 542
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen vieras pääoma				
Korollinen pitkäaikainen vieras pääoma	14	3 942	4 533	4 468
Johdannaisinstrumentit	5	173	235	262
Laskennalliset verovelat		638	495	616
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	15	845	826	830
Muut varaukset	16	133	77	116
Eläkevelvoitteet		77	66	76
Muu pitkäaikainen vieras pääoma		174	171	179
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä		5 983	6 405	6 546
Lyhytaikainen vieras pääoma				
Korollinen lyhytaikainen vieras pääoma	14	769	683	639
Johdannaisinstrumentit	5	191	246	396
Ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma		621	574	841
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä		1 581	1 503	1 876
Vieras pääoma yhteensä		7 563	7 908	8 422
Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä		20 283	21 243	21 964

Lyhennetty laskelma konsernin oman pääoman muutoksista

milj. euroa	Osake- pääoma	Ylikurssi- rahasto	Kertyneet voittovarot		Muut oman pääoman erät			Emo- yhtiön omistajat	Määräys- vallat- tomat omistajat	Oma pääoma yhteensä
			Kertyneet voitto- varat	Muunto- erot	Kassavirta- suojaukset	Muut laajan tuloksen erät	Muut laajan tuloksen erät osakkuus- ja yhteis- yrityksissä			
Oma pääoma 31.12.2016	3 046	73	12 186	-1 817	-115	58	27	13 459	84	13 542
Kauden tulos			265					265	5	271
Muuntoerot				-171	0	0	0	-170	-2	-172
Kauden muut laajan tuloksen erät					65	-5	-1	59	0	59
Laaja tulos yhteensä			265	-171	65	-5	-1	155	4	158
Osingonjako			-977					-977	-2	-979
Muut			-2					-2	0	-1
Oma pääoma 30.6.2017	3 046	73	11 473	-1 988	-49	54	26	12 635	85	12 720
Oma pääoma 31.12.2015	3 046	73	12 663	-2 156	74	67	27	13 794	69	13 863
Kauden tulos			383					383	6	389
Muuntoerot				128	-1		-2	125	3	129
Kauden muut laajan tuloksen erät					-75	8	-1	-68		-68
Laaja tulos yhteensä			383	128	-76	8	-3	440	9	449
Osingonjako			-977					-977		-977
Muut			2					2	-1	1
Oma pääoma 30.6.2016	3 046	73	12 070	-2 028	-3	75	24	13 258	77	13 335
Oma pääoma 31.12.2015	3 046	73	12 663	-2 156	74	67	27	13 794	69	13 863
Kauden tulos			496					496	8	504
Muuntoerot				339	-2	1	-3	335	7	342
Kauden muut laajan tuloksen erät			1		-186	-10	3	-192		-192
Laaja tulos yhteensä			497	339	-188	-9	0	639	15	654
Osingonjako			-977					-977		-977
Muut			3					3	-1	2
Oma pääoma 31.12.2016	3 046	73	12 186	-1 817	-115	58	27	13 459	84	13 542

Muuntoerot

Muuntoerot vaikuttivat emoyhtiön omistajille kuuluvaan osuuteen omasta pääomasta -170 miljoonaa euroa vuoden 2017 ensimmäisen ja toisen neljänneksen aikana (I-II/2016: 125) johtuen pääosin Venäjän ruplan vaikutuksesta. Osa tästä translaatiopositioista on suojattu ja suojaustuloksen kurssivaikutus, -2 miljoonaa euroa (I-II/2016: 15), sisältyy muihin laajan tuloksen eriin.

Ulkomaisten tytäryritysten tilinpäätöstiedot muunnetaan euroiksi käyttäen tuloslaskelman osalta keskimurssia ja taseen osalta tilinpäätöspäivän kurssia. Kurssiero, joka syntyy muunnosta euroiksi, kirjataan omaan pääomaan. Katso lisätietoja käytetyistä kursseista liitetiedosta 2 Laadintaperiaatteet.

Kassavirtasuojaukset

Emoyhtiön omistajille kuuluva osuus kassavirtasuojauksen käyvän arvon muutoksista oli 65 miljoonaa euroa vuoden 2017 ensimmäisen ja toisen neljänneksen aikana (I-II/2016: -76), ja se liittyi lähinnä sähkön hinnan kassavirtasuojaukseen, johon sovelletaan suojauslaskentaa. Kun sähkön hinta on alhaisempi/korkeampi kuin suojaushinta, vaikutus omaan pääomaan on positiivinen/negatiivinen.

Osingonjako

Vuoden 2016 osingonjaosta päätettiin yhtiökokouksessa 4.4.2017. Lisätietoja liitetiedossa 9 Osakekohtainen osinko.

Lyhennetty konsernin rahavirtalaskelma

milj. euroa	Liite	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	Edelliset 12kk
Liiketoiminnan rahavirta							
Kauden voitto		-69	57	271	389	504	386
Oikaisuerät:							
Tuloverot	8	118	4	190	62	90	218
Rahoitustuotot ja -kulut		52	44	88	91	169	166
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	12	-35	-38	-94	-105	-131	-120
Poistot	10, 11	111	87	220	171	373	422
Liikevoitto ennen poistoja (Käyttökate)		177	155	676	608	1 006	1 074
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	4	42	54	-34	-40	11	17
Tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus	4	0	0	0	-2	-2	0
Vertailukelpoinen käyttökate		219	209	642	566	1 015	1 091
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		-36	-13	-33	-35	-49	-47
Saadut korot		10	13	18	23	39	34
Maksetut korot		-48	-76	-135	-168	-214	-181
Saadut osingot		53	50	53	50	54	57
Toteutuneet kurssierot		-6	-1	-63	128	110	-81
Maksetut välittömät verot		-12	-159	-31	-200	-216	-47
Muut erät		-1	-7	-2	-3	-18	-17
Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta		179	17	449	363	723	809
Käyttö pääoman muutos		54	-22	65	7	-102	-44
Liiketoiminnan rahavirta yhteensä		232	-5	514	370	621	765
Investointien rahavirta							
Investoinnit käyttöomaisuuteen	10, 11	-128	-130	-308	-244	-599	-663
Hankitut osakkeet	6	-25	-9	-51	-113	-695	-633
Käyttöomaisuuden myynnit	10, 11	3	1	5	6	10	9
Myydyt osakkeet	6	0	1	0	39	39	0
Osakaslainat osakkuusyrityksille ja yhteisyrityksille	13	54	-39	63	-68	-117	14
Pantattujen rahavarojen muutos	13	-110	-93	72	-269	-359	-18
Muutos muissa korollisissa saamisissa	13	8	8	19	8	20	31
Investointien rahavirta yhteensä		-198	-262	-199	-641	-1 701	-1 259
Rahavirta ennen rahoitusta		34	-266	315	-271	-1 080	-494
Rahoituksen rahavirta							
Pitkäaikaisten lainojen nostot	14	2	-4	36	27	32	41
Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset	14	-172	-806	-464	-808	-934	-590
Lyhytaikaisten lainojen muutos	14	29	-30	61	-28	-97	-8
Osingonjako emoyhtiön omistajille	9	-977	-977	-977	-977	-977	-977
Muut rahoituserät		-6	-2	-4	-6	-8	-6
Rahoituksen rahavirta yhteensä		-1 124	-1 818	-1 349	-1 792	-1 984	-1 541
Laskelman mukainen likvidien varojen muutos		-1 090	-2 084	-1 034	-2 063	-3 064	-2 035
Likvidit varat kauden alussa	14	5 222	8 228	5 155	8 202	8 202	6 150
Valuuttakurssierot likvideissä varoissa		-26	6	-14	11	18	-7
Likvidit varat kauden lopussa	14	4 106	6 150	4 106	6 150	5 155	4 106

Toteutuneet kurssierot

Toteutuneet kurssierot aiheutuivat pääasiassa Fortumin venäläisten ja ruotsalaisten tytäryritysten rahoituksesta sekä siitä, että konsernin ulkoinen rahoitus on pääasiassa euroissa. Toteutuneet kurssierot johtuvat näiden konsernin sisäisiä lainoja suojaavien valuuttatermiinien jatkamisesta ja siitä, että suurin osa näistä termeistä erääntyy 12 kk sisällä.

Rahavirtalaskelman lisätietoja

Käyttöpääoman muutos

milj. euroa	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	Edelliset	
						2016	12kk
Muutos selvitettyissä futuureissa, vähennys(+)/lisäys(-)	75	-44	94	-57	-138		13
Korottomien saamisten muutos, vähennys(+)/lisäys(-)	143	145	145	291	92		-54
Vaihto-omaisuuden muutos, vähennys(+)/lisäys(-)	-25	-29	-4	-3	14		13
Korottomien velkojen muutos, vähennys(-)/lisäys(+)	-139	-93	-170	-224	-70		-16
Yhteensä	54	-22	65	7	-102		-44

Fortum suojaa sähkön tuotanto- ja vähittäismyyntisalkkuja pääsääntöisesti johdannaisopimuksilla Nasdaq OMX:ssä. Nasdaq vaatii vakuuksia tästä kaupankäynnistä. Vuonna 2016 Nasdaq siirtyi vakuuksien osalta pankkitakauksista käteisvakuuksiin EMIR-asetuksen johdosta. Pantatut rahavarat sisältyy lyhytaikaisiin korollisiin saamisiin, katso liitetieto 13.

Vuoden 2016 lopussa Nasdaqin markkinatakaus termiinisopimuksille päättyi ja kaupankäynti siirtyi termiineistä päivittäin selvitettäviin futuureihin. Fortumin rahavirtalaskelmassa futuurien päivittäinen selvitys näytetään käyttöpääoman muutoksessa, kun taas pantattujen rahavarojen muutokset esitetään investointien rahavirrassa.

Maksetut käyttöomaisuusinvestoinnit

milj. euroa	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	Edelliset	
						2016	12kk
Käyttöomaisuusinvestoinnit	136	133	308	215	591		684
Muutokset maksamattomissa investoinneissa, vähennys(+)/lisäys(-)	-3	0	9	35	24		-2
Vieraan pääoman menot	-4	-2	-9	-6	-16		-19
Yhteensä	128	130	308	244	599		663

Käyttöomaisuusinvestoinnit aineettomiin ja aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin vuoden 2017 kahden ensimmäisen neljänneksen aikana oli 308 miljoonaa euroa (I-II/2016: 215). Maksetut käyttöomaisuusinvestoinnit vuoden 2017 kahden ensimmäisen neljänneksen aikana, 308 miljoonaa euroa (I-II/2016: 244), sisältävät aikaisemmalta vuodelta maksamattomia investointeja, toisin sanoen investointeihin liittyvien ostovelkojen muutosta määrältään 9 miljoonaa euroa (I-II/2016: 35) mutta ei aktivoituja vieraan pääoman menoja määrältään -9 miljoonaa euroa (I-II/2016: -6). Aktivoituidut vieraan pääoman menot on esitetty maksetuissa koroissa.

Hankitut osakkeet rahavirtalaskelmassa

Osakehankintojen nettovaikutus oli vuoden 2017 kahden ensimmäisen neljänneksen aikana 51 miljoonaa euroa (I-II/2016: 113), sisältäen kolmen tuulipuiston osakkeiden hankinnan Norjassa. Katso lisätietoja liitetiedosta 6 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Myydyt osakkeet rahavirtalaskelmassa

milj. euroa	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	Edelliset	
						2016	12kk
Myydyt tytäryritysosakkeet pl. myytyjen yritysten rahavarat	0	0	0	6	6		0
Myydyt osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet	0	1	0	34	34		0
Yhteensä	0	1	0	39	39		0

Vuoden 2017 kahden ensimmäisen neljänneksen aikana ei ollut yritysmyyntejä.

Nettovelan muutokset

milj. euroa					Edelliset	
	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	12kk
Nettovelka kauden alussa	-347	-2 158	-48	-2 195	-2 195	-934
Muuntoerot	11	-36	3	-47	-70	-20
Vertailukelpoinen käyttökate	219	209	642	566	1 015	1 091
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua	-36	-13	-33	-35	-49	-47
Maksetut nettoraahoituskulut	7	-20	-130	33	-29	-192
Maksetut välittömät verot	-12	-159	-31	-200	-216	-47
Käyttöpääoman muutos	54	-22	65	7	-102	-44
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-128	-130	-308	-244	-599	-663
Yrityshankinnat	-25	-9	-51	-113	-695	-633
Yritys- ja käyttöomaisuusmyynnit	3	1	5	45	49	9
Osakaslainat osakkuusyrietyksille	54	-39	63	-68	-117	14
Muutos muissa korollisissa saamisissa	-102	-85	91	-261	-340	12
Osingot	-977	-977	-977	-977	-977	-977
Muut rahoitustoiminnot	-6	-2	-4	-6	-8	-6
Nettorahavirta (- nettovelan kasvu)	-949	-1 245	-667	-1 253	-2 065	-1 479
Joukkovelkakirjojen käypien arvojen muutos, arvostus jaksotettuun hankintamenoön, hankitut tytäryhtiölainat ja muut muutokset	-7	15	-17	55	152	80
Nettovelka kauden lopussa	605	-934	605	-934	-48	605

Pääomarakenne

Fortumin tavoitteena on varovainen ja tehokas pääomarakenne, joka samalla mahdollistaa strategian toteuttamisen. Vahva tase ja joustava pääomarakenne ovat prioriteetteja. Fortum valvoo pääomarakennettaan perustuen Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate (EBITDA) -tunnuslukuun. Nettovelka lasketaan korollisten velkojen ja likvidien varojen erotuksena vähentämättä korollisia saamia, määrältään 1 262 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 1 380). Käyttökate (EBITDA) lasketaan lisäämällä poistot liikevoittoon. Vertailukelpoinen käyttökate lasketaan vähentämällä vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät ja tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus. Fortumin vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate -tavoitesuhde on noin 2,5.

Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate tunnusluku

milj. euroa	Edelliset	
	12kk	2016
Korolliset velat	4 711	5 107
Vähennetään: Likvidit varat	4 106	5 155
Nettovelka	605	-48
Liikevoitto	652	633
Lisätään: Poistot	423	373
Käyttökate	1 075	1 006
Vähennetään: Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	-17	-11
Vähennetään: Tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus	0	2
Vertailukelpoinen käyttökate	1 091	1 015
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate	0,6	0,0

Tunnusluvut

Tunnuslukujen laskentakaavat ovat esitetty liitetiedossa 23.

	30.6.2017	30.6.2016	31.12.2016	Edelliset 12kk
Vertailukelpoinen käyttökate, milj. euroa	642	566	1 015	1 091
Tulos/osake (laimentamaton), euroa	0,30	0,43	0,56	0,43
Sijoitettu pääoma, milj. euroa	17 431	18 552	18 649	
Korollinen nettovelka, milj. euroa	605	-934	-48	
Käyttöomaisuus- ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin, milj. euroa	360	347	1 435	1 448
Käyttöomaisuusinvestoinnit, milj. euroa	308	215	591	684
Sijoitetun pääoman tuotto, % ¹⁾	5,9	5,5	4,0	4,3
Oman pääoman tuotto, % ¹⁾	3,9	5,4	3,7	3,0
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate ¹⁾	0,5	-0,8	0,0	0,6
Korkokate	6,8	5,6	4,6	5,1
Korkokate sisältäen aktivoidut vieraan pääoman menot	6,0	5,2	4,1	4,5
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta/korollinen nettovelka, % ¹⁾	159,1	-64,1	-1 503,4	133,8
Velkaantumisaste, %	5	-7	0	
Oma pääoma/osake, euroa	14,22	14,92	15,15	
Omavaraisuusaste, %	63	63	62	
Henkilöstön lukumäärä	8 368	7 981	8 108	
Henkilöstö keskimäärin	8 205	7 830	7 994	
Osakkeiden lukumäärä keskimäärin, 1 000 osaketta	888 367	888 367	888 367	
Laimennettu osakkeiden keskimääräinen lukumäärä, 1 000 osaketta	888 367	888 367	888 367	
Rekisteröityjen osakkeiden lukumäärä, 1 000 osaketta	888 367	888 367	888 367	

1) Tiedot vuosineljänneksittäin on muunnettu vuositason lukuun ottamatta vertailukelpoisuuteen vaikuttavia eriä.

Konsernin lyhennetyt osavuositiedot

1. Laadintaperusta

Konsernin lyhennetty osavuositiedot on laadittu EU:ssa käyttöön otettua kansainvälistä (IAS) 34 Osavuositiedot -standardia noudattaen. Osavuositiedot tulee lukea yhdessä vuoden 2016 konsernitilinpäätöksen kanssa.

Osavuositiedot esitetyt luvut on pyöristetty, joten yksittäisten esitettyjen lukujen yhteenlaskettu summa voi poiketa esitetystä summaluvusta. Tunnusluvut on laskettu käyttäen tarkkoja arvoja.

2. Laadintaperiaatteet

Noudatetut laadinta- ja esittämisperiaatteet ovat yhtenevät konsernitilinpäätöksessä 2016 noudatettujen periaatteiden ja esitystavan kanssa.

Fortum ottaa kaksi uutta IFRS-standardia käyttöön vuonna 2018 (IFRS 9 Rahoitusinstrumentit ja IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista) ja yhden vuonna 2019 (IFRS 16 Vuokrasopimukset). Alla on tietoa käynnissä olevista käyttöönottoprojekteista. Tarkentavia tietoja vaikutuksista julkistetaan tulevissa osavuositiedoissa.

IFRS 9 Rahoitusinstrumentit

Fortum on saanut valmiiksi projektin alustavan eroanalyysi- ja mallinnusvaiheen. Alustavat tulokset ovat:

- Rahoitusvarojen luokittelu ja arvostaminen - Suurin osa rahoitusvaroista luokitellaan "pidä-ja-kerää (hold-to-collect)" liiketoimintamallin mukaan ja ne arvostetaan jaksotettuun hankintamenuun silloin kun ne täyttävät yksinomaan pääoman ja jäljellä olevan pääomamäärän koron maksun (SPPI) kriteerit.
- Fortumin hyödykeohjannaisuus hyötyy mahdollisuudesta saada suojauskasvat yhteen tai useampaan riskikomponenttiin erikseen tai yhdessä. Pohjoismaiden osalta Fortum pitää systeemi- ja aluehintaero (EPAD) tuotteita täydellisinä suojauksina silloin kuin ne suojaavat vastaavan alueen sähkön hintariskin komponentteja. Tämä tulee vähentämään volatiliiteettia Fortumin tuloslaskelmassa rivillä "Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät".
- Mallin kehitys "Odotettavissa olevien luottotappioiden kirjaamiselle" ("ECL") etenee. Fortum suunnittelee toteuttavansa vastapuolikohtaisen ECL-mallin, jota sovelletaan talletuksiin, osakaslainoihin ja myyntisaamisiin suurten asiakkaiden osalta, kun taas salkkukohtaisia malleja käytetään myyntisaamisiin kuluttajilta sekä pieniltä yritysasiakkailta.

IFRS 9 projekti on tällä hetkellä täytäntöönpano- ja testausvaiheessa, joka pitää sisällään mallien validoinnin, prosessi- ja systeempäivitykset, uusien liitetietojen valmistelun sekä mahdolliset muutokset avaavaan taseeseen.

IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista

Fortum ei odota olennaisia muutoksia IFRS 15-standardin käyttöönotosta, mutta lopulliset johtopäätökset edellyttävät kuitenkin huolellisia analyysejä yhdessä liiketoiminnan kanssa. Analyysi koostuu seuraavista vaiheista:

- Fortumin merkittävien tulonmuodostusprosessien tunnistus ja analyysi
- Uudesta liikevaihtostandardista aiheutuvien mahdollisten laskentaperiaattemuutosten määrittäminen
- Sopimusten analysointi valitun otoksen osalta

Tähän asti tehty analyysi kattaa suuren osan pohjoismaisista toiminnoista. Alustavat tulokset ja johtopäätökset, jotka edellyttävät eniten johdon tarkastusta ovat:

- **Sähkön myynti tukkumarkkinoille:** Fyysisen sähkön myyntisopimukset Nord Pool-sähköpörssiin tehdään päivää ennen toimitusta tai samana päivänä kuin toimitus tapahtuu. Sopimuksen kestoaika on siten hyvin lyhyt. Myyntihinta on sähkön spot-hinta eikä siten sisällä muuttuvia elementtejä. Sähkön myynti tuloutetaan jatkossakin toimitushetkellä eikä uuden standardin mukaisissa tuloutusperiaatteissa havaittu muutoksia nykyisiin periaatteisiin verrattuna.
- **Kaukolämpö:** Pohjoismaissa kaukolämpösopimus kattaa sekä lämmön jakelun että myynnin. Nämä eivät muodosta Fortumin tulokannan perusteella erillisiä suoritevelvoitteita, vaan sisältyvät molemmat lupaukseen olla valmiudessa toimittaa lämpöä asiakkaalle. Myös asiakkaiden maksut kaukolämpöverkkoon liittämiseksi ovat osa samaa suoritevelvoitetta. Lämmön hinta sisältää sekä kiinteän että muuttuvan maksun, joka määrittyy toimitetun lämpövolyymin perusteella. IFRS 15-standardin mukaisesti kiinteä maksu ja muuttuva lämpömaksu kohdistetaan ja tuloutetaan asiakkaalta laskutettavissa olevien maksujen perusteella. Liittymismaksut tuloutetaan kun liittymä on valmis, koska sopimukset ovat toistaiseksi voimassaolevia ja niissä on lyhyt irtisanomisaika. Analyysin perusteella ei havaittu muutoksia nykyisiin laskentaperiaatteisiin.
- **Jätehuoltopalvelut:** Jätehuoltopalveluiden liikevaihdosta merkittävin osa muodostuu jätteen vastaanottomaksuista. Maksu määrittyy yleensä vastaanotetun jätemäärän perusteella, eikä hintaan sisälly muuttuvia elementtejä. Fortumin velvollisuus on käsitellä jäte ja tämä suoritevelvoite täyttyy, kun jäte käsitellään. Jätteiden kuljetus muodostaa toisen suoritevelvoitteen, joka tuloutetaan, kun jäte on kuljetettu. Analyysin perusteella ei havaittu muutoksia nykyisiin laskentaperiaatteisiin.
- **Sähkön myynti vähittäisasiakkaille:** Fortumin sähkön myyntisopimus kuluttaja- ja yritysasiakkaiden kanssa kattaa sähkön myynnin, kun taas sähkön siirto tapahtuu paikallisen verkkoyhtiön toimesta. Fortumilla on yksi suoritevelvoite, eli valmius toimittaa sähköä asiakkaalle. Myyntihinta sisältää sekä kiinteän että muuttuvan osan, joka muodostuu toimitetun sähkömäärän perusteella. Kuten kaukolämmössä, kiinteä ja muuttuva maksu kohdistetaan ja tuloutetaan asiakkaalta veloittavissa olevien maksujen perusteella. Mahdollinen muutos nykyisiin laskentaperiaatteisiin muodostuu myyntiprovisioiden käsittelystä, sillä provisiot on Suomessa kirjattu kuluksi. Fortum analysoi muutoksen vaikutusta vielä tarkemmin, mutta ei odoteta sen olevan merkittävä.

Liikevaihdon analyysi ja arviointi jatkuu muilla liiketoiminta-alueilla ja saadaan päätökseen vuoden 2017 toisen puoliskon aikana.

Fortum tulee soveltamaan siirtymäsäännösten vaihtoehtoa, jossa vertailukausia ei oikaista soveltamisen aloittamisajankohtana

IFRS 16 Vuokrasopimukset

Voimassaolevan IAS 17 –standardin mukaan vuokralle ottaja luokittelee vuokrasopimuksensa joko rahoitusleasingisopimuksiksi tai muiksi vuokrasopimuksiksi. Uudessa IFRS 16 –standardissa luokittelu poistuu vuokralle ottajan osalta, sillä melkein kaikki käyttöoikeutta koskevat hyödykkeet tullaan kirjaamaan taseeseen. IFRS 16:n olennaiset muutokset koskevat vain vuokralle ottajia:

- Kaikki vuokrasopimukset, lukuun ottamatta lyhytaikaisia ja rahamääräisesti epäolennaisia, kirjataan taseeseen.
- Sekä käyttöoikeutta koskeva omaisuuserä että siihen liittyvä vuokrasopimusvelka esitetään taseessa.

IFRS 16 Vuokrasopimukset –standardia sovelletaan 1.1.2019 alkaen. EU:n hyväksyntä on odotettavissa kuluvan vuoden loppuun mennessä.

Tällä hetkellä Fortumilla on pääosin IAS 17:n mukaisia muita vuokrasopimuksia, joiden vuokra-ajat sekä niiden jatko-optiot ovat eripituisia. Suurin osa vuokrasopimuksista käsittää maanvuokria, toimistorakennuksia ja parkkipaikkoja. Vuokrasopimuksiin liittyvät sitoumukset olivat 120 miljoonaa euroa raportointikauden lopussa (vuoden 2016 lopussa: 74). Näin ollen, standardin käyttöönoton vaikutusten konsernitilinpäätökseen ei odoteta olevan merkittäviä.

Fortumin käyttämät keskeisimmät valuuttakurssit

Kauden lopun valuuttakurssit perustuvat Euroopan keskuspankin julkaisemiin tilinpäätöshetken kursseihin. Keskimääräinen valuuttakurssi on laskettu kunkin kuukauden lopun Euroopan keskuspankin kurssien ja edellisen vuoden viimeisen päivän kurssien keskiarvona. Keskeisimmät Fortum-konsernissa käytetyt kurssit ovat:

Keskimääräinen valuuttakurssi	1-6/2017	1-3/2017	1-12/2016	1-9/2016	1-6/2016	1-3/2016
Ruotsi (SEK)	9,5900	9,5257	9,4496	9,3673	9,2813	9,2713
Norja (NOK)	9,1923	9,0030	9,2888	9,3614	9,4060	9,5016
Puola (PLN)	4,2707	4,3189	4,3659	4,3570	4,3621	4,3289
Venäjä (RUB)	63,4507	62,6996	73,8756	75,8412	77,2497	80,6173

Kauden lopun valuuttakurssi	30.6.2017	31.3.2017	31.12.2016	30.9.2016	30.6.2016	31.3.2016
Ruotsi (SEK)	9,6398	9,5322	9,5525	9,6210	9,4242	9,2253
Norja (NOK)	9,5713	9,1683	9,0863	8,9865	9,3008	9,4145
Puola (PLN)	4,2259	4,2265	4,4103	4,3192	4,4362	4,2576
Venäjä (RUB)	67,5449	60,3130	64,3000	70,5140	71,5200	76,3051

3. Kriittiset tilinpäätösarviot ja harkinnat

Osavuositiedon laatiminen edellyttää, että yhtiön johto tekee arvioita ja oletuksia, jotka vaikuttavat raportoitujen varojen ja velkojen sekä tuottojen ja kulujen määriin. Toteutuneet erät saattavat olla erilaisia näihin arvioihin verrattuna. Varausten kirjaaminen olemassa olevista velvoitteista edellyttää johdon parasta arviota menoista, joita olemassa olevan velvoitteen täyttäminen edellyttää raportointikauden päättymispäivänä.

Tämän osavuositiedon laatimisen yhteydessä johdon tekemät merkittävät konsernin laadintaperiaatteisiin ja keskeisiin epävarmuustekijöihin liittyneet arviot ovat samoja, joita sovellettiin konsernitilinpäätöksessä 2016.

4. Tiedot segmenteittäin

City Solutions -divisioona jaettiin 1.3.2017 alkaen kahteen divisioonaan: City Solutions ja Consumer Solutions, jotka raportoivat erillisinä segmentteinään. City Solutions -divisioonan vastuulle kuuluvat kaukolämpö ja -kylmä, jätteen energiahyötykäyttö, biopolttoaineet sekä muut kiertotalouden ratkaisut. Consumer Solutions -divisioonan vastuulle kuuluvat sähkönmyynti Pohjoismaissa, sähkön ja kaasun myynti sekä kaasun jakelu Puolassa sekä asiakaspalvelu Pohjoismaissa (raportoitiin aikaisemmin Muut-segmentissä).

Uuden organisaatorakenteen mukaisesti yhtiöllä on seuraavat segmentit: Generation, City Solutions, Consumer Solutions, Russia ja Muut. Kehitysyksiköt M&A and Solar & Wind Development ja Technology and New Ventures raportoidaan jatkossakin Muut-segmentissä.

Fortum on muuttanut vuoden 2016 vertailutiedot uuden organisaatorakenteen mukaiseksi. Muutetut ja aikaisemmin julkaistut tiedot vuosineljänneksittäin vuodelle 2016 julkaistiin 11.4.2017 ja löytyvät Fortumin internetsivuilta kohdasta Osavuositiedot.

Fortumin liiketoiminnan kausiluonteisuudesta johtuen vertailukelpoinen liikevoitto on yleensä suurempi vuoden ensimmäisellä ja viimeisellä neljänneksellä. Taulukoiden otsikoissa "Edelliset 12 kk" kuvaa raportointihetkeä edeltäviä 12 kuukauden lukuja.

Segmenttitiedot vuosineljänneksittäin	Generation ¹⁾		City Solutions ¹⁾		Consumer Solutions		Russia		Muut		Yhteensä		
	Liite	II/2017	II/2016	II/2017	II/2016	II/2017	II/2016	II/2017	II/2016	II/2017	II/2016	II/2017	II/2016
milj. euroa													
Tuloslaskelman tiedot segmenteittäin													
Ulkoinen liikevaihto		399	380	201	121	164	146	238	182	8	7	1 010	837
Sisäinen liikevaihto		2	4	4	0	0	0	0	0	16	15	23	19
Nord Pool netotus ²⁾												-73	-69
Eliminoinnit ²⁾												-23	-19
Liikevaihto	7	402	384	205	121	164	146	238	182	24	23	937	768
Vertailukelpoinen käyttökate													
Tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus								0	0			0	0
Poistot		-34	-26	-36	-26	-2	-2	-35	-30	-5	-3	-111	-87
Vertailukelpoinen liikevoitto		78	98	1	-5	6	13	53	34	-28	-18	109	122
Arvonlentumiset		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Myyntivoitot ja muut	6	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	2
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset		-47	-67	-2	4	2	7	0	0	0	-1	-46	-57
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	15	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		-43	-66	-1	4	2	7	0	2	0	-1	-42	-54
Liikevoitto		34	32	0	-2	8	20	53	36	-28	-18	66	67
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	12	-5	-1	4	4	0	0	19	18	17	18	35	38
Rahoitustuotot ja -kulut												-52	-44
Tuloverot	8											-118	-4
Kauden voitto												-69	57
Investoinnit / divestoinnit segmenteittäin													
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	6	2	0	9	0	0	3	0	0	6	4	17	7
Investoinnit käyttöomaisuuteen	10, 11	40	50	34	17	1	0	42	53	19	13	136	133
josta aktivoituja vieraan pääoman menoja		1	0	0	0	0	0	2	2	1	0	4	2
Osakkeiden bruttodivestoinnit	6	0	0	0	0	0	1	0	5	0	0	0	6

1) Sekä ulkoinen että sisäinen liikevaihto sisältää realisoituneiden suojausinstrumenttien vaikutukset. Vaikutus liikevaihtoon voi olla positiivinen tai negatiivinen riippuen keskimääräisen sopimushinnan ja realisoituneen spot-hinnan erotuksesta.

2) Netotus ja eliminoinnit sisältää sisäisten erien eliminoinnit ja Nord Pool netotuksen. Tuntiperusteiset myynnit ja ostot netotetaan konsernitasolla ja esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan onko Fortum tietynä hetkenä nettomyyjä vai -ostaja.

Segmenttitiedot vuoden alusta	Generation ¹⁾		City Solutions ¹⁾		Consumer Solutions		Russia		Muut		Yhteensä		
	Liite	I-II 2017	I-II 2016	I-II 2017	I-II 2016	I-II 2017	I-II 2016	I-II 2017	I-II 2016	I-II 2017	I-II 2016	I-II 2017	I-II 2016
milj. euroa													
Tuloslaskelman tiedot segmenteittäin													
Ulkoinen liikevaihto		864	831	488	349	406	320	586	431	16	16	2 360	1 947
Sisäinen liikevaihto		12	20	7	0	1	1	0	0	32	31	52	52
Nord Pool netotus ²⁾												-191	-189
Eliminoinnit ²⁾												-52	-52
Liikevaihto		876	851	495	349	406	321	586	431	48	46	2 169	1 757
Vertailukelpoinen käyttökate													
Tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus	18							0	2			0	2
Poistot		-64	-53	-74	-51	-4	-3	-71	-58	-8	-6	-220	-171
Vertailukelpoinen liikevoitto		214	253	57	39	18	26	185	113	-52	-34	421	397
Arvonlentumiset	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Myyntivoitot ja muut	8	1	0	1	12	0	0	0	32	0	0	2	46
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset		45	-11	1	5	-19	-2	0	0	1	0	27	-7
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	17	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		51	-10	2	17	-19	-2	0	34	1	0	34	40
Liikevoitto		264	243	59	56	-1	25	185	147	-52	-34	456	437
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	14	-7	-5	50	52	0	0	20	27	31	32	94	105
Rahoitustuotot ja -kulut												-88	-91
Tuloverot												-190	-62
Kauden voitto												271	389
Investoinnit / divestoinnit segmenteittäin													
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin		3	2	9	5	0	117	0	0	40	8	52	132
Investoinnit käyttöomaisuuteen		64	75	54	32	3	0	73	93	114	15	308	215
josta aktivoituja vieraan pääoman menoja		1	0	1	0	0	0	5	6	2	0	9	6
Osakkeiden bruttodivestoinnit		0	0	0	33	0	1	0	122	0	0	0	156

1) Sekä ulkoinen että sisäinen liikevaihto sisältää realisoituneiden suojausinstrumenttien vaikutukset. Vaikutus liikevaihtoon voi olla positiivinen tai negatiivinen riippuen keskimääräisen sopimushinnan ja realisoituneen spot-hinnan erotuksesta.

2) Netotus ja eliminoinnit sisältää sisäisten erien eliminoinnit jatkuvien toimintojen osalta ja Nord Pool netotuksen. Tuntiperusteiset myynnit ja ostot netotetaan konsernitasolla ja esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan onko Fortum tietynä hetkenä nettomyyjä vai -ostaja.

Segmenttitiedot edelliseltä 12 kk:lta	Generation ¹⁾		City Solutions ¹⁾		Consumer Solutions		Russia		Muut		Yhteensä			
	milj. euroa	Liite	Edell. 12kk	2016	Edell. 12kk	2016	Edell. 12kk	2016	Edell. 12kk	2016	Edell. 12kk	2016		
Tuloslaskelman tiedot segmenteittäin														
Ulkoinen liikevaihto			1 676	1 643	919	780	752	666	1 051	896	31	31	4 429	4 016
Sisäinen liikevaihto			7	15	8	1	2	2	0	0	62	61	79	79
Nord Pool netotus ²⁾													-386	-384
Eliminoinnit ²⁾													-79	-79
Liikevaihto	7	1 682	1 657	928	782	753	668	1 051	896	94	92	4 044	3 632	
Vertailukelpoinen käyttökate			498	527	227	186	48	55	399	312	-80	-64	1 091	1 015
Tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus								0	2				0	2
Poistot			-121	-110	-144	-121	-8	-7	-136	-123	-15	-13	-422	-373
Vertailukelpoinen liikevoitto			378	417	82	64	40	48	263	191	-95	-77	668	644
Arvon alentumiset ³⁾			27	27	0	0	0	0	0	0	0	0	27	27
Myyntivoitot ja muut	6		2	1	-11	0	0	0	3	35	2	2	-6	38
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset			-40	-96	18	22	-6	11	0	0	-1	-2	-31	-65
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	15		-6	-11	0	0	0	0	0	0	0	0	-6	-11
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät			-18	-79	7	22	-6	11	1	35	1	0	-17	-11
Liikevoitto			359	338	89	86	33	59	264	226	-95	-77	652	633
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	12		-36	-34	74	76	0	0	31	38	50	51	120	131
Rahoitustuotot ja -kulut													-166	-169
Tuloverot	8												-218	-90
Kauden voitto													386	504
Investoinnit / divestoinnit segmenteittäin														
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	6		8	7	702	698	0	117	0	0	54	22	764	844
Investoinnit käyttöomaisuuteen	10, 11		185	196	131	109	6	3	181	201	182	83	684	591
josta aktivoituja vieraan pääoman menoja			4	3	2	1	0	0	9	10	4	2	19	16
bruttodivestoinnit	6		0	0	0	33	0	1	5	127	0	0	5	161

1) Sekä ulkoinen että sisäinen liikevaihto sisältää realisoituneiden suojausinstrumenttien vaikutukset. Vaikutus liikevaihtoon voi olla positiivinen tai negatiivinen riippuen keskimääräisen sopimushinnan ja realisoituneen spot-hinnan erotuksesta.

2) Netotus ja eliminoinnit sisältää sisäisten erien eliminoinnit ja Nord Pool netotuksen. Tuntiperusteiset myynnit ja ostot netotetaan konsernitasolla ja esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan onko Fortum tietynä hetkenä nettomyyjä vai -ostaja.

3) Vuoden 2017 kahden ensimmäisen neljänneksen aikana ei tehty arvonalentumisia. OKG Aktiebolagen (OKG AB) yksiköiden 1 ja 2 sulkemista varten tehtyä varausta päivitettiin vuoden 2016 viimeisellä neljänneksellä. Päivityksen positiivinen arvonalentumisvaikutus, 22 miljoonaa euroa, esitettiin Generation-segmentissä.

Varat ja velat segmenteittäin

milj. euroa	Liite	Generation		City Solutions		Consumer Solutions		Russia		Muut		Yhteensä	
		30.6. 2017	31.12. 2016	30.6. 2017	31.12. 2016	30.6. 2017	31.12. 2016	30.6. 2017	31.12. 2016	30.6. 2017	31.12. 2016	30.6. 2017	31.12. 2016
Korottomat varat		6 079	6 206	2 590	2 672	283	348	2 817	2 967	400	240	12 169	12 432
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	12	704	711	596	573	0	0	433	436	377	392	2 111	2 112
Eliminoinnit												6	-18
Segmenttien varat yhteensä		6 783	6 917	3 186	3 245	283	348	3 250	3 402	778	632	14 286	14 526
Korolliset saamiset	13											1 262	1 380
Laskennalliset verosaamiset												39	66
Muut varat	14											590	838
Likvidit varat												4 106	5 155
Varat yhteensä												20 283	21 964
Segmenttien velat		1 059	1 102	297	371	154	194	94	119	141	117	1 745	1 903
Eliminoinnit												6	-18
Segmenttien velat yhteensä												1 751	1 885
Laskennalliset verovelat												638	616
Muu vieras pääoma												463	814
Sijoitettuun pääomaan sisältyvä vieras pääoma												2 852	3 315
Korollinen vieras pääoma	14											4 711	5 107
Oma pääoma												12 720	13 542
Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä												20 283	21 964
Henkilöstön lukumäärä		1 075	979	1 789	1 701	986	961	3 714	3 745	804	722	8 368	8 108
Henkilöstö keskimäärin ¹⁾		1 007	1 064	1 722	1 529	970	877	3 746	3 814	760	711	8 205	7 994

1) Henkilöstö keskimäärin lasketaan käyttäen koko raportointikauden kuukausittaisia keskiarvoja.

Vertailukelpoinen liikevoitto sisältäen osuuden osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta sekä Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto

milj. euroa	Liite	Generation		City Solutions		Consumer Solutions		Russia		Muut	
		Edell. 12kk	31.12. 2016	Edell. 12kk	31.12. 2016	Edell. 12kk	31.12. 2016	Edell. 12kk	31.12. 2016	Edell. 12kk	31.12. 2016
Vertailukelpoinen liikevoitto		378	417	82	64	40	48	263	191	-95	-77
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	12	-36	-34	74	76	0	0	31	38	50	51
Oikaisu erään Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta		7	16	0	0	0	0	0	0	0	0
Vertailukelpoinen liikevoitto sisältäen osuuden osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta		349	399	157	140	40	48	294	229	-45	-26
Segmenttien varat kauden lopussa		6 783	6 917	3 186	3 245	283	348	3 250	3 402	778	632
Segmenttien velat kauden lopussa		1 059	1 102	297	371	154	194	94	119	141	117
Vertailukelpoinen sidottu pääoma		5 724	5 815	2 889	2 873	129	154	3 156	3 284	637	514
Vertailukelpoinen sidottu pääoma keskimäärin ¹⁾		5 776	5 820	2 695	2 384	136	109	3 149	2 857	538	422
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %		6,0	6,9	5,8	5,9	29,3	44,3	9,3	8,0	-8,4	-6,1

1) Keskimääräinen sidottu pääoma on laskettu käyttäen vuoden alun ja jokaisen vuosineljänneksen lopun arvoja.

5. Rahoitusriskien hallinta

Konsernin riskienhallinnan periaatteisiin ei ole tehty merkittäviä muutoksia katsauskaudella. Riskienhallinnan tavoitteet ja periaatteet ovat yhdenmukaisia vuoden 2016 konsernitilinpäätöksessä esitettyjen tietojen kanssa.

Käypien arvojen hierarkiatasot

Taseessa käypään arvoon arvostetut rahoitusinstrumentit on esitetty seuraavien käyvän arvon määrittämiseen perustuvien hierarkiatasojen mukaisesti:

Taso 1: täysin samanlaisten varojen tai velkojen noteeratut (oikaisemattomat) hinnat toimivilla markkinoilla;

Taso 2: muut tiedot kuin tasoon 1 sisältyvät noteeratut hinnat, jotka kyseiselle omaisuuserälle tai velalle on todettavissa joko suoraan (ts. hintana) tai epäsuorasti (ts. hinnoista johdettuina);

Taso 3: omaisuuserää tai velkaa koskevat tiedot, jotka eivät perustu todettavissa olevaan markkinatietoon (ei todettavissa olevat tiedot).

Katso myös laadintaperiaatteet konsernitilinpäätöksen 2016 liitetiedossa 17 Rahoitusvarat ja -velat käypään arvoon.

Rahoitusvarat

milj. euroa	Taso 1			Taso 2			Taso 3			Netotus ²⁾			Yhteensä		
	30.6. 2017	30.6. 2016	31.12. 2016	30.6. 2017	30.6. 2016	31.12. 2016	30.6. 2017	30.6. 2016	31.12. 2016	30.6. 2017	30.6. 2016	31.12. 2016	30.6. 2017	30.6. 2016	31.12. 2016
Pitkäaikaisissa varoissa															
Myytavissa olevat rahoitusvarat ¹⁾	0	1	0				60	45	58				60	46	58
Johdannaisinstrumentit															
Sähköjohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				2	38	4							-2	-16	-3
Ei sovelleta suojauslaskentaa	0		0	100	179	98							-29	-77	-31
Korko- ja valuuttajohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				209	275	240									
Ei sovelleta suojauslaskentaa				68	92	103									
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit															
Ei sovelleta suojauslaskentaa	11	19	7	1		0							-8	-16	-2
Pitkäaikaisissa varoissa yhteensä	11	20	7	380	584	445	60	45	58	-39	-109	-36	413	540	473
Lyhytaikaisissa varoissa															
Johdannaisinstrumentit															
Sähköjohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				8	34	9							-7	-19	-9
Ei sovelleta suojauslaskentaa	0	1	0	179	182	381							-135	-126	-293
Korko- ja valuuttajohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				10	18	16									
Ei sovelleta suojauslaskentaa				23	7	7									
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit															
Ei sovelleta suojauslaskentaa	81	110	106	3		2							-73	-34	-90
Lyhytaikaisissa varoissa yhteensä	81	111	106	223	241	415	0	0	0	-215	-179	-392	88	175	130
Yhteensä	92	131	113	603	825	860	60	45	58	-254	-288	-428	501	715	603

Rahoitusvelat

milj. euroa	Taso 1			Taso 2			Taso 3			Netotus ²⁾			Yhteensä		
	30.6. 2017	30.6. 2016	31.12. 2016	30.6. 2017	30.6. 2016	31.12. 2016	30.6. 2017	30.6. 2016	31.12. 2016	30.6. 2017	30.6. 2016	31.12. 2016	30.6. 2017	30.6. 2016	31.12. 2016
Pitkäaikaisissa veloissa															
Korolliset velat ³⁾				1 262	1 301	1 280							1 262	1 301	1 280
Johdannaisinstrumentit															
Sähköjohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				14	20	51				-2	-16	-3	12	4	48
Ei sovelleta suojauslaskentaa				122	185	121				-29	-77	-31	93	109	90
Korko- ja valuuttajohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				38	73	70							38	73	70
Ei sovelleta suojauslaskentaa				24	37	51							24	37	51
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit															
Ei sovelleta suojauslaskentaa	14	27	5	1	2	0				-8	-16	-2	7	12	3
Pitkäaikaisissa veloissa yhteensä	14	27	5	1 461	1 618	1 573	0	0	0	-39	-109	-36	1 436	1 536	1 542
Lyhytaikaisissa veloissa															
Johdannaisinstrumentit															
Sähköjohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				37	21	92				-7	-19	-9	31	3	83
Ei sovelleta suojauslaskentaa	0	1	0	221	204	448				-135	-126	-293	86	79	155
Korko- ja valuuttajohdannaiset															
Sovelletaan suojauslaskentaa				13	5	10							13	5	10
Ei sovelleta suojauslaskentaa				46	78	130							46	78	130
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit															
Ei sovelleta suojauslaskentaa	85	114	106	4	1	2				-73	-34	-90	16	82	18
Lyhytaikaisissa veloissa yhteensä	85	115	106	321	309	682	0	0	0	-215	-179	-392	191	246	396
Yhteensä	99	142	111	1 782	1 927	2 255	0	0	0	-254	-288	-428	1 627	1 782	1 938

1) Myytävissä olevat rahoitusvarat, jotka ovat muita kuin osakkuus- ja yhteisyritysosakkeita, koostuvat pääosin listaamattomien yhtiöiden osakkeista, arvoltaan 60 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 58). Osakkeiden käypää arvoa ei pystytä määrittelemään luotettavasti. Nämä sisältävät myös Fortumin omistuksen Fennovoimassa, 20 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 18). Nämä sijoitukset ovat arvostettu hankintamenoonsa vähennettynä arvonalentumistappioilla.

2) Kun sähkö-, öljy ja muiden hyödykepörssien kanssa tehdyillä standardijohdannaisinstrumenteilla on samanaikainen toimitus, saamiset ja velat netotetaan.

3) Osuus joukkovelkakirjalainoista, joihin sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa.

Korko- ja valuuttajohdannaisien netto käypä arvo on 190 miljoonaa euroa, josta varoja 310 miljoonaa euroa ja velkoja 120 miljoonaa euroa. Fortumilla on käteisvakuuksia perustuen Credit Support Annex sopimuksiin, joita Fortumilla on joidenkin vastapuolten kanssa. Kesäkuun 2017 lopussa Fortum oli saanut 116 miljoonaa euroa näistä Credit Support Annex sopimuksista. Saatu raha on kirjattu lyhytaikaisiin velkoihin.

Lisätietoja korollisista veloista on liitetiedossa 14 Korollinen nettovelka sekä liitetiedossa 19 Pantatut varat ja vastuut.

6. Yrityshankinnat ja -myynnit

6.1 Yrityshankinnat

milj. euroa	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	Edelliset 12kk
Hankitut tytäryhtiöosakkeet (brutto)	8	6	42	120	813	735
Hankitut osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet (brutto)	6	1	6	10	17	13
Hankitut myytävissä olevat rahoitusvarat	4	0	4	2	14	16
Osakehankinnat (brutto)	17	7	52	132	844	764

Yrityshankinnat vuoden 2017 aikana

Fortum sai päätökseen kolmen tuulipuiston koko osakekannan hankinnan norjalaiselta Nordkraftilta tammikuussa 2017. Kauppa sisältää jo toiminnassa olevan Nygårdsfjellin tuulipuiston, kuten myös täysin luvitetut Anstadblåheian ja Sørkjordin projektit. Fortum valmistelee Anstadblåheian ja Sørkjordin rakentamista ja arvioi käyttöönoton tapahtuvan vuosina 2018 ja 2019. Näiden kolmen tuulipuiston kapasiteetin arvioidaan valmistuttuaan olevan 170 MW.

Lokakuussa 2016 Fortum käynnisti vähemmistöosakkeiden lunastusprosessin hankkiakseen loput Ekokem Oyj:n (nimi muutettu Fortum Waste Solutions Oy:ksi) osakkeet. Prosessi saatiin päätökseen maaliskuussa 2017, minkä jälkeen Fortum omistaa 100 % yhtiön osakkeista.

Huhtikuussa 2017 Fortum ja Oslon kaupunki sopivat järjestelvänsä uudelleen omistuksensa Hafslund ASA:ssa. Fortum myy 34,1 %:n osuutensa Hafslund ASA:sta Oslon kaupungille noin 730 miljoonalla eurolla. Summassa ei ole huomioitu Hafslundin vuoden 2017 varsinaiselle yhtiökokoukselle esitettyä osinkoehdotusta. Fortum kirjaa yritysjärjestelyistä noin 330 miljoonan euron kertaluonteisen verovapaan myyntivoiton, joka vastaa noin 0,37 euron osakekohtaista tulosta. Samassa yhteydessä Fortum ostaa 100 % Hafslundin nykyisestä Markets-liiketoiminta-alueesta, joka harjoittaa sähkön vähittäismyyntiä Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa. Hafslundin nykyinen lämmöntuotanto-, -jakeluun ja -myyntiin keskittynyt Heat-liiketoiminta-alue ja Oslon kaupungin nykyinen jätteenpolttolaitos Klemetsrudanlegget AS (KEA) yhdistetään yhdeksi yhtiöksi ja Fortum ostaa 50 % yhdistetystä yhtiöstä. Fortum ostaa lisäksi 10 % Hafslundin nykyisestä sähköntuotantoon keskittyneestä Production-liiketoiminta-alueesta.

Yllämainittujen hankintojen velaton kokonaishinta on noin 970 miljoonaa euroa. Järjestelyn toteutuminen edellyttää tavanomaisten kaupan ehtojen täyttymisen. Järjestely odotetaan saatavan päätökseen vuoden 2017 kolmannen vuosineljänneksen aikana.

Huhtikuussa 2017 Fortum ja RUSNANO päättivät 50/50 yhteistyösopimuksesta, jonka tavoite on varmistaa mahdollisuus takuuhinnan piirissä (CSA) olevan tuulivoiman rakentamiseen Venäjällä. RUSNANO on Venäjän valtion omistama kehitysyritys. Fortumin ja RUSNANON 50/50 omistama sijoitusrahasto voitti kesäkuussa 2017 Venäjän valtion tuulihuutokaupassa oikeuden rakentaa 1000 megawattia takuuhintaista tuulivoimakapasiteettia. Jokainen investointi päätetään tapauskohtaisesti sijoitusrahaston kokonaisvaltuutuksen puitteissa. Fortumin sijoitusrahastoon sijoittaman oman pääoman määrä on enintään 15 miljardia ruplaa (tällä hetkellä noin 240 miljoonaa euroa). Pääoma sitoutuu mikäli investointipäätöksiä tehdään (noin 5 vuoden aikana).

Yrityshankinnat vuoden 2016 aikana

31.8.2016 saatettiin päätökseen 81 %:n osake-enemmistön hankinta pohjoismaisesta kiertotalousyhtiöstä Ekokem Oyj:stä (nimi muutettu Fortum Waste Solutions Oy:ksi). Velaton kokonaiskauppahinta yhtiön koko osakekannalle on yhteensä noin 680 miljoonaa euroa. Fortum teki myös syyskuun loppuun asti voimassa olleen ostotarjouksen loppuista osakkeista samaan 165 euron osakekohtaiseen hintaan. Joulukuun loppuun mennessä Fortumin omistusosuus oli 98,2 %.

Hankinnan kirjanpitoikäsi on vielä alustava, koska kaikkia arvonmäärittäviä, erityisesti varauksiin liittyviä, ei ole vielä saatu valmiiksi. Vähemmistöosakkeiden lunastusprosessin kautta maksettavat osakkeet sisältyvät kokonaiskauppahintaan. Alustava liikearvo elokuun lopun taseesta tehdyn hankintamenolaskelman perusteella on 141 miljoonaa euroa. Liikearvo aiheutuu pääsääntöisesti tulevaisuuden kasvuodotuksista ja synergiaeduista.

Fortum Waste Solutions Oy on yhdistelty Fortum-konserniin elokuun 2016 lopusta lähtien osana City Solutions -segmenttiä. Tämän osavuositiedot sisältävät Ekokemin tuloksen 1. syyskuuta 2016 alkaen. Fortum Waste Solutions osuu City Solutions -segmentin vuoden 2017 kahden ensimmäisen neljänneksen liikevaihdosta oli 133 miljoonaa euroa (syys-joulukuun 2016: 105), vertailukelpoisesta liikevoitosta 7 miljoonaa euroa (syys-joulukuun 2016: 7) sekä vertailukelpoisesta käyttökatteesta 32 miljoonaa euroa (syys-joulukuun 2016: 26). Vuoden 2017 toisen kolmanneksen liikevaihto oli 66 miljoonaa euroa, vertailukelpoinen liikevoitto -1 miljoonaa euroa ja vertailukelpoinen käyttökate 11 miljoonaa euroa.

Fortum teki 8.1.2016 Puolassa julkisen ostotarjouksen Varsovan pörssissä listatun sähkön ja kaasun myyntiyhtiö Grupa DUON S.A.:n (nimi muutettu Fortum Markets Polska S.A.:ksi) kaikista osakkeista. Tarjousaika päättyi 26.2.2016, ja Fortum sai merkintäajan päättymiseen mennessä myyntisitoumuksen osakkeenomistajilta 93,35 prosentista yhtiön osakkeista. Tarjottu osakohtainen hinta oli 3,85 Puolan zlotya. Loput osakkeet hankittiin osakkeenomistajilta pakollisen lunastusmenettelyn kautta samaan osakekohtaiseen hintaan. Huhtikuussa Fortum hankki 100 %:n omistusosuuden ja kesäkuussa osakkeet poistettiin pörssistä.

Tähän osavuositiedon sisältyy Fortum Markets Polska S.A. konsernin tulosvaikutus 1.4.2016 lähtien. Consumer Solutions -segmenttiin sisältyvä liikevaihto vuoden 2017 kahdella ensimmäisellä neljänneksellä oli 145 miljoonaa euroa (huhti-joulukuu 2016: 155), vertailukelpoinen liikevoitto 2 miljoonaa euroa (huhti-joulukuu 2016: 4) ja vertailukelpoinen käyttökate 5 miljoonaa euroa (huhti-joulukuu 2016: 8). Vuoden 2017 toisen kolmanneksen liikevaihto oli 64 miljoonaa euroa, vertailukelpoinen liikevoitto 0 miljoonaa euroa ja vertailukelpoinen käyttökate 1 miljoonaa euroa.

Vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä valmistunut lopullinen hankintamenolaskelma perustuu taseeseen per 31.3.2016. Hankintamenolaskelmaan ei tehty olennaisia muutoksia vuoden 2016 tilinpäätöksessä julkistettuihin tietoihin verrattuna.

Fortum hankki 1.4.2016 ruotsalaisen IT-yrityksen Info24:n (nimi muutettu Tingcore AB:ksi) koko osakekannan. Tingcore AB on teollisen internetin palvelujen kehittämiseen erikoistunut yritys. Fortum hankki 21.12.2016 ruotsalaisen Turebergs Recycling AB:n koko osakekannan. Tureberg Recycling AB:n pääliiketoimintaa ovat ympäristörakentaminen, kierrätys ja jätteenpolttolaitosten pohjatuhkan käsittely.

milj. euroa	Fortum Waste Solutions Oy	Fortum Markets Polska S.A.	Muut	Fortum yhteensä
Maksettu vastike	570	106	15	691
Maksamaton vastike	10		3	13
Vastike yhteensä	580	106	17	703
Hankittujen nettovarojen käypä arvo	440	86	17	543
Kurssierot	0	2	0	2
Liikearvo	141	22	0	163

milj. euroa	Fortum Waste Solutions Oy			Fortum Markets Polska S.A.			Fortum yhteensä ¹⁾		
	Hankitun omaisuuden kirjanpitoarvo	Käypien arvojen kohdistukset	Käypä arvo yhteensä	Hankitun omaisuuden kirjanpitoarvo	Käypien arvojen kohdistukset	Käypä arvo yhteensä	Hankitun omaisuuden kirjanpitoarvo	Käypien arvojen kohdistukset	Käypä arvo yhteensä
Hankittujen nettovarojen käyvät arvot									
Rahavarat	17		17	8		8	26		26
Käyttöomaisuus	315	387	702	49	34	83	366	438	804
Muut varat	67		67	37		37	108		108
Laskennalliset verovelat	-34	-77	-112	-1	-7	-7	-35	-88	-123
Muu koroton vieras pääoma	-117		-117	-16		-16	-135		-135
Korollinen vieras pääoma	-117		-117	-19		-19	-136		-136
Hankitut nettovarot	131	309	441	58	28	86	194	351	545
Määräysvallattomat omistajat	1	0	1	1		1	2		2
Yhteensä	131	309	440	58	28	86	192	351	543
Bruttoinvestoinnit									
Rahana suoritettu vastike			570			106			691
Rahavarat hankituissa tytäryrityksissä			17			8			26
Hankinnan rahavirta			553			98			664
Maksamaton vastike			10						13
Korollinen velka hankituissa tytäryrityksissä			117			19			136
Bruttoinvestoinnit hankittuihin tytäryrityksiin			680			117			813

1) Sisältää Tingcore AB:n ja Turebergs Recycling AB:n hankitut kirjanpitoarvot ja niille allokoitut käyvät arvot.

6.2 Yritysmyyntit

milj. euroa	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	Edelliset 12kk
Myydyt tytäryhtiöosakkeet (brutto)	0	5	0	122	127	5
Myydyt osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet (brutto)	0	1	0	34	34	0
Myydyt osakkeet (brutto)	0	6	0	156	161	5

Yritysmyyntit vuoden 2017 aikana

Vuoden 2017 kahden ensimmäisen neljänneksen aikana ei ole ollut olennaisia yritysmyyntejä.

Toukokuussa Fortum myi puolalaisen kaasunjakelu-yhtiön DUON Dystrybcja S.A.:n koko osakekannan Infracapitalille. Infracapital on M&G Investmentsiin kuuluva infrastruktuuri-investointeihin keskittyvä rahastoyhtiö. DUON Dystrybcja S.A. toimii Puolassa verkkokaasun ja nesteytetyn maakaasun jakelu-yhtiönä. Fortum hankki yhtiön vuonna 2016 osana sähkön- ja kaasunmyyntiyhtiö DUONin yritysostoa (nykyisin Fortum Markets Polska S.A.). Fortum arvioi, että kauppa saadaan päätökseen vuoden 2017 kolmannella vuosineljänneksellä.

Yritysmyyntit vuoden 2016 aikana

Helmikuussa 2016 Fortum myi 100 %:n omistuksensa tytäryhtiössään OOO Tobolsk CHP:ssä SIBURille, joka on Venäjän suurin integroitu petrokemian- ja kaasunjalostusyhtiö. OOO Tobolsk CHP omistaa Tobolskissa, Länsi-Siperiassa sijaitsevan sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitoksen (CHP). Fortum kirjasi kaupasta Russia -segmenttiin vuoden 2016 ensimmäiselle neljännekselle 32 miljoonan euron kertaluonteisen myyntivoiton ennen veroja.

Maaliskuussa 2016 Fortum sai päätökseen 51,4 prosentin omistusosuutensa myynnin virolaisessa kaasun tuonti-, myynti- ja jakelu-yhtiössä AS Eesti Gaasissa. Fortum myi omistusosuutensa Trilini Energy OÜ:lle. Fortum kirjasi kaupasta City Solutions -segmenttiin vuoden 2016 ensimmäiselle neljännekselle noin 11 miljoonan euron kertaluonteisen myyntivoiton ennen veroja.

7. Liikevaihto

milj. euroa	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	Edelliset 12kk
Sähkönmyynti ilman välillisiä veroja	654	591	1 448	1 300	2 587	2 735
Lämmön myynti	133	98	422	343	648	727
Muut myynnit	150	80	300	114	398	584
Yhteensä	937	768	2 169	1 757	3 632	4 044

8. Tuloverot

Tuloverot tammi-kesäkuulta 2017 olivat 190 miljoonaa euroa (I-II/2016: 62). Efektiivinen tuloverokanta tuloslaskelman mukaan oli 41,2 % (I-II/2016: 13,9 %). Vertailukelpoinen efektiivinen tuloverokanta, ilman osuutta osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta, verovapaita myyntivoittoja sekä muita merkittäviä kertaluontoisia tuloveroeria, oli 20,3 % (I-II/2016: 18,7 %).

Merkittävä kertaluontoinen tuloveroerä liittyi Ruotsin valitustuomioistuimelta saatuun päätöksen, joka oli määrältään 115 miljoonaa euroa. Kirjaus ei vaikuta Fortumin kassavirtaan sillä ylimääräinen vero on maksettu jo kesäkuussa 2016.

Fortum on maksanut edellisinä vuosina veroja myös liittyen muihin käynnissä oleviin verokiistoihin. Valitusprosessit ovat kesken ja lainopillisen arvion ja sitä tukevan lausunnon perusteella maksut on kirjattu saamiseksi, 113 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 237), sisältyen verosaamisiin. Katso lisätietoja liitetiedosta 20 Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt.

9. Osakekohtainen osinko

Vuoden 2016 osingonjaosta, 1,10 euroa osaketta kohti ja yhteensä 977 miljoonaa euroa, päätettiin yhtiökokouksessa 4.4.2017. Osinko maksettiin 13.4.2017.

Vuoden 2015 osingonjaosta, 1,10 euroa osaketta kohti ja yhteensä 977 miljoonaa euroa, päätettiin yhtiökokouksessa 5.4.2016. Osinko maksettiin 14.4.2016.

10. Aineettomien hyödykkeiden muutos

milj. euroa	30.6.2017	30.6.2016	31.12.2016
Kirjanpitoarvo kauden alussa	467	222	222
Yrityshankinnat	30	56	216
Käyttöomaisuusinvestoinnit	7	1	3
Päästöoikeuksien muutokset	-6	-5	0
Poistot ¹⁾	-11	-9	-19
Uudelleenryhmittelyt	8	3	4
Muuntoerot ja muut muutokset	-8	19	39
Kirjanpitoarvo kauden lopussa	486	286	467

Josta liikearvon osuus

milj. euroa	30.6.2017	30.6.2016	31.12.2016
Kirjanpitoarvoon sisältyvä liikearvo kauden alussa	353	152	152
Muuntoerot	-8	19	38
Yrityshankinnat ¹⁾	1	22	163
Kirjanpitoarvoon sisältyvä liikearvo kauden lopussa	347	193	353

1) Katso lisätietoja liitetiedosta 6 Yrityshankinnat ja -myynnit

11. Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden muutos

milj. euroa	30.6.2017	30.6.2016	31.12.2016
Kirjanpitoarvo kauden alussa	9 930	8 710	8 710
Tytäryhtiöhankinnat	21	52	747
Käyttöomaisuusinvestoinnit	302	214	588
Ydinvoiman käytöstäpoistamiskulut	-1	6	-6
Vähennykset	-4	-4	-7
Poistot	-209	-162	-355
Myynnit	0	-88	-92
Uudelleenryhmittelyt	-8	-3	-4
Muuntoerot ja muut muutokset	-149	139	348
Kirjanpitoarvo kauden lopussa	9 882	8 864	9 930

12. Muutokset osuuksissa osakkuus- ja yhteisyrityksissä

milj. euroa	30.6.2017	30.6.2016	31.12.2016
Kirjanpitoarvo kauden alussa	2 112	1 959	1 959
Osakkuusyritysten hankinnat	6	10	17
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	94	105	131
Saadut osingot	-53	-50	-54
Osakkuusyritysten muut laajan tuloksen erät	-1	-3	0
Myynnit	0	-22	-22
Muuntoerot ja muut muutokset	-47	39	81
Kirjanpitoarvo kauden lopussa	2 111	2 037	2 112

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta

Fortumin osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta vuoden 2017 toisella neljänneksellä oli 35 miljoonaa euroa (II/2016: 38), josta Hafslundin osuus oli 17 miljoonaa euroa (II/2016: 18), Territorial Generating Companyn 1 (TGC-1) osuus 19 miljoonaa euroa (II/2016: 18) ja Fortum Värmen osuus 1 miljoonaa euroa (II/2016: 1).

Fortumin laadintaperiaatteiden mukaisesti Hafslundin ja TGC-1:n tulos sisältyy Fortumin lukuihin edellisen neljänneksen julkaistujen lukujen perusteella, sillä tavallisesti viimeisin osavuositiedot ei ole vielä saatavilla.

Fortumin osuus osakkuusyritysten tuloksesta tammi-kesäkuulta 2017 oli 94 miljoonaa euroa (I-II/2016: 105), josta Hafslundin osuus oli 31 miljoonaa euroa (I-II 2016: 32), Territorial Generating Companyn 1 (TGC-1) osuus 20 miljoonaa euroa (I-II 2016: 27) ja Fortum Värmen osuus 44 miljoonaa euroa (I-II 2016: 45).

Kesäkuun lopussa Hafslundin kirjanpitoarvo taseessa oli 342 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa 356) sisältäen vuoden 2017 ensimmäisen neljänneksen tulososuuden sekä toukokuussa 2017 saadun osingon vaikutuksen.

Saadut osingot

Vuoden 2017 kahden ensimmäisen neljänneksen aikana Fortum sai osakkuusyhtiöltään osinkoa 53 miljoonaa euroa (I-II/2016: 50), josta Fortum Värmeltä saatu osinko oli 21 miljoonaa euroa (I-II 2016: 22) ja Hafslundilta saatu osinko oli 24 miljoonaa euroa (I-II 2016: 21).

13. Korolliset saamiset

milj. euroa	Tasearvo	Käypä arvo	Tasearvo	Käypä arvo
	30.6.2017	30.6.2017	31.12.2016	31.12.2016
Pitkäaikaiset lainasaamiset osakkuusyrityksiltä	670	711	704	744
Pitkäaikaiset lainasaamiset yhteisyrityksiltä	187	209	182	206
Muut pitkäaikaiset korolliset saamiset	84	85	99	99
Pitkäaikaiset korolliset saamiset yhteensä	941	1 005	985	1 049
Lyhytaikaiset korolliset saamiset	321	321	395	395
Korolliset saamiset yhteensä	1 262	1 326	1 380	1 444

Pitkäaikaisiin lainasaamisiin sisältyy saamia osakkuus- ja yhteisyrityksiltä yhteensä 857 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 886). Näihin sisältyy saamia 652 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 686) ruotsalaisilta ydinvoima-osakkuusyrityksiltä OKG AB:lta ja Forsmarks Kraftgrupp AB:lta, joita rahoitetaan pääsääntöisesti osakaslainoilla osakkaiden omistusosuuksien suhteessa.

TVO:n rakentamaa Olkiluoto 3 -ydinvoimalaa rahoitetaan ulkoisilla lainoilla, osakeanneilla ja osakaslainoilla TVO:n osakkeenomistajien välisten osakassopimusten perusteella. Fortumin osakassaaminen liittyy Olkiluoto 3 -ydinvoimalan rakentamiseen oli 30.6.2017 120 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 120). Tämän lisäksi yhtiö on sitoutunut antamaan projektille korkeintaan 75 miljoonaa euroa lisärahoitusta.

Korolliset saamiset sisältää myös 114 miljoonan euron (vuoden 2016 lopussa: 131) saamisen venäläiseltä kaasunjalostus- ja petrokemianyhtiöltä SIBURilta liittyen myytyihin OOO Tobolsk CHP:n osakkeisiin.

Lyhytaikaiset korolliset saamiset sisältää 288 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 360) pantattuja rahavaroja, jotka on pääasiassa annettu vakuudeksi hyödykejohdannaispörsseille. Pantattujen varojen määrä kasvoi 2016 johtuen siitä, että uusi EMIR-asetus edellyttää täysimääräisiä vakuuksia.

Vuoden 2016 lopussa Nasdaqin markkinatakaus termiinisopimuksille päättyi ja kaupankäynti siirtyi termineistä päivittäin selvitettäviin futuureihin. Fortumin rahavirtalaskelmassa futuurien päivittäinen selvitys näytetään käyttöpääoman muutoksessa, kun taas pantattujen rahavarojen muutokset esitetään investointien rahavirrassa.

14. Korollinen nettovelka

Nettovelka				
milj. euroa	30.6.2017	30.6.2016	31.12.2016	
Korolliset velat	4 711	5 216	5 107	
Likvidit varat	4 106	6 150	5 155	
Nettovelka	605	-934	-48	

Nettovelka lasketaan korollisten velkojen ja likvidien varojen erotuksena vähentämättä korollisia saamisia, määrältään 1 262 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 1 380). Korolliset saamiset sisältävät pääasiassa pitkäaikaiset osakaslainat osittain omistetuille ydinvoimayhtiöille. Katso lisätietoja liitetiedosta 13 Korolliset saamiset.

Korolliset velat	Tasearvo		Käypä arvo	
	30.6.2017	30.6.2017	31.12.2016	31.12.2016
milj. euroa				
Joukkovelkakirjalainat	2 964	3 160	3 329	3 609
Lainat rahoituslaitoksilta	279	304	393	425
Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 129	1 188	1 094	1 156
Muut pitkäaikaiset korolliset velat ¹⁾	143	149	151	157
Pitkäaikaiset korolliset velat yhteensä ²⁾	4 514	4 801	4 967	5 348
Lyhytaikaiset korolliset velat	197	198	140	140
Yhteensä	4 711	4 999	5 107	5 488

1) Sisältää lainat suomalaisilta eläkelaitoksilta 53 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 58) ja muita lainoja 90 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 93).

2) Tasearvot sisältävät pitkäaikaisen lainan lyhytaikaisen osuuden 572 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 499).

Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta sisältää Loviisan ydinvoimalaitokseen liittyvän osan sekä lainauksen TVO:n kautta.

Vuoden 2017 ensimmäisen neljänneksen aikana Fortum lisäsi takaisinlainaustaan Valtion ydinjätehuoltorahastosta ja Teollisuuden Voimalta 35 miljoonalla eurolla yhteensä 1 129 miljoonaa euroon. Maaliskuussa Fortum maksoi takaisin kaksi SEK määräistä joukkovelkakirjalainaa vasta-arvolta 290 miljoonaa euroa (2 750 miljoonaa Ruotsin kruunua). Toisen kvartaalin aikana Fortum maksoi takaisin NOK määräisen joukkovelkakirjalainan vasta-arvolta 53 miljoonaa euroa (500 miljoonaa Norjan kruunua) ja SEK määräisen lainan NIB:ille vasta-arvolta 78 miljoonaa euroa (750 miljoonaa Ruotsin kruunua).

Lyhytaikainen rahoitus sisälsi kesäkuun 2017 lopussa 116 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 135) Credit Support Annex sopimuksia. Korollinen velka väheni toisen neljänneksen aikana 164 miljoonaa euroa 4 875 miljoonasta eurosta 4 711 miljoonaa euroon.

Pääasiassa euro- ja Ruotsin kruunumääräisistä lainoista koostuvan lainasalkun keskimääräinen korkokulu tilinpäätöspäivänä oli 2,0 % (vuoden 2016 lopussa: 2,1 %). Osa ulkoisista lainoista, 761 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 805), on vaihdettu johdannaisopimuksilla Venäjän ruplamääräisiksi. Näiden lainojen keskimääräinen korkokulu kauden lopussa oli 10,7 % sisältäen Venäjän ruplasuojauksen kulut (vuoden 2016 lopussa: 11,4 %). Koko lainasalkun keskimääräinen korkokulu johdannaisineen oli kauden lopussa 3,4 % (vuoden 2016 lopussa: 3,5 %).

Korollisten lainojen erääntyminen	
milj. euroa	30.6.2017
2017 ¹⁾	215
2018	598
2019	803
2020	69
2021	536
2022 ja myöhemmin	2 490
Yhteensä	4 711

1) Sisältäen käteisvakuuksia 116 miljoonaa euroa perustuen Credit Support Annex sopimuksiin. Saatu raha on kirjattu lyhytaikaisiin velkoihin.

Likvidit varat			
milj. euroa	30.6.2017	30.6.2016	31.12.2016
Talletukset ja arvopaperit, joiden maturiteetti yli 3 kuukautta	1 277	2 847	3 475
Rahat ja pankkisaamiset	2 829	3 303	1 679
Yhteensä	4 106	6 150	5 155

Likvidit varat vähenivät vuoden toisen neljänneksen aikana 1 116 miljoonaa euroa, 5 222 miljoonasta eurosta 4 106 miljoonaa euroon.

Likvidit varat sisältävät talletuksia ja rahaa pankkitileillä 3 577 miljoonaa euroa ja yritystodistuksia 529 miljoonaa euroa. Talletukset ja arvopaperit koostuvat määräaikaista talletuksista ja yritystodistuksista, joiden maturiteetti on yli 3 mutta alle 12 kuukautta. Sijoitusten keskikorko ilman Venäjän talletuksia 30.6.2017 oli -0,16% (vuoden 2016 lopussa: -0,01 %). OAO Fortumissa likvidien varojen määrä oli 223 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 105), joiden keskimääräinen korkotuotto tilinpäätöspäivänä oli 7,4 %.

Likvideistä varoista 3 513 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 4 663) on talletettu sellaisten vastapuolien kanssa, joilla on hyvä (investment grade) luottoluokitus. Lisäksi 593 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 377) on talletettu sellaisten vastapuolien kanssa, jotka konsernin luotonvalvonta on erikseen arvioinut ja hyväksynyt.

15. Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat

Fortum omistaa Suomessa Loviisan ydinvoimalaitoksen. Fortumin konsernitaseen erät Osuus valtion ydinjätehuoltorahastosta ja Ydinvoimaan liittyvät varaukset liittyen ydinjätehuoltoon koskevat Loviisan ydinvoimalaa.

Fortumilla on myös vähemmistöosuksia ydinvoimayhtiöissä, joita ovat Teollisuuden Voima Oyj (TVO) Suomessa sekä omistukset OKG Aktiebolagissa (OKG) ja Forsmarks Kraftgrupp AB:ssa (Forsmark) Ruotsissa. Vähemmistöosuudet on luokiteltu osakkuus- ja yhteisyrityksiksi ja konsolidoidaan pääomaosuusmenetelmällä. Yhtiöt Suomessa ja Ruotsissa toimivat omakustannusperiaatteella. Omistajat ostavat sähköä paikallisen kirjanpitoikäntönnön mukaisesti lasketulla tuotantokustannushinnalla, joka sisältää myös poistot, korkokulut ja tuotantoverot.

Sekä Suomessa että Ruotsissa ydinvoimaoperaattorit ovat lakisääteisesti velvollisia huolehtimaan laitosten käytöstäpoistamisesta ja käytetyn polttoaineen loppusijoituksesta (ydinjätehuolto). Molemmissa maissa ydinvoimaoperaattorit ovat veloitettuja turvaamaan ydinjätehuollon rahoittamisen suorittamalla maksuja viranomaisten hallinnoimiin ydinjäterahastoihin. Ydinvoimaoperaattoreiden pitää myös antaa vakuuksia taatakseen riittävät varat laitosten tulevista käytöstäpoistoista ja käytetyn polttoaineen loppusijoituksesta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

15.1 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat kokonaan omistetuissa ydinvoimalaitoksissa, Loviisa

milj. euroa	30.6.2017	30.6.2016	31.12.2016
Taseeseen sisältyvät erät			
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	845	826	830
Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	845	826	830
Lainmukainen vastuu ja osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta			
Ydinjätehuoltovastuu Suomen ydinenergialain mukaan	1 141	1 094	1 141
Rahastotavoite	1 125	1 094	1 125
Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 125	1 094	1 094
Taseeseen kirjaamaton rahasto-osuus	280	268	264

Loviisan ydinvoimalaitoksen lainmukainen vastuu

Työ- ja elinkeinoministeriön joulukuussa 2016 tekemään päätökseen perustuva lainmukainen vastuu 30.6.2017 oli yhteensä 1 141 miljoonaa euroa.

Lainmukainen vastuu perustuu vuosittain tehtävään kustannusarvioon sekä joka kolmas vuosi tehtävään tekniseen suunnitelmaan. Uusi tekninen suunnitelma valmistui vuonna 2016. Uuden teknisen suunnitelman myötä lainmukainen vastuu kasvoi johtuen käytetyn ydinpoltoaineen välivarastointiin ja loppusijoittamiseen liittyvien kustannusarvioiden päivityksestä. Lainmukainen vastuu määritetään olettaen, että laitoksen käytöstäpoisto tapahtuisi arviointivuotta seuraavan vuoden alussa.

Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastossa

Suomen ydinenergialain mukaisesti Fortumilla on veloitte kattaa lainmukainen vastuunsa kokonaisuudessaan Valtion ydinjätehuoltorahaston kautta. Viranomaiset päättävät Fortumin rahastotavoitteen Valtion ydinjätehuoltorahastossa samassa yhteydessä, kun lainmukaisen vastuun määrä päätetään vuosittain joulukuussa. Fortum suorittaa ydinjätehuoltomaksuja Valtion ydinjätehuoltorahastoon kyseisten päätösten mukaisesti. Nykyinen rahastotavoite perustuu joulukuun 2016 päätökseen ja on yhteensä 1 125 miljoonaa euroa.

IFRS-standardin mukainen ydinvoimaan liittyvä varaus ja rahasto-osuus

Ydinvoimaan liittyvät varaukset sisältävät käytöstäpoistamista ja käytetyn polttoaineen loppusijoittamista varten tehdyt varaukset. IAS 37:n mukaan lasketut ydinvoimaan liittyvät varaukset kasvoivat 15 miljoonaa euroa vuoden 2016 lopusta ja olivat 845 miljoonaa euroa 30.6.2017. Varaukset perustuvat samoihin tulevien kustannusten kassavirtoihin kuin lainmukainen vastuu, mutta lainmukaista vastuuta ei diskontata nykyarvoon.

Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta 30.6.2017 oli 1 125 miljoonaa euroa, kun taas rahasto-osuuden tasearvo vastaavalla hetkellä oli 845 miljoonaa euroa. Fortumin rahasto-osuuden tasearvo ei saa ylittää IFRS:n mukaisesti laskettua varauksen määrää taseessa. Rahasto on IFRS:n näkökulmasta yllärahoitettu yhteensä 280 miljoonaa euroa. Niin kauan kuin ydinjätehuoltorahasto pysyy IFRS:n näkökulmasta yllärahoitettuna, kirjataan positiivinen vaikutus liikevoittoon, kun varaus kasvaa enemmän kuin nettomaksut ydinjätehuoltorahastoon. Negatiivinen kirjaus kirjataan liikevoittoon aina, kun nettomaksut ydinjätehuoltorahastoon ovat suuremmat kuin varauksen kasvu. Edellä mainittua kirjausta ei sisällytetä Fortumin vertailukelpoiseen liikevoittoon, katso liitetieto 4 Tiedot segmenteittään.

Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta

Suomalaisilla Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastolta tietyin ehdoin. Fortum on käyttänyt oikeuttaan lainata rahastolta ja pantannut Kemijoki Oy:n osakkeita vakuudeksi. Lainat uusitaan vuosittain. (Katso liitetieto 14 Korollinen nettovelka sekä liitetieto 19 Pantatut varat ja vastuut).

15.2 Ydinvoimalaitokset osakkuus- ja yhteisyrityksissä

OKG, Forsmark ja TVO ovat omakustannusperiaatteella toimivia yrityksiä, joista omistajat ostavat sähköä tuotantokustannuksia vastaavaan hintaan sisältäen myös poistot, korkokulut ja tuotantoverot. Fortum kirjaa laskutetut kustannukset paikallisten kirjanpitosäännösten mukaisina. Laskutetun sähköntuotantokustannuksen lisäksi Fortum kirjaa IFRS-oikaisuja Fortumin laadintaperiaatteiden mukaisesti. Oikaisut sisältävät myös Fortumin osuudet yhtiöiden ydinjäterahastoista ja ydinvoimaan liittyvistä varauksista.

Alla olevissa taulukoissa on esitetty yhtiöiden ydinjäterahastojen ja -varausten määrät (100%) sekä Fortumin osuudet näistä.

TVO:n ydinvoimaan liittyvät varat ja velat (100 %)			
milj. euroa	30.6.2017	30.6.2016	31.12.2016
TVO:n taseeseen sisältyvät erät			
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	966	948	955
TVO:n osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	966	948	955
joista Fortumin nettomääräinen osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltynä	0	0	0
TVO:n lainmukainen vastuu ja osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta			
Ydinjätehuoltovastuu Suomen ydinenergialain mukaan	1 450	1 369	1 450
Osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	1 428	1 369	1 380
Taseeseen kirjaamaton rahasto-osuus	462	421	425

TVO:n lainmukainen vastuu ja osuus rahastosta perustuvat samoihin periaatteisiin kuin yllä on kuvattu Loviisan ydinvoimalan osalta.

TVO:n osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta Suomessa on IFRS-näkökulmasta ylirahoitettu 462 miljoonaa euroa (josta Fortumin osuus on 123 miljoonaa euroa), koska TVO:n osuus rahastosta 30.6.2017 oli 1 428 miljoonaa euroa ja tasearvo 966 miljoonaa euroa.

Suomalaisilla Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastolta tietyin ehdoin. Fortum käyttää oikeuttaan lainata rahastolta TVO:n kautta omistusosuutensa mukaisesti. Katso lisätietoja liitetiedosta 14 Korollinen nettovelka.

OKG:n ja Forsmarkin ydinvoimaan liittyvät varat ja velat (100 %)			
milj. euroa	30.6.2017	30.6.2016	31.12.2016
OKG:n ja Forsmarkin ydinvoimaan liittyvät varat ja velat ¹⁾			
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	3 298	3 177	3 297
Osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	3 095	3 018	3 068
Nettomäärä	-203	-159	-229
joista Fortumin nettomääräinen osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltynä	-97	-64	-106

1) Kirjattu Fortumin laadintaperiaatteiden mukaan. Yhtiöiden erillistilinpäätöksiä ei laadita IFRS-standardien mukaan.

Ydinvoimaoperaattorien omistama Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) huolehtii Ruotsissa kaikesta ydinjätehuollosta ydinvoimaoperaattorien puolesta. SKB:n toimintaa rahoittaa Ruotsin Valtion Ydinjätehuoltorahasto, joka puolestaan on ydinvoimaoperaattoreiden rahoittama.

Ydinjätehuoltomaksujen lisäksi ydinvoimayhtiöt antavat takauksia kattamattomien vastuiden ja ennakoimattomien tapahtumien vakuudeksi. Fortumin antamat takaukset ydinvoima-osakkuusyritysten puolesta esitetään liitetiedossa 19 Pantatut varat ja vastuut.

Ydinjätehuoltomaksujen ja -vastuiden tarkistus tehdään kolmen vuoden välein viranomaispäätöksellä Ruotsin ydinturvallisuusviranomaisen (Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM) esityksestä. Esitys perustuu SKB:n laatimaan kustannusarvioon. Nykyiset maksut ja vakuudet on päätetty vuosille 2015-2017. SKB on tehnyt uuden teknisen suunnitelman vuonna 2016. Vuonna 2017 SKB lähettää ehdotetun teknisen suunnitelman SSM:lle, jonka jälkeen Ruotsin hallitus päättää ydinjätemaksuista ja vastuista vuosille 2018-2020. Ydinjätemaksut perustuvat tulevaisuuden kustannusennusteisiin olettaen että ydinvoimalan yksiköiden käyttöikä 40 vuotta.

16. Muut varaukset

milj. euroa	Ympäristövaraukset			Muut varaukset		
	30.6.2017	30.6.2016	31.12.2016	30.6.2017	30.6.2016	31.12.2016
Varaukset kauden alussa	47	2	2	82	96	96
Yrityshankinnat	0	0	44	0	0	4
Varausten lisäys	0	0	1	25	6	14
Käytetyt varaukset	0	0	0	-8	-13	-25
Käyttämättömien varausten purku	0	0	0	-3	-4	-9
Diskonttauksen purkautuminen	0	0	0	0	0	0
Kurssierot	0	0	0	0	1	2
Varaukset kauden lopussa	48	2	47	94	86	82
Lyhytaikaiset varaukset ¹⁾	1	0	1	8	11	11
Pitkäaikaiset varaukset	46	2	46	87	75	70

1) Sisältyy tase-erään ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma.

Ympäristövaraukset muodostuvat pääasiassa kaatopaikkojen peitto- ja valvontavelvoitteista sekä saastuneiden alueiden puhdistusvelvoitteista. Varauksista suurimman osan arvioidaan tulevan käytetyksi seuraavien 10-15 vuoden kuluessa. Ympäristövarauksien kasvu vuonna 2016 oli pääosin seurausta Ekokemin hankinnasta (katso liitetieto 6 Yrityshankinnat ja -myynnit).

Inkoon hiilivoimalaitoksen käytöstäpoistamisvaraus sisältyy muihin varauksiin.

17. Vuokrasopimukseen liittyvät sitoumukset

milj. euroa	30.6.2017	30.6.2016	31.12.2016
Vuoden sisällä erääntyvät	17	13	16
Yli vuoden, mutta viiden vuoden sisällä erääntyvät	58	25	31
Yli viiden vuoden kuluttua erääntyvät	45	22	27
Yhteensä	120	61	74

Vuokrasopimukseen liittyvien sitoumusten kasvu on pääosin seurausta Espoossa sijaitsevan pääkonttorin uudesta vuokrasopimuksesta.

18. Investointisitoumukset

milj. euroa	30.6.2017	30.6.2016	31.12.2016
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	425	510	467
Aineettomat hyödykkeet	0	1	0
Yhteensä	425	510	467

Fortum on myös sitoutunut rahoittamaan enintään 98 miljoonalla eurolla (vuoden 2016 lopussa: 100) Voimaosakeyhtiö SF:ää liittyen sen osuuteen Fennovoiman ydinvoimahankkeeseen Suomessa. Lisäksi Fortumin jäljellä oleva suora rahoitussitoumus liittyen jätepolttolaitetta käyttävään sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitokseen Liettuun Kaunaksessa on enintään 15 miljoonaa euroa. Voimalaitosinvestointi toteutetaan Fortumin ja Lietuvos Energijan yhdessä omistaman Kauno Kogeneraciné Jėgainėn kautta.

Lisätietoa osakkuus- ja yhteisyritysten osakaslainasitoumuksista, katso liitetieto 13 Korolliset saamiset.

19. Pantatut varat ja vastuut

milj. euroa	30.6.2017	30.6.2016	31.12.2016
Omasta puolesta pantatut varat			
Lainoista			
Pantit	288	316	291
Kiinteistökiinnitykset	137	137	137
Muista sitoumuksista			
Pantit	303	270	379
Kiinteistökiinnitykset	141	99	99
Vastuut omasta puolesta			
Muut vakuudet ja vastuut	179	162	205
Vastuut osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta			
Takaukset	609	611	603

Lainojen vakuudeksi pantatut varat

Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastosta. Fortumilla on tätä lainaa varten vakuutena Kemijoki Oy:n osakkeita. Pantattuina olevien osakkeiden arvo 30.6.2017 oli 269 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 269).

Virolainen Fortum Tartu (Fortumin omistusosuus 60 %) on antanut kiinteistökiinnityksiä arvoltaan 96 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 96) lainan vakuudeksi. Fortumin eläkesäätiön myöntämän lainan vakuudeksi on annettu 41 miljoonan euron (vuoden 2016 lopussa: 41) kiinteistökiinnitykset.

Lisätietoja näihin kiinnityksiin liittyvistä korollisista veloista on liitetiedossa 14 Korollinen nettovelka.

Muiden sitoumusten vakuudeksi pantatut varat

Pantit -erään sisältyy myös pantattuja rahavaroja 277 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 345), jotka on annettu Nasdaq OMX Commodities Europessa, kansainvälisissä ICE- ja EEX-pörsseissä sekä Puolan sähköpörsissä (TGE) käytävän sähkö- ja maakaasukaupan sekä hiilidioksidipäästöoikeuksilla käytävän kaupan vakuudeksi ja 13 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 21) tuulipuiston rakentamista varten Venäjällä. Katso myös liitetieto 13 Korolliset saamiset.

Fortum on antanut Valtion ydinjätehuoltorahastolle vakuudeksi suomalaisiin voimalaitoksiin liittyviä kiinteistökiinnityksiä arvoltaan 141 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 99). Vakuudet on annettu turvaamaan kattamattomat lainmukaiset vastuut ja mahdolliset odottamattomat tapahtumat liittyen Loviisan ydinvoimalan käytöstäpoistosta ja ydinjätteen loppusijoituksesta aiheutuviin tuleviin kustannuksiin. Suomen ydinenergialain mukaan Fortum on veloitettu maksamaan tarvittavat varat Valtion ydinjätehuoltorahastoon kattaakseen lainmukaiset vastuut. Mahdollinen kattamaton lainmukainen vastuu liittyy rahastolle suoritettavien maksujen jaksottamiseen, katso lisää liitetiedosta 15 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat. Kiinnitysten arvo tarkistetaan vuosittain toisen neljänneksen aikana perustuen edellisvuoden vaihteessa päivitettyyn lainmukaiseen vastuuseen ja rahastotavoitteeseen.

Omasta puolesta annetut vakuudet

Fortum omistaa Suomessa Meri-Porin hiililauhdevoimalan, johon Teollisuuden Voima Oyj:llä (TVO) on sopimukseen perustuva 45,45 %:n osallistumisoikeus. Osallistumissopimuksen nojalla Fortumin on annettava vakuus TVO:lle mahdollisen sopimusrikkomuksen varalta. Vakuus on määrältään 125 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 125).

Vastuut osakkuusyritysten puolesta

Osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta annettavat vastuut koostuvat pääasiassa Fortumin ydinvoimaosakkuusyrityksille (Teollisuuden Voima Oyj, Forsmarks Kraftgrupp AB ja OKG AB) annetuista takauksista. Takauksia koskien vuosia 2015-2017 on annettu Forsmarks Kraftgrupp AB:n ja OKG AB:n puolesta. Takausten määrä oli 30.6.2017 yhteensä 5 393 miljoonaa Ruotsin kruunua eli 560 miljoonaa euroa (vuoden 2016 lopussa: 565 miljoonaa euroa). Forsmark Kraftgrupp AB:n ja OKG AB:n puolesta on annettu kahdenlaisia takauksia. Rahoitusmäärä (Financierings belopp) annetaan ydinjätehuoltorahaston tarkasteluhetken mukaisen alijäämän kattamiseksi olettaen, että rahastoon ei suoriteta lisämaksuja. Alijäämä lasketaan ennakoidun kulun sekä veloitteen kattamiseksi tarkoitettujen varojen erotuksena laskentahetkellä. Lisämäärä (Kompletterings belopp) annetaan sellaisen alijäämän kattamiseksi, joka voi muodostua ennakoimattomien tapahtumien seurauksena. Fortumin Forsmark Kraftgrupp AB:n ja OKG AB:n puolesta antamat rahoitusmäärät olivat 3 843 miljoonaa Ruotsin kruunua (399 miljoonaa euroa) ja lisämäärät 1 550 miljoonaa Ruotsin kruunua (161 miljoonaa euroa) 30.6.2017.

Teollisuuden Voima Oyj:n puolesta annettu takaus ydinjätehuoltorahastolle oli 50 miljoonaa euroa 30.6.2017 (vuoden 2016 lopussa: 38). Takaus kattaa ydinjätehuoltomaksujen jaksotuksesta aiheutuvan lainmukaisen vastuun maksamattoman osuuden sekä ennakoimattomien tapahtumien riskin.

Fortumilla on vähemmistöosuuksia yhtiöissä, jotka omistavat ydinvoimalaitoksia Suomessa ja Ruotsissa. Nämä yhtiöt käsitellään pääomaosuusmenetelmällä, missä Fortumin osuus yhtiöiden varoista ja veloista esitetään taseessa nettomääräisenä. Lisätietoa Loviisan ydinvoimalaitokseen sekä Fortumin Ruotsin ja Suomen vähemmistöomisteisten ydinvoimaosakkuusyritysten liittyvistä varoista ja veloista on esitetty liitetiedossa 15 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat.

Muut vastuut

Fortum Oil and Gas Oy:n vuoden 2004 jakautumisen seurauksena Fortumin kokonaan omistamalla Fortum Heat and Gas Oy:llä on yhteinen vastuusitoumus Neste Oyj:n kanssa. Vastuusitoumus perustuu osakeyhtiölain (734/1978) 14a luvun 6§:n säädökseen.

20. Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt

Verovaateet ja -oikeudenkäynnit Suomessa

Suomessa ei ole verovaateita tai -oikeudenkäyntejä, joiden vaikutus olisi olennainen.

Verovaateet ja -oikeudenkäynnit Ruotsissa

Fortum on saanut Ruotsissa vuosittain vuosien 2009-2012 tuloverotuksia koskevia jälkiverotuspäätöksiä 2011-2013 joulukuussa sekä 2014 lokakuussa. Veroviranomaisten kannan mukaan Fortumin tulee maksaa lisää tuloveroa vuosilta 2009-2012 vuosina 2004-2005 ruotsalaisten tytäryhtiöiden välillä toteutettuun lainojen uudelleen kohdistamiseen sekä vuosilta 2010-2012 vuonna 2008 toteutuneen TGC 10:n (nykyään OAO Fortum) osakkeiden hankinnan rahoittamiseen liittyen. Veroviranomaisten vaateet perustuvat vuonna 2009 toteutettuun verolainsäädännön muutokseen. Fortumin näkemyksen mukaan vaatimukset ovat perusteettomia. Fortum on valittanut veroviranomaisten päätöksistä.

Huhtikuussa 2016 Tukholman hallinto-oikeus Ruotsissa antoi päätöksensä koskien tilikausia 2009-2012. Osa päätöksistä oli myönteisiä Fortumille. Tuomioistuin kumosi vuosia 2010-2012 koskevat TGC 10:n osakkeiden rahoittamiseen liittyvät verotuspäätökset kokonaisuudessaan. Tuomioistuin hylkäsi kuitenkin suurimman osan Fortumin muista valituksista vuosilta 2009-2012, jotka koskivat vuosina 2004-2005 toteutettua lainojen uudelleen kohdistamista ruotsalaisten tytäryhtiöiden välillä. Fortum oli eri mieltä tuomioistuimen tulkinnasta siltä osin kun tuomioistuin hyväksyi Ruotsin veroviranomaisten vaatimukset. Tämän johdosta Fortum jätti kesäkuussa 2016 valituksen Tukholman valitustuomioistuimeen. Kesäkuussa 2017 Tukholman valitustuomioistuin antoi päätöksensä koskien tilikausien 2009-2012 tuloverotusta Ruotsissa. Päätökset olivat Fortumin kannalta epäsuotuisia. Fortum on eri mieltä oikeuden tulkinnasta ja hakee valituslupaa korkeimmasta hallinto-oikeudesta. Valitustuomioistuimen kielteisen päätöksen seurauksena Fortum on kirjannut 1 106 miljoonan Ruotsin kruunun (115 miljoonan euron) verokulun ja 69 miljoonan kruunun (7 miljoonan euron) korkokulun, eli yhteensä 1 175 miljoonan kruunun (122 miljoonan euron) kokonaiskulun vuoden 2017 toiselle neljännekselle. Ylimääräinen vero korkoineen on maksettu jo vuonna 2016.

Lisäksi Fortum on saanut vuotta 2013 ja 2014 koskevat jälkiverotuspäätökset Ruotsissa joulukuussa 2015 ja joulukuussa 2016. Päätökset koskevat Fortumin alankomaalaisen rahoitusyhtiön ruotsalaisille konserniyhtiöille myöntämiä lainoja. Näihin lainoihin liittyvät korkotulot on verotettu Alankomaissa. Ruotsin veroviranomainen katsoo kuitenkin vain puolet kunkin lainan koroista vähennyskelpoisiksi eli liiketoimintalähtöisiksi. Muita korkoja verottaja ei pidä vähennyskelpoisina. Päätökset perustuvat Ruotsin verolainsäädännön muutokseen vuonna 2013. Fortum valitti päätöksestä, sillä sen näkemyksen mukaan vaatimukset olivat perusteettomia. Toukokuussa 2017 Tukholman hallinto-oikeus antoi päätöksensä koskien tilikauden 2013 tuloverotusta. Päätökset olivat kielteisiä Fortumin kannalta. Fortum on eri mieltä oikeuden tulkinnasta ja on valittanut päätöksestä Tukholman valitustuomioistuimeen heinäkuussa 2017. Vuotta 2014 koskevat tapaukset ovat edelleen vireillä hallinto-oikeudessa.

Lainopillisten arvioiden ja lausuntojen perusteella osavuositarkastukseen ei ole tehty verovarauksia vuosia 2013 ja 2014 koskevista Ruotsin verovaateista ja -oikeudenkäynneistä. Mikäli veroviranomaisten päätökset jäävät voimaan valitusprosessin jälkeen, vaikutus tilikauden voittoon olisi noin 273 miljoonaa Ruotsin kruunua (28 miljoonaa euroa) koskien vuotta 2013, 282 miljoonaa kruunua (29 miljoonaa euroa) koskien vuotta 2014. Lisäksi vuoden 2013 osalta korkokulun vaikutus tilikauden voittoon olisi noin 9 miljoonaa kruunua (1 miljoona euroa). Vuotta 2013 koskeva lisävero ja korko on jo maksettu heinäkuussa 2017, yhteensä 282 miljoonaa kruunua (29 miljoonaa euroa) ja lainopillisen arvion mukaisesti ne on kirjattu saamiseksi.

Verovaateet ja -oikeudenkäynnit Belgiassa

Fortum on saanut vuosien 2008-2011 tuloveroja koskevat jälkiverotuspäätökset Belgiassa. Veroviranomaiset ovat eri mieltä Fortum EIF NV:n verokohtelusta. Fortumin mielestä veroviranomaisten tulkinta ei perustu paikalliseen lainsäädäntöön ja on valittanut päätöksestä. Ensimmäisen asteen tuomioistuin Antwerpenissa hylkäsi Fortumin valituksen vuosilta 2008 ja 2009 kesäkuussa 2014. Fortumin näkemyksen mukaan päätös oli perusteeton ja Fortum valitti asiassa valitustuomioistuimeen.

Tammikuussa 2016 Fortum sai myönteisen päätöksen valitustuomioistuimesta, jossa tuomioistuin hylkäsi veroviranomaisten tulkinnan ja vuoden 2008 verotuspäätös poistettiin. Veroviranomaiset olivat tyytymättömiä päätökseen ja valittivat päätöksestä korkeimpaan oikeuteen, Hof van Cassatie'in maaliskuussa 2016. Fortumin valitukset koskien vuosia 2009-2011 ovat edelleen vireillä ja Fortum arvioi myös näiden valitusten noudattavan vuotta 2008 koskevan lopullisen päätöksen linjauksia. Osavuositarkastukseen ei lainopillisten arvioiden ja lausuntojen perusteella ole tehty jälkiverotuspäätöksistä verovarausta. Vaadittujen jälkiverojen määrä on vuoden 2008 osalta noin 36 miljoonaa euroa, vuoden 2009 osalta noin 27 miljoonaa euroa, vuoden 2010 osalta noin 15 miljoonaa euroa ja vuoden 2011 osalta noin 21 miljoonaa euroa. Kyseessä olevat verot on jo maksettu. Jos verot palautetaan Fortumille, Fortum tulee saamaan 7 %:n koron maksamilleen summille.

Marraskuussa 2015 Fortum sai Belgian veroviranomaisilta jälkiverotuspäätöksen koskien vuotta 2012. Veroviranomaiset ovat eri mieltä Fortum Project Finance NV:n verokohtelusta. Fortumin mielestä veroviranomaisten tulkinta ei perustu paikalliseen lainsäädäntöön ja on valittanut päätöksestä. Vuosia 2008-2011 koskevan periaatteellisen kannan mukaisesti osavuositarkastukseen ei ole tehty asiasta verovarausta. Vaaditun jälkiveron määrä vuoden 2012 osalta on noin 15 miljoonaa euroa. Verot on jo maksettu.

Oikeudenkäynnit osakkuusyhtiöissä

Suomessa Fortum on osakkaana maan viidennessä ydinvoimalaitosyksikössä, Olkiluoto 3:ssa (OL3), omistamiensa Teollisuuden Voima Oyj - osakkeiden (TVO) kautta. Fortumin 25 %:n omistusosuus vastaa noin 400 MW:n kapasiteettia. Olkiluoto 3-laitosyksikön rakennustekniset työt ovat pääosin valmiit. Sähkö-, automaatio- ja mekaaniset asennukset ovat edelleen kesken. Huhtikuussa 2016 jätettiin käyttö lupahakemus työ- ja elinkeinoministeriölle (TEM). Käyttöhenkilökunnan simulaattorikoulutus käynnistyi helmikuussa 2017. Kylmäkokeet, joilla varmistetaan primääripiirin tiiveys, käynnistyivät kesäkuussa.

Turbiinilaitoksella käyttöönoton ensimmäinen vaihe on valmistunut. Osa järjestelmistä ja komponenteista pidetään käytössä, osa on säilönnässä erillisen suunnitelman mukaisesti. Tammikuussa 2017 turbiinilaitoksella aloitettiin säilönnän purku.

OL3 on tilattu kiinteähintaisena avaimet käteen -periaatteella konsortiolta (laitostoimittaja), jonka muodostavat AREVA GmbH, AREVA NP SAS ja Siemens AG. Konsortioon kuuluvat yhtiöt ovat laitostoimitussopimuksen mukaisesti yhteisvastuussa sopimusvelvoitteista. Laitostoimittajan, AREVA-Siemens, syyskuussa 2014 päivitetyn aikataulun mukaan laitostuotannon säännöllinen sähköntuotanto alkaa vuoden 2018 lopulla.

Joulukuussa 2008 OL3 laitostoimittaja aloitti Kansainvälisen kauppakamarin sääntöjen mukaisen välimiesmenettelyn ja toimitti vaateen koskien OL3:n viivästymistä ja siitä aiheutuvia kustannuksia. Laitostoimittajan helmikuussa 2016 päivittämä rahamääräinen vaatimus on kokonaisuudessaan noin 3,59 miljardia euroa, joka sisältää noin 1,58 miljardin euron viivästyskorot (laskettu 30.6.2017 asti) ja laitostoimitussopimuksen mukaisesti erääntyneitä maksueriä sekä noin 132 miljoonaa euroa laitostoimittajan väittämää menetettyä voittoa.

TVO jätti asiassa vuonna 2012 kanteen ja vastineen. TVO:n heinäkuussa 2015 päivittämä rahamääräinen arvio yhtiön kustannuksista ja menetyksistä on noin 2,6 miljardia euroa joulukuuhun 2018 asti, joka on OL3:n säännöllisen sähköntuotannon alkamisajankohta.

Välimiesoikeus teki lopullisen ja sitovan osapäätöksen marraskuussa 2016. Osapäätös käsitteli riidan alkuvaiheiden asioita, kuten aikataulua, lisensiointia ja lisensioitavuutta sekä järjestelmäsuunnittelua. Tämä käsitti monia niistä tosiasioista, joihin TVO perustaa päävaateensa laitostoimittajaa vastaan, kuten myös tiettyjä keskeisiä asioita, joihin laitostoimittajan vaateet TVO:ta vastaan perustuvat. Osapäätöksessä ratkaistiin lopullisesti suurin osa käsitellyistä asioista TVO:n eduksi ja toisaalta hylättiin suurin osa laitostoimittajan väitteistä näiltä osin. Osapäätös ei ottanut kantaa osapuolten esittämiin rahamääräisiin vaatimuksiin. Välimiesmenettely on edelleen kesken ja lisää osapäätöksiä on tulossa ennen lopullista päätöstä, jolla välimiesoikeus määrittää osapuolten korvausvelvollisuudet.

Areva julkaisi vuonna 2016 suunnitelman liiketoimintansa uudelleenjärjestelystä. Suunnitelma sisältää Areva NP:n liiketoiminnan siirtämisen, OL3-projektia ja eräitä muita toimintoja lukuun ottamatta, uuteen yhtiöön, joka on tarkoitus myydä EDF:lle. Uudelleenjärjestelyn on ilmoitettu tulevan valmiiksi vuoden 2017 jälkipuoliskolla.

Järjestelyn toimeenpano edellyttää päätöksiä ja hyväksyntöjä muun muassa valtionapuun ja fuusioon liittyen. Euroopan Unionin komissio teki tammikuussa 2017 valtionapuun liittyen ehdollisen päätöksen ja huhtikuussa 2017 komissio vastaanotti fuusiota koskevan notifikaation. Toukokuussa 2017 Euroopan Unionin komissio hyväksyi fuusion ja totesi, ettei kaupalla olisi haitallisia vaikutuksia kilpailuun. TVO edellyttää, että järjestelyn myötä OL3 EPR -projekti saatetaan loppuun laitostoimittajan ilmoittaman aikataulun mukaisesti ja kaikki velvollisuudet hoidetaan laitostoimitussopimuksen mukaisesti ja että projektille varmistetaan riittävät resurssit.

Edellä mainittujen oikeusprosessien lisäksi jotkin konserniyhtiöt ovat asianosaisina eräissä konsernin normaaliin liiketoimintaan ja verotukseen liittyvissä riita-asioissa. Johdon mukaan näillä asioilla ei kuitenkaan ole olennaista vaikutusta konsernin rahoitusasemaan.

21. Lähipiiritapahtumat

Lähipiiriin kuuluvat osapuolet on esitetty Fortumin vuoden 2016 tilinpäätöksessä. Vuonna 2017 ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia. 31.8.2016 Fortum saattoi päätökseen Ekokem Oyj:n hankinnan yhtiön neljältä suurimmalta osakkeenomistajalta, jotka edustivat noin 81 %:a osakkeenomistajista. Suomen valtio oli yksi suurimmista omistajista 34 %:n osakeomistuksellaan. Lisätietoa liitetiedosta 6 Yrityshankinnat ja -myynnit.

Suomen valtion omistusosuus Fortumin osakkeista vuoden 2016 lopussa oli 50,76 %. Vuonna 2017 omistusosuus ei ole muuttunut.

Liiketoimet osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa

milj. euroa	I-II/2017	I-II/2016	2016
Myynnit	49	34	105
Ostot	290	272	536
Korot lainasaamisista	8	8	16

Avoimet saldot osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa

milj. euroa	30.6.2017	30.6.2016	31.12.2016
Pitkäaikaiset korolliset lainasaamiset	858	832	886
Myyntisaamiset	11	12	20
Muut saamiset	17	17	17
Pitkäaikaiset velat	285	273	278
Ostovelat	4	4	6
Muut velat	3	2	6

22. Katsauskauden jälkeiset tapahtumat

Katsauskauden jälkeen ei ole ollut merkittäviä tapahtumia.

23. Tunnuslukujen laskentakaavat

Käyttökate (EBITDA =Tulos ennen korkoja, veroja ja poistoja)	=	Liikevoitto + poistot
Vertailukelpoinen käyttökate	=	Käyttökate - vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät - tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	=	Arvonalentumiset + myyntivoitot ja muut + tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset + ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu
Vertailukelpoinen liikevoitto	=	Liikevoitto - vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät
Arvonalentumiset	=	Arvonalentumiset + niihin liittyvät varaukset (pääasiassa käytöstä poistoon liittyvät)
Myyntivoitot ja muut	=	Myyntivoitot, transaktiokulut ja muut
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	=	Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavat johdannaisinstrumentit, joihin ei voida soveltaa suojauslaskentaa IAS 39 mukaisesti.
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	=	IFRIC tulkinnan nro 5 mukainen vaikutus, joka aiheutuu siitä, että taseen saamiin kirjattu Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta ei voi ylittää vastaavaa velkaa.
Oikaisu liittyen osuuteen osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	=	Oikaisu liittyen IAS 39 -kirjauksiin, merkittäviin myyntivoittoiin sekä arvonalentumisiin
Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta	=	Liiketoiminnan rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta
Investoinnit käyttöomaisuuteen	=	Aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin tehdyt investoinnit mukaan lukien kunnossapito-, tuottavuus- ja kasvuinvestoinnit sekä lainsäädännön edellyttämät investoinnit. Investointeihin kuuluvat myös investointien rakennusaikana taseeseen aktivoidut korkokulut. Kunnossapitoinvestoinnit pidentävät olemassaolevan omaisuuserän vaikutusaikaa, ylläpitävät käytettävyyttä sekä/tai ylläpitävät luotettavuutta. Tuottavuusinvestoinnit parantavat olemassaolevan hyödykkeen tuottavuutta. Kasvuinvestointien tarkoitus on rakentaa uutta kapasiteettia ja/tai lisätä olemassaolevien liiketoimintojen asiakaskantaa. Lainsäädännön edellyttämät investoinnit tehdään tiettyinä ajankohtina lakien vaatimusten mukaan.
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	=	Investoinnit tytäryhtiöosakkeisiin, osakkuusyrittöosakkeisiin ja muihin myytävissä oleviin sijoituksiin. Investoitujen tytäryhtiöosakkeiden hankintahintaan on lisätty hankittavan yhtiön nettovelka.
Oman pääoman tuotto, %	=	$\frac{\text{Kauden voitto}}{\text{Oma pääoma keskimäärin}} \times 100$
Sijoitetun pääoman tuotto, %	=	$\frac{\text{Voitto ennen veroja + korko- ja muut rahoituskulut}}{\text{Sijoitettu pääoma keskimäärin}} \times 100$
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %	=	$\frac{\text{Vertailukelpoinen liikevoitto + osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta (tappiosta) + oikaisu liittyen osuuteen osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta}}{\text{Vertailukelpoinen sidottu pääoma keskimäärin}} \times 100$
Sijoitettu pääoma	=	Taseen loppusumma - korottomat velat - laskennallinen verovelka - varaukset

23. Tunnuslukujen laskentakaavat

Vertailukelpoinen sidottu pääoma	=	Korottomat varat + Valtion ydinjätehuoltorahastoon liittyvät korolliset varat - korottomat velat - varaukset (korottomat varat ja velat eivät sisällä rahoitukseen, veroihin ja laskennallisiin veroihin liittyviä eräiä sekä varoja ja velkoja, jotka syntyvät tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaissopimusten käypään arvoon arvostamisesta)
Korolliset nettovelat	=	Korolliset velat - likvidit varat
Velkaantumisaste, %	=	$\frac{\text{Korolliset nettovelat}}{\text{Oma pääoma}} \times 100$
Omavaraisuusaste, %	=	$\frac{\text{Oma pääoma sisältäen määräysvallattomat omistajat}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100$
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate	=	$\frac{\text{Korollinen nettovelka}}{\text{Vertailukelpoinen käyttökate}}$
Korkokate	=	$\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Nettokorkokulut}}$
Korkokate sisältäen aktivoitut vieraan pääoman menot	=	$\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Nettokorkokulut - aktivoitut vieraan pääoman menot}}$
Tulos/osake (EPS)	=	$\frac{\text{Kauden voitto - määräysvallattomat omistajat}}{\text{Osakkeiden keskimääräinen osakeantioikaistu lukumäärä tilikauden aikana}}$
Oma pääoma/osake, euroa	=	$\frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Osakkeiden lukumäärä kauden lopussa}}$
Efektiivinen tuloverokanta	=	$\frac{\text{Tuloverot}}{\text{Voitto ennen veroja}}$
Vertailukelpoinen efektiivinen tuloverokanta	=	$\frac{\text{Tuloverot - verokannan muutoksen vaikutukset}}{\text{Voitto ennen veroja ilman osakkuus- ja yhteisyritysten voittoja ja verottomia myyntivoittoja tai -tappioita sekä olennaisia kertaluonteisia tuloveroeriä}}$
Edelliset 12 kk	=	Raportointihetkeä edeltävät 12 kuukautta

Markkinatilanne ja saavutetut sähkön tukkumyyntihinnat

Sähkön kulutus						
TWh	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	Edelliset 12kk
Pohjoismaat	88	86	201	203	390	388
Venäjä	238	230	522	510	1 027	1 039
Tjumen	23	22	47	47	86	86
Tseljabinsk	8	8	17	17	35	35
Venäjän Uralin alue	61	59	131	128	259	262

Keskimääräiset hinnat						
	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	Edelliset 12kk
Sähkön spot-hinta Nord Pool -sähköpörssissä, euroa/MWh	27,4	23,9	29,3	24,0	26,9	29,6
Sähkön spot-hinta Suomessa, euroa/MWh	30,9	30,2	31,9	30,3	32,4	33,2
Sähkön spot-hinta Ruotsissa, SE3, Tukholma euroa/MWh	28,5	26,5	30,1	25,3	29,2	31,6
Sähkön spot-hinta Ruotsissa, SE2, Sundsvall euroa/MWh	28,5	26,4	30,1	24,8	29,0	31,6
Sähkön spot-hinta Venäjän Euroopan puoleisilla ja Uralin alueilla, RUB/MWh ¹⁾	1 148	1 166	1 164	1 157	1 197	1 207
Keskimääräinen kapasiteettihinta, tRUB/MW/kk	492	434	539	467	481	517
Sähkön spot-hinta Saksassa, euroa/MWh	29,8	24,8	35,5	25,0	29,0	34,2
Keskimääräinen kaasun rajahinta Uralin alueella, RUB/1000 m ³	3 614	3 614	3 614	3 614	3 614	3 614
Keskimääräinen kapasiteettihinta vanhalle kapasiteetille, tRUB/MW/kk ²⁾	138	129	148	139	140	145
Keskimääräinen kapasiteettihinta uudelle kapasiteetille, tRUB/MW/kk ²⁾	819	737	901	804	815	864
Sähkön spot-hinta (markkinahinta), Uralin alue, RUB/MWh ¹⁾	1 012	1 011	1 023	1 015	1 055	1 059
CO ₂ , (ETS EUA), euroa/tonni CO ₂	5	6	5	6	5	5
Hiihi (ICE Rotterdam), USD/tonni	76	48	79	47	59	75
Öljy (Brent Crude), USD/bbl	51	47	53	41	45	51

1) Ilman kapasiteettitariffia.

2) Kapasiteettihinnat maksettu ainoastaan kunakin ajankohtana saatavilla olevalle kapasiteetille.

Vesivarastot				
TWh	30.6.2017	30.6.2016	31.12.2016	
Pohjoismaiset vesivarastot	81	83	75	
Pohjoismaiset vesivarastot, pitkän ajan keskiarvo	84	84	83	

Vienti / tuonti						
TWh (+ = tuonti, - = vienti Pohjoismaista)	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	Edelliset 12kk
Vienti / tuonti Pohjoismaiden ja Manner-Euroopan + Baltian välillä	-4	-2	-7	-6	-10	-11
Vienti / tuonti Pohjoismaiden ja Venäjän välillä	1	1	3	3	6	6
Vienti / tuonti Pohjoismaat, Yhteensä	-3	-1	-4	-3	-4	-5

Venäjän sähköreformi						
%	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	Edelliset 12kk
Osuus sähkön myynnistä vapautetulla sähkön hinnalla	79%	81%	80%	81%	81%	80%

Saavutetut sähkön myyntihinnat						
	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	Edelliset 12kk
Generation-segmentin sähkön tukkumyyntihinta Pohjoismaissa, EUR/MWh	30,0	30,5	31,3	30,6	31,0	31,4
Russia-segmentin sähkönhinta, RUB/MWh	1 738	1 663	1 807	1 665	1 734	1 808
Russia-segmentin sähkönhinta, EUR/MWh ¹⁾	27,0	22,6	28,5	21,5	23,5	27,0

¹⁾ Muunnettu käyttäen keskiarvoa.

Fortumin tuotanto- ja myyntivolyymit

Sähkönmuutanto						
TWh	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	Edelliset 12kk
Sähkönmuutanto Euroopassa	11,9	11,5	24,7	25,8	47,5	46,4
Sähkönmuutanto Venäjällä	6,1	5,7	13,0	13,1	25,5	25,4
Sähkönmuutanto muissa maissa	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1
Yhteensä	18,0	17,2	37,8	38,9	73,1	72,0

Lämmöntuotanto						
TWh	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	Edelliset 12kk
Lämmöntuotanto Euroopassa	1,4	1,1	4,3	3,7	7,1	7,7
Lämmöntuotanto Venäjällä	3,1	2,4	11,3	11,3	20,7	20,7
Yhteensä	4,6	3,5	15,5	14,9	27,8	28,4

Sähkönmuutantokapasiteetti segmenteittäin			
MW	30.6.2017	30.6.2016	31.12.2016
Generation ¹⁾	7 842	8 016	8 039
City Solutions	756	717	760
Russia	4 512	4 440	4 482
Muut	155	45	53
Yhteensä	13 265	13 218	13 334

1) Kapasiteetti sisältää Meri-Porin 308 MW, joka on Energiaviraston tehoreservissä heinäkuusta 2017 kesäkuuhun 2020. Kapasiteetti on vähentynyt Oskarshamnin 1 -yksikön (205 MW) sulkemisen takia kesäkuun 2017 lopussa.

Lämmöntuotantokapasiteetti segmenteittäin			
MW	30.6.2017	30.6.2016	31.12.2016
City Solutions	3 806	3 705	3 818
Russia	9 920	9 920	9 920
Yhteensä	13 726	13 625	13 738

Sähkönmuutanto lähteittäin Pohjoismaissa						
TWh	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	Edelliset 12kk
Vesi- ja tuulivoima	4,9	5,7	10,2	12,2	20,8	18,8
Ydinvoima	6,1	5,4	12,8	12,2	24,1	24,7
Lämpövoima	0,6	0,2	1,1	0,7	1,4	1,8
Yhteensä	11,6	11,2	24,1	25,1	46,2	45,2

Sähkönmuutanto lähteittäin Pohjoismaissa						
%	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	Edelliset 12kk
Vesi- ja tuulivoima	42	51	42	49	45	38
Ydinvoima	53	48	53	49	52	56
Lämpövoima	5	1	6	2	3	7
Yhteensä	100	100	100	100	100	100

Sähkönmyynti						
milj. euroa	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	Edelliset 12kk
Sähkönmyynti Euroopassa	459	434	1 017	971	1 893	1 939
Sähkönmyynti Venäjällä	192	155	427	327	691	791
Sähkönmyynti muissa maissa	2	1	3	2	3	4
Yhteensä	654	591	1 448	1 300	2 587	2 735

Fortumin tuotanto- ja myyntivolyymit

Lämmönmyynti						Edelliset
milj. euroa	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	12kk
Lämmönmyynti Euroopassa	91	73	267	242	449	474
Lämmönmyynti Venäjällä	42	25	155	101	199	253
Yhteensä	133	98	422	343	648	727

Sähkönmyynti alueittain						Edelliset
TWh	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	12kk
Suomi	5,5	5,1	11,4	11,9	22,8	22,3
Ruotsi	7,4	6,8	15,8	15,9	28,8	28,7
Venäjä	7,1	6,9	15,0	15,2	29,5	29,3
Muut maat	0,9	0,8	2,2	1,7	3,6	4,1
Yhteensä	21,0	19,6	44,4	44,7	84,7	84,4

Nord Poolissa tehdyt ostot ja myynnit on netotettu tunneittain konsernitasolla.

Lämmönmyynti alueittain						Edelliset
TWh	II/2017	II/2016	I-II/2017	I-II/2016	2016	12kk
Venäjä	3,2	2,4	11,5	11,4	20,7	20,8
Suomi	0,8	0,5	2,2	1,9	3,6	3,9
Puola	0,6	0,5	2,2	2,0	3,6	3,8
Muut maat	0,3	0,2	1,0	0,7	1,5	1,8
Yhteensä	4,9	3,6	16,9	16,1	29,4	30,2